

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI

Hidayet BARAN

FATİH ERDOĞAN'IN ÇOCUK ROMANLARININ ALIMLAMA
ESTETİĞİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2025

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI

Hidayet BARAN

FATİH ERDOĞAN'IN ÇOCUK ROMANLARININ ALIMLAMA
ESTETİĞİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Süleyman AYDENİZ

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Kerim TUZCU

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Ferhat ÇİFTÇİ

MUŞ-2025

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
ÖN SÖZ.....	VI
TABLolar DİZİNİ	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ALIMLAMA ESTETİĞİNİN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. ALIMLAMA ESTETİĞİ: TANIMI VE ORTAYA ÇIKIŞI.....	7
1.2. ALIMLAMA ESTETİĞİNİN İLKELERİ	12
1.3. ALIMLAMA ESTETİĞİNİN TEMSİLCİLERİ VE İLERİ SÜRDÜKLERİ KAVRAMLAR.....	13
1.3.1. Hans Robert Jauss: Beklenti Ufku.....	13
1.3.2. Wolfgang Iser: Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar	15
1.3.3. Roman Ingarden: Somutlaştırma ve Yeniden Kurma	18
1.3.4. Stanley Fish: Eylem Olarak Anlam	19
1.3.5. Roland Barthes: Haz Alma İlkesi	20
1.3.6. Çocuk Edebiyatı ve Alımlama Estetiği İlişkisi	21
1.4. FATİH ERDOĞAN'IN YAŞAMI VE ALIMLAMA ESTETİĞİ İLİŞKİSİ	22
1.4.1. Fatih Erdoğan'ın Hayatı ve Çocuk Edebiyatına Katkıları.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	26
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	26
2.3. VERİ KAYNAĞI	28
2.4. VERİ TOPLAMA ARACI	28
2.5. VERİLERİN ANALİZİ	28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. SİHİRLİ KİTAP	31
3.1.1. Sihirli Kitap'ın Özeti	31

3.2. SİHİRLİ KİTAP'TAKİ ALIMLAMA UNSURLARI	34
3.2.1. Beklenti Ufku	34
3.2.2. Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar	36
3.2.3. Somutlaştırma ve Yeniden Kurma	38
3.2.4. Eylem Olarak Anlam	39
3.2.5. Haz Alma İlkesi	40
3.3. SİHİRLİ KÜRE.....	41
3.3.1. Sihirli Küre'nin Özeti	42
3.4. SİHİRLİ KÜRE'DEKİ ALIMLAMA UNSURLARI	44
3.4.1. Beklenti Ufku	44
3.4.2. Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar	45
3.4.3. Somutlaşma ve Yeniden Kurma	48
3.4.4. Eylem Olarak Anlam	48
3.4.5. Haz Alma İlkesi	49
3.5. SİHİRLİ KALEM.....	50
3.5.1. Sihirli Kalem'in Özeti	51
3.6. SİHİRLİ KALEM'DEKİ ALIMLAMA UNSURLARI.....	53
3.6.1. Beklenti Ufku	53
3.6.2. Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar	55
3.6.3. Somutlaştırma ve Yeniden Kurma	58
3.6.4. Eylem Olarak Anlam	59
3.6.5. Haz Alma İlkesi	61
3.7. SİHİRLİ GÖZLÜK 1.....	62
3.7.1. Sihirli Gözlük 1'in Özeti	63
3.8. SİHİRLİ GÖZLÜK 1 'DEKİ ALIMLAMA UNSURLARI	64
3.8.1. Beklenti Ufku	64
3.8.2. Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar	66
3.8.3. Somutlaştırma ve Yeniden Kurma	69
3.8.4. Eylem Olarak Anlam	70
3.8.5. Haz Alma İlkesi	70
3.9. SİHİRLİ GÖZLÜK 2.....	71
3.9.1. Sihirli Gözlük 2'nin Özeti	71

3.10. SİHİRLİ GÖZLÜK 2'DEKİ ALIMLAMA UNSURLARI	72
3.10.1. Beklenti Ufku	72
3.10.2. Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar	74
3.10.3. Somutlaştırma ve Yeniden Kurma	76
3.10.4. Eylem Olarak Anlam.....	77
3.10.5. Haz Alma İlkesi.....	77
3.11. ÇOCUK ROMANLARININ ALIMLAMA KURAMI ÇERÇEVESİNDEKİ FREKANS DEĞERLERİ.....	78
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	81
KAYNAKÇA	85
EKLER.....	93

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATİH ERDOĞAN’IN ÇOCUK ROMANLARININ ALIMLAMA ESTETİĞİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Hidayet BARAN

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Süleyman AYDENİZ

2025, 101 sayfa

Bu araştırmanın amacı, Fatih Erdoğan’ın çocuk romanlarının alımlama estetiği bağlamında incelenmesidir. Alımlama estetiği, edebî metinlerin araştırılması ve yorumlanması noktasında yazar veya metin merkezli kuramların aksine okuru ön plana alan bir kuramdır. Alımlama sürecinde metin ve okur arasında yazarın dışında bir ilişki başladığı söylenebilir. Bu kurama göre eserin anlamı, okurun birikimi ve okuma alışkanlığına bağlı olarak kendisinde oluşan duygu ve düşünceler çerçevesinde oluşmaktadır. Eser, her yeni okurla hatta aynı okurla farklı zamanlarda alımlandıkça yeni anlamlar kazanır. Çocuk edebiyatının merkezinde çocuklar olduğu için onlara yönelik hazırlanan metinlerde okurun rolü ve metne dahil olma olanakları bu açıdan önem taşımaktadır. Bu bağlamda araştırmada örneklem olarak seçilen Fatih Erdoğan’ın beş romanının çocuk okura yansımaları okur odaklı olarak ele alınıp değerlendirilmiştir.

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizine başvurulmuştur. İlgili alan yazını taranarak alımlama estetiği kuramında ön plana çıkan kavramlara ve başlıklara ulaşılmıştır. Araştırmanın problem durumu doğrultusunda örnek eserler okunmuş ve elde edilen veriler, içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Alımlama estetiğinin birer ölçüt olarak değerlendirilen kavramları çerçevesinde tespit edilen unsurlar yorumlanmış ve tartışılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre örnek eserler içerisinde alımlama estetiğinin izleri olduğu saptanmış ve çocuk okurlara göre yeni anlam katmanlarının oluşabileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alımlama Estetiği, Çocuk Edebiyatı, Fatih Erdoğan, Çocuk Romanı.

ABSTRACT
MASTER’S THESIS
AN INVESTIGATION OF FATİH ERDOĞAN'S CHILDREN'S NOVELS IN
THE CONTEXT OF RECEPTION AESTHETICS

Hidayet BARAN

Advisor: Assoc. Prof. Süleyman AYDENİZ

2025, Page: 101

The aim of this thesis is to discuss the theory of reception aesthetics, which puts the reader at the forefront in the research and interpretation of literary texts, as opposed to author or text-centered theories. It can be said that in the process of reception, a relationship begins between the text and the reader apart from the author. The meaning of the work is formed within the framework of the feelings and thoughts formed in the reader depending on his/her knowledge and reading habits. The work gains new meanings as it is received with each new reader or even with the same reader at different times. Based on this context, it is aimed to introduce the reflections of reception aesthetics, which is a reader-centered approach, in Fatih Erdoğan's children's novels by focusing on the text.

The data obtained were created according to the document analysis method, one of the qualitative research methods. The data sources of the research are articles, master's theses, magazines and books. Literature review was used to collect the data. The collected data were analyzed by content analysis. In line with the analyzed data, the reflections of reception aesthetics with the passages identified in the text were interpreted and classified under headings. According to the findings, it was determined that there are traces of reception aesthetics in the works and that new layers of meaning can be formed with different theories and readings of a work.

Key Words: Reception Aesthetics, Children's Literature, Fatih Erdoğan, Children’s Novel.

ÖN SÖZ

Genel anlayış olarak edebi eserler incelendiğinde geleneksel değerlerin ve öğretilerin merkezinde metinlerin ve yazarların konumlandığını görmekteyiz. Değişen ve gelişen zaman ivmesine bağlı olarak sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi ve daha birçok etkene bağlı olarak bireylerin (okur) duygu ve düşüncelerine verilen ehemmiyetin ön plana çıktığı söylenebilir. Bu noktada çağdaş zihniyet içerisinde izlenimci, feminist ve alımlama estetiği gibi kuramların, edebi teoriler sınıflandırılmasında okur merkezli bir anlayışla yer aldıkları bilinmektedir.

Bu çalışmayla öncelikle okuru merkeze alan teorilerden birini teşkil eden alımlama estetiğinin kavramsal ve kuramsal çerçeveleri irdelenmek istenmiştir. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında ise alıcı (okur) merkezli bir eleştirinin çocuk edebiyatı içerisinde önemli bir yer edinen Fatih Erdoğan'ın kaleme almış olduğu eserlerinden örneklem olarak seçilen çocuk romanlarındaki yansımaları incelenmiştir.

Yüksek lisansa başladığım andan beri deneyimleriyle akademik yolcuğumda yanımda olan ve tez sürecimin her anında desteğini esirgemen saygıdeğer hocam Doç. Dr. Süleyman Aydeniz'e ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı'nın değerli hocalarına teşekkür ederim.

Her insanın yaşamında onu etkileyen, öğretileriyle olgunlaştıran ve hayatı boyunca hep daha iyiye ve güzele yol almasını sağlayan kişiler vardır. Benim yolculuğumda dualarını bir an üzerimden eksik etmeyen başta canım annem olmak üzere maddî ve manevî desteklerini esirgemeyen ve haklarını asla ödeyemeyeceğim aileme teşekkür ediyorum.

Son olarak bu zorlu süreçte sabır noktasında bazen hayal kırıklığına uğrasam da asla pes etmediğim için kendime teşekkür ediyorum.

Muş- 2024

Hidayet BARAN

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Sihirli Kitap Eserinin Alımlama Kuramı Çerçevesinde Frekans Değerleri...	41
Tablo 3.2. Sihirli Küre Eserinin Alımlama Kuramı Çerçevesinde Frekans Değerleri....	50
Tablo 3.3. Sihirli Kalem Eserinin Alımlama Kuramı Çerçevesinde Frekans Değeri.....	62
Tablo 3.4. Sihirli Gözlük 1 Eserinin Alımlama Kuramı Çerçevesinde Frekans Değeri..	71
Tablo 3.5. Sihirli Gözlük 2 Eserinin Alımlama Kuramı Çerçevesinde Frekans Değeri.	78
Tablo 3.6. Çocuk Romanlarının Alımlama Kuramı Çerçevesinde Frekans Değerleri....	79

GİRİŞ

Tarih boyunca çocuk ve çocukluğa bakış, farklı durumlara bağlı olarak değişim göstermiştir. Bu değişimin yansımalarını din, sanat, kültür ve eğitim gibi yaşamın temel alanlarında görmek mümkündür. Geçmiş yıllarda daha çok geleneksel değerlerin ön planda olması ve çocuğa yetişkinlerin küçük birer kopyası olarak bakılması nedeniyle çocukların dünyasına, ilgi ve ihtiyaçlarına gereken özen gösterilmemiştir. Çocuğun ve çocukluğun önem kazanmasıyla ile beraber çocuk edebiyatı terimi yirminci yüzyılda ortaya çıkmış buna rağmen çocuklarla ilgili farklı görüşler ileri sürülmüştür (Yılmaz ve Yakar, 2016: 95-105). Özellikle çocuk kimdir, çocuk nasıl tanımlanmalıdır konusunda araştırmacılar arasında birlik sağlanamamıştır.

Çocuk kavramı, uzmanlar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Sever (2018: 11), çocuğu, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresi ve de daha çok farklı bakış açıları için kazanılan zaman olarak görür. Yavuzer (2016: 92) ise çocuğu eksik bir yetişkin değil fakat zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal gereksinimlerini tamamlamak isteyen kelimenin tam anlamıyla bir kişi olarak tanımlamıştır. Yalçın ve Aytaş (2017: 13) da çocuğu, henüz büyüme ve gelişme göstermeyip ergenlik dönemi dışında olan sıfır on dört yaş grubu içinde değerlendirmiştir.

Çocuk kavramının farklı tanımlamaları olsa da çocukların dünyayı ayrı bir bakış açısından algıladıkları tartışılmaz bir gerçekliktir. Bu doğrultuda ele alınan eserleri çocuk dünyası çerçevesinde çözümlemek için öncelikle çocuk ve edebiyat ilişkisinin oluşum aşamalarını bilmek gerekir. Çünkü modern zamanlar öncesinde çocuklar için ayrı bir edebiyat alanı oluşmamış, çocuklar yetişkinler için oluşturulmuş edebi ürünlerle ihtiyaçlarını karşılamışlardır.

Günümüzde çocuklar için yapılan edebiyat yaygın bir anlayışın ürünü olarak çocuk edebiyatı kapsamında değerlendirilir. Çocuk edebiyatı kavramının tarihi bir gelişme içinde zamanla olgunlaştığını söylemek mümkündür. Şirin'e (2020: 138) göre kilisenin etkisiyle dini bilgilerle donatılan çocuklar için 17. yüzyılda ilk emareleri görülmeye başlanan edebi ürünler, ancak 18. yüzyıl ortalarına doğru ilerleme kaydedebilmiş ve 20. yüzyılda çocuk edebiyatı adını alabilmiştir. Özellikle ülkemizde Divan edebiyatı dönemi şairlerinden Nabi'nin *Hayriyye* mesnevisiyle başlayan daha sonra Sümbülzâde Vehbi'nin *Lûtfiyye* eseriyle ilerleyen çocuk edebiyatı, Tanzimat ile birlikte 1859 yılında Kayserili

Doktor Rüştü tarafından kaleme alınan *Nuhbet'ül Etfal* (Yılmaz, 2013: 1) ile ön plana çıkmıştır.

Toz'a göre "Tanzimat'tan sonra Çaylak Teyfik'in Nasrettin Hoca fıkralarını bir araya getirdiği eserin amacı çocuk okurların rahatlıkla anlayabileceği türden olmasından dolayı önem taşımaktadır. II. Meşrutiyet ile birlikte bu alanda büyük atılım sağlanmıştır. 1979 yılının bütün dünyada Çocuk Yılı olması Türkiye'de de çocuk edebiyatında dikkat çeken gelişmelerin yaşanmasına sebep olur. 1980'li yıllarda ülkemizde sanat ve edebiyat dergileri, radyo ve televizyonlar artık çocuklara seslenen programlar yapıp yayınlamaya başlarlar. 1980'li yıllara gelindiğinde 12 Eylül 1980'deki askeri darbeye yaşanan süreçte bilim ve sanatta, dolayısıyla edebiyatta bir belirsizlik ve duraksama yaşanır. 1980'li yıllardan günümüze doğru gelindikçe çocuk edebiyatı ürünlerinde ve bu alanda uğraşan sanatçı sayısında bir hayli artış görülür. Çocuk edebiyatı ürünlerinde gerek nitelik, gerekse nicelik bakımından bir gelişme göze çarpar. Günümüze doğru geldiğimizde ise, bu dönemde yazarların eserlerini çocuklar için yazmayı benimsemiş oldukları ve çocuklar için şiir, hikâye, roman, bilimsel buluş ve doğa olaylarını anlatan eserler kaleme aldıklarını görürüz" (akt: Kadim, 2021: 1-3).

Şimşek'e (2010: 15) göre çocuk edebiyatı bilhassa edebiyatın taşıdığı hemen her niteliği taşımasıyla birlikte eğitici yönüyle de öne çıkan ve amacı doğrudan doğruya eğitmek olmasa da çocuğun dil becerisini, hayal gücünü ve yaratıcı düşünme yeteneğini geliştirmek amacıyla oluşturulmuştur. Oğuzkan (2010: 3), çocuk edebiyatını, usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan üstün sanat nitelikleri taşıyan eserlere verilen genel ad olarak tanımlamaktadır. Şirin (1994: 9) kavramı "çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu edebiyat" olarak ifade etmektedir. Güleriyüz (2006: 33) ise çocuk edebiyatını "üç yaşla ergenlik çağı arasındaki çocukların bilişsel, devinişsel, duygusal dünyasının sözlü ve yazılı sanat ürünleriyle buluşturma etkinlikleridir" şeklinde ifade etmektedir.

Çocuk edebiyatı ile yetişkin edebiyatı arasında farklılıklar vardır. Çocuk edebiyatı adlandırılması bile bu yazın alanının yetişkin edebiyatından farklılık arz ettiğini göstermektedir. Tüfekçi Can (2014: 7) birinci farklılığın yetişkin edebiyatında olmayan ancak çocuk edebiyatında yer alan metin ve resimlerin bir arada olmasından kaynaklandığını belirtmektedir. Diğer bir fark ise çocuk edebiyatında yer alan yazınsal ürünlerin yetişkin edebiyatına oranla daha fazla sahnelenmesidir. Çünkü çocuk edebiyatında yer alan edebi türlerin, piyes olarak sahne sanatlarında yer alması özellikle hitap ettiği okurlarının odak noktalarını arttırmaktadır.

Çocuk edebiyatı; içerisinde hikâye, masal, fıkra, gezi yazısı, ninni, roman gibi türleri barındıran geniş bir alandır. Bu alanın türlerinden birini teşkil eden çocuk romanlarında temel amaç Şirin'e (2020: 216) göre çocuğa bilgiler öğretmek değil, sanatçının yaratıcı gücüyle kurguladığı yaşam durumlarıyla çocuğa duyarlılık kazandırmaktır. Bu bağlamda çocuk romanları bir taraftan çocukları yaşamın tekdüzeliğinden kurtarmakta diğer taraftan ise çocukların içinde yaşadıkları sosyal ve kültürel ortama uymaları noktasında büyük ölçüde kolaylık sağlamaktadır. Bu uyumun sağlanması noktasında çocuk romanlarında karakterlerin rolü ve dünyayı algılama şekilleri önem arz etmektedir. Çünkü bir bireyin kendine özgü yapısı onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen üstün ana özellik, öz yapı, ıra, seciye (TDK, 2024) şeklinde tanımlanan karakter, çocuk romanlarında olayın merkezinde bulunmaktadır.

Karatay'a (2011: 99) göre edebî eserlerde, anlatıda çatışma ortamının ve aksiyonun nedeni olarak görülen karakter, çatışma ortamına bağlı olarak çocuğun algısına göre iyiliği ya da kötülüğü tutmakla olumlu veya olumsuz karakter kimliği ya da kişiliği edinmiş olurlar. Bu nedenle çocuk romanlarında yer alan karakterlerin, çocuklar için rol model olup evrensel değerleri barındırmaları gerekmektedir. Çünkü Gülден'in (2014: 47) de belirttiği üzere çocuk, okuduğu bir eserde olumlu karakterlerle karşılaşp olayların sonunda bu karakterlerin ödüllendirilmesi, çocuğu o karakterin düşünce yapısını ve eylemlerini benimsemesini teşvik etmektedir.

Bu noktada çocukların özdeşim kurdukları ve yaşamları içerisinde kendileri için rol model kabul ettikleri karakterler, çocuk romanlarında nasıl olmalıdır sorusu akıllara gelmektedir. Çocuk romanlarında yer alan karakterler, birebir dış dünyanın yansıması olacak şekilde gerçekçi mi olmalıdır yoksa çocukların hayal dünyasını aşacak düzeyde fantastik mi olmalıdır?

Karataş (2014: 70) karakterin olağanüstü güçlere sahip, her şeyi yapıp eden bir varlık olmasından çok, değişik güçlere sahip olsa bile belirli noktalarda sınırlı olduğunu bilen bir karakter olması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Yavuzer ise (2001:181) karakterler aracılığıyla yazarların gerçekçi konuları işlemenin yanında, yer yer çocuğa olumsuz yanlar üzerine eğilmesi gerektiğini belirtmektedir. Aynı doğrultuda çocuk romanlarında yer alan karakterlerin düşsel ve gerçekçi unsurları bir arada barındırması

gerektiğini ifade eden Sever (2010: 104-105) karakterleri, eser içerisinde okuyuculara tanıtılması ve değişim gösterme durumlarına göre dört şekilde tasnif etmektedir.

Bu karakterler; birçok yönüyle okuyuculara tanıtılan, inandırıcı bir yapıda bulunan açık karakterler, başkisinin daha iyi tanıtılması için kullanılan arka planda yer alan ve dar bir rol üstlenen kapalı karakterler, kitap boyunca büyük değişimler geçirmeyen durağan karakterler, kitapların başından sonuna kadarki kesitte değişim gösteren devingen karakterlerdir.

Sözü edilen karakterler aracılığıyla çocuğa bilgi aktarımından ziyade onlara edebiyatın duyarlılığını ve dilin inceliklerini aşlamak amaçlanır. Böylece çocuk edebiyatı sahasında tercih edilen dil ile çocuğun içinde bulunduğu çevrenin zihniyetine bağlı olarak kültürel değerlerin nesilden nesle aktarımı sağlanmaktadır (Temizyürek, 2003: 165).

Çocuk edebiyatı ile kuramsal düşünce arasında bağ kuran çeşitli yaklaşımlar söz konusudur. Alımlama estetiği bu çerçevede ön plana çıkan kuramlardandır. Tüfekçi Can'ın (2014: 298-99) belirttiği üzere metin ve okur birleşiminden yana olan alımlama estetiğinde tıpkı metinlerdeki karakter yaratımları gibi yazar, okurunu da kendisi yaratır. Okur, yapıtlardaki metin içi ve dışı dinamikleri bulmaya çalışır. Alımlama estetiği gibi kuram odaklı metinlerde karakterlerin; sosyal, kültürel ve psikolojik durumları ön planda yer almaktadır. Özellikle çocuk okurlarda edebi eserleri alımlarken bağlamın etkisi daha çok görülmektedir. Sayıca fazla olan bir sınıf ortamında incelen eser ile sınıf dışı gönüllü birkaç öğrencinin eseri okurken tepki alımlaması muhakkak ki farklılık gösterecektir.

Çocuk edebiyatı ve alımlama ilişkisinin odağında bireyin (okur-çocuk) deneyimleri ön planda olmakla birlikte bu süreç içerisinde asıl amaç kişinin duygu ve düşüncelerine hitap ederek hoşça vakit geçirip incelemiş olduğu eserlerden estetik haz almasını sağlamaktır. Dilidüzgün'ün (2003: 41) dikkat çektiği üzere çocuk, kendi dünyasının penceresinden olduğu kadar serbest ve rüyalarıyla yaşar.

Alımlama kuramı ve çocuk edebiyatı ilişkisini ele aldığımızda, çocuk edebiyatında yer alan edebî ürünler aracılığıyla okurun önüne konan her bilgiyi hazır bir şablon olarak almasından ziyade bilgileri neden ve sonuç bağlamında araştırarak sorgulamasını sağlamak aynı zamanda algılayıcıda yaratıcı düşünme becerisini geliştirmek amaçlanır. Bu amaç doğrultusunda Gülden'e (2014: 13) göre bireyler hissettikleri estetik hazlar

sayesinde estetik olgunluğa ulaşırlar. Bu da kişilerin her konuda eleştirel perspektif kazanmalarını sağlayarak iyiyi ve güzeli arama çabalarını arttıracaktır. Eleştirel bakış açısının ön planda tutulduğu ve okur merkezli yaklaşım olan alımlama kuramında argümanların oluşturulmasında çalışma alanını meydana getiren eserler önem taşımaktadır. Çocuk edebiyatı eserleri de çocuk okurları merkeze almak bakımından alımlama estetiği bağlamında yapılan incelemelere göre farklı bakış açıları sunacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Fatih Erdoğan'ın çocuk romanlarının alımlama estetiği bağlamında incelenmesidir. Bu doğrultuda incelenen eserler içerisinde yer alan okur merkezli kuramlardan alımlama estetiğinin özelliklerine dair unsurlar belirlenmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Önemi

Yapılan araştırmalar sonucunda okur merkezli yaklaşımlardan biri olan alımlama estetiği kuramı üzerine yut içinde ve dışında birçok araştırmanın olduğu ancak incelenen eserler üzerine herhangi bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Buradan hareketle Fatih Erdoğan'ın kaleme almış olduğu çocuk edebiyatına ait edebi eserlerde tespit edilen fantastik ve düşsel öğeler bağlamında alımlama estetiğinin ilkeleri ve kuramın temsilcilerinin görüşleri aktarılacak istenmiştir. Alan yazında diğer kuramlar kadar köklü bir geçmişe sahip olmayan fakat araştırmalar içerisinde son dönemlerde ön plana çıkmaya başlayan alımlama kuramında, eserlerin yorumlanması önem taşır. Söz konusu çocuk romanlarının çocuk okurlar çerçevesinde alımlama estetiği bağlamında hangi karşılıklara sahip olduğunu araştırmanın önemli ve özgün olduğu düşünülmüştür.

Varsayım

Alımlama estetiği kuramında eser içerisinde yazar tarafından bırakılan boşluklar ve okuyucunun beklenti ufkunda bulunan sembollerin değeri yadsınamaz. Bu nedenle fantastik öğelerin sıklıkla yer aldığı edebi eserler, kuram incelemelerinde veri sağlamaktadır.

Çalışmanın odak noktasında olan Fatih Erdoğan'ın çocuk romanlarında fantastik değerlerin sıklıkla yer alması nedeniyle alımlama kuramının öğeleri bakımından işlevsel olduğu varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bilimsel araştırmalar yapılırken gerek araştırmacı gerekse de zaman ve maliyet gibi şartlara bağlı olarak kontrol edilemeyen durumlar olabilmektedir. Sınırlılık olarak adlandırılan bu durum, araştırmanın kapsam alanını belirlemek ister; böylece çalışmaların çerçeveleri daraltılır ve okurun inceleme konusuna odaklanması sağlanır (Baltacı, 2020: 17). Bu araştırma örneklem olarak seçilen eserler ile sınırlıdır. Araştırmada bazı gerekçelerden dolayı inceleme alanlarında kısmen kontrol edilemeyen noktalar oluşmuştur. Bu bağlamda araştırmanın çıkarımları oluşturulurken okur kitlesi olarak dokuz-on yaş grubu çocuklar ile sınırlandırılmıştır. Çiftçi'ye (2013: 134) göre söz konusu yaş grubunda; erkek çocukların maceralara kızların ise düşsel egelere yöneldiği bir dönemi kapsamaktadır. Dönemin kitapları olarak hikyelerin yanında fabl, şiir, çizgi roman, doğa ve fen olaylarıyla ilgili kitaplardır. Özellikle aile fertlerinden ziyade arkadaş ve evre etkileşimi baskın olmaktadır. ocuk edebiyatında yaş cetvelinin oluşturulması g bir durum olsa da incelenen eserlerin i ve dış özelikleri dikkate alındığında hitap edilen yaş grubu ortaya çıkarılmıştır.

Problem Durumu

Bu alışmada Fatih Erdoğan'ın ocuk romanlarının alımlama estetiği bağlamında incelenmesi problem durumunu oluştırmaktadır. Bunun için örneklem olarak seçilen eserler; alımlama estetiği kuramıyla yorumlanmış, yapıtlardaki boşluklar ve imgesel ögelerin çözümlenmesi amaçlanmıştır. ocuk edebiyatında; okur merkezli bir anlayışla oluşturulmuş olan alımlama estetiğinin, romanlardaki yansımaları nasıldır sorunsalından araştırma ortaya çıkmıştır.

Bu doğrultuda alt amaçlar olarak aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranıştır:

1. Fatih Erdoğan'ın ocuk romanları, alımlama estetiği kuramının ölçütlerine göre hangi karşılıklara sahiptir
2. Fatih Erdoğan'ın ocuk romanlarının alımlama estetiği kuramının ölçütlerine göre barındırdığı unsurların frekans değerleri nelerdir?

BİRİNCİ BÖLÜM

ALIMLAMA ESTETİĞİNİN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Çalışmanın bu bölümünde eleştiri kavramından yola çıkılarak edebî kuramlar hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmanın ilerleyen kısımlarında alımlama kuramının tanımı, tarihsel gelişimi ve teorinin önde gelen temsilcileri hakkında değerlendirmeler yapılmıştır.

1.1. ALIMLAMA ESTETİĞİ: TANIMI VE ORTAYA ÇIKIŞI

Toplumların oluşumunu sağlayan insanoğlu, zaman içerisinde kendi perspektifi doğrultusunda yeni bir dünya var etme çabasına girmiştir. Bu varoluş sürecinde duygularını/düşüncelerini yazılı veya sözlü anlatma gereği duyan bireyler, birçok edebi eser icra etmiştir. Bu edebi eserlerin incelemeleri ise yazar, metin ve okur merkezli okuma olmak üzere çeşitli sınıflara ayrılarak yapılmaktadır. İlk sınıflamada yazarın niyeti, ikincisinde metnin niyeti, üçüncüsünde okurun bakış açısı etkili olmaktadır (Gariper, Bayraktar, 2020: 325).

Eserlerin oluşumunu sağlayan yazarlar kadar bu eserlerin meydana gelmesini sağlayan en önemli unsurlardan birinin de toplum ve okur kitlesi olduğu görülmektedir. Toplumun meydana getirmiş olduğu ideolojik, ekonomik, felsefi ve kültürel değerlerin edebiyat dünyasında yansımaları görülmektedir. Şimşek, (2007: 19) “Duygu, düşünce ve hayallerin dil aracılığıyla yazılı ve sözlü olarak etkili bir tarzda ifade edilmesi” olarak ifade ettiği edebiyat; içerisinde çok katmanlı anlamları barındıran kökü dile dayanan bir sanat alanı olarak bilinmektedir. Bu bakımdan var edilen her yapıt, içerisinde sayısız anlam barındırmakta ve bu anlamlar, bireyler arasında farklı ufukların peyda olmasını sağlamaktadır. Bu nedenle her yapıt, farklı okuyucular tarafından olumlu veya olumsuz birçok değerlendirmeye karşı karşıya kalarak eleştirilmektedir.

Eleştiri, “bir insanı, bir eseri, bir konuyu doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla inceleme işi; tenkit veya bir edebiyat- sanat eserini her yönüyle değerlendirerek okunup anlaşılmasını sağlamak amacıyla yazılan yazı türü” (TDK, 2024) olarak tanımlanmaktadır. Özün’e (1954: 269) göre “edebiyat veya sanat eserlerinin incelenerek, bunların türleri ve bu açıklama, sonuçta gerekli sebeplerle bir hüküm verme” işi olan tenkitler, yazınsal veya toplumsal birçok alanda geniş yer edinmektedir.

Objeler (nesne/edebi eser) hakkında eleştiri yapılırken süjenin (özne/kişi/okur) konumu ehemmiyet taşır. Sayın'ın (1999: 42) da ifade ettiği üzere eserlerin hikâyesi, yazarlardan farklı olacak şekilde okuyucusunun bilgi birikimine ve yetiştiği cemiyetin özelliğine göre alımlanır. Bingöl'e (2017: 2) göre ise geçmişten bugüne değin incelenen eserler; sosyal, siyasal değişimler paralelinde edebiyat eleştirisini şekillendirmiştir. Söz konusu değişimlerin sonucunda ortaya çıkan okur/yazar merkezli kuramlar ise edebiyat eleştirilerini temellendirmektedir.

Aristoteles'in *Poetika* eseri ile başlayan edebi eleştiriler, toplumun ve dönemin ihtiyaçlarına göre çeşitli sınıflandırmaya tabi olmuştur. Sınıflandırmalar içerisinde yer alan eleştirel kuramlar; edebi eserlerin iç ve dış özellikleri, yazarları, okur kitlesi veya dönemin sosyal siyasal etkilerini temel alarak oluşmuştur. Bu noktadan hareketle Moran (2008: 4-6) merkeze aldıkları unsurlar bakımından edebî eleştirileri şu şekilde sınıflandırmaktadır:

- 1) Yazar Merkezli Eleştiri: Biyografik ve Psikanalist Eleştiri
- 2) Anlatı Merkezli Eleştiri: Yeni, Yapısal, Arketipçi Eleştiri
- 3) Okur Merkezli Eleştiri: Alımlama Estetiği, Duygusal Etki, Feminist Eleştiri
- 4) Toplum Merkezli Eleştiri: Tarihsel, Sosyolojik, Marksist Eleştiri

Tabloda yer alan anlatı merkezli eleştiri kuramlarında önemli olan eserin kendisi iken okur merkezli eleştiri kuramlarının temel dayanağı, iletinin çıkış noktası (yazar) değil varış (okur) noktasıdır (Tüzel ve Kurudayıoğlu, 2013: 102). Son dönem edebiyat alanında bireylere-okuyuculara verilen önemin ön plana çıkmasıyla alımlama kuramı ivme kazanmıştır.

Alımlama sözcüğünün kökenini oluşturan 'algı', Latince 'almak' anlamına gelen 'capere' kelimesinden gelmektedir. Algı, dış dünya ve kişinin iç dünyası arasında kurulan neden-sonuç ilişkisidir" (Ertan, 2017: 19). Almanca *Rezeption* kelimesinden dilimize alımlama şeklinde geçen sözcük edebi yapıtların yorumlanmasını ele almaktadır. Köse'ye (2019: 342) göre alımlama; okurun metinden anlamaya çalıştığı, metinden ne aldığı veya ne anladığıdır. Yapıt, bir nesne değil, metinle okur arasındaki alışverişten doğan bir olaydır. Yazınsal yapıtın anlamı metnin içinde hazır bir biçimde bulunmaz, metinden hareketle okuyucu tarafından oluşturulur."

Dış dünyanın uyarıcıları ilk olarak duyu organlarına (görme, koklama, tat alma, işitme ve dokunma) gelerek uyaranların fark edilmesi sağlanır, ilerleyen süreç içerisinde ise alınan uyarıcıların organize bir şekilde zihinde anlam bulma işlemi gerçekleşir. Özkirişçi (2020: 253) algının öncelikli olarak bir verici-alıcı düzleminde ilerlediğini daha sonra yalnızca uyaran tarafından yönlendirilmekten ziyade deneyim ve tecrübeler doğrultusunda şekil bulan karmaşık bir durum olduğunu ifade etmektedir.

Bir anlık tepkiler olarak tanımlayabileceğimiz duyuların aksine algılama, bireylerin fiziksel durumunun değil spesifik dünya görüşüne özgüdür. Çünkü “algılama süreci insanların beş duyu organıyla çevrelerini kişilik, tutum, inanç ve deneyimlerinin süzgecinden geçirerek anlamaya çalıştıkları bir süreçtir” (Akıllıbaş, 2019: 102). Bu sürecin en önemli belirtisi ise duyuların belirli nesne veya şekle ait olduğuna dair bir bilinç halinin bireyde meydana gelmesidir (Türk, 2012: 2).

Okurun işlevini ele almak isteyen ve 1960’lı yılların sonlarında Almanya Konstanz Üniversitesinde ortaya çıkan alımlama kuramı, çoğu zaman bir diğer okur merkezli olan duygusal etki kuramıyla karıştırılmaktadır. Ancak Moran’ın (2008: 240) ifade ettiği üzere duygusal etki kuramında daha çok arınma, zevk, heyecan ve estetik yaşam gibi ruhsal durumlar etkili olmaktadır. Alımlama estetiğinde amaç, sanatın tanımlanması değil anlam sorunudur. Anlam sorunu ise hislerle olmamakta düşsel ve de bilgiseldir. Bu bağlamda alımlama estetiği, ifade edilen özelliğinden ötürü yorum bilim (*hermeneutics*) olarak öne sürülmüş bir kuramdır.

Edebî metinlerin alımlanması ve yorumlanması noktasında hem bireysel hem de toplumsal tecrübeler aracılığıyla okurun bakış açısının ön plana çıktığını ifade eden Aytaç (2016: 139-140), alımlama kuramında yapıtlardaki çıkarımların ancak bireyin donanımına bağlı olarak fark edildiğini belirtmektedir.

Modern edebiyat anlayışı okuru aktif hale getirmek istemektedir. Bunun sebebi Moran’a göre (2008: 240) çoğu yazar ve şairin karakter, olay, zaman ya da yer ile ilgili karanlık bırakılmış birçok noktayı okuru çözmeye davet etmesidir. Diğer bir neden ise daha çok dil ile ilgili olup Saussure’un yapısalcılık anlayışına karşı Derrida’nın okura öncelik tanımasındandır.

Metin-yazar-okur üçgeninde oluşturulan eserler temel alındığında İnce’nin (2014: 98) ifade ettiği üzere ağırlık noktasının okurun kendisi olduğu görülmektedir. Nitekim

edebî ürünlerin temel vasıflarından biri çokanlamlılığın ön planda olması ve okurun kendisidir. Okunan bir şiirden okuyucu, şairin hiç de düşünmediği anlamlara ulaşabilir, çok farklı alanlara açılabilir.

Okunan bir öykü ya da roman okuyucuya çok şey anımsatabilir (Uçan, 2006: 3). “Her okuyucu, sahip olduğu yaş, cinsiyet, ruh hâli ve kültürüne göre ondan (edebî metinden) bir anlam elde eder veya ona bir yorum getirir. Hatta aynı okuyucunun aynı eseri farklı dönemlerde okuması durumunda da bu özellik önemini yitirmez” (Çeşitli, 2006: 8). Bu nedenle kuramlar içerisinde okur merkezli olan yaklaşımlar edebi eserlerde bireyin ön plana çıkmasını sağlamıştır. Çünkü Tanç’ın (2013: 4) da ifade ettiği üzere alımlama estetiğinin görevi yazar tarafından bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde eserde bırakılan boşlukları belirlemek, daha sonra da kendi perspektifinden anlamlandırmaktır. Bu metinlerin anlamlandırılması durumunda ise okuyucunun bilgi birikiminin olması gerekmektedir.

Metinlerin anlamlandırılması noktasında alımlama estetiği okuyucunun bilgi birikiminin yoğun olmasını gerekli kılmaktır. Çünkü metni meydana getiren malzemeyi edebî gelenek denilen yazarın dilindeki bütün metinler, tarihsel-kültürel değerler sistemi ve en geniş anlamıyla toplumsal-kültürel bağlamlar oluşturmaktadır (Genç, 2008). Oluşturulan bu bağlamlar metinler arası göndermeler çerçevesinde tarihsel ve kültürel değerlerin okur tarafından anlamlandırılması amaçlıyla meydana getirildiği söylenebilir. Çünkü metindeki belirsizlikler söz konusu eserlerde yer alan dinamiklikle okurun tercih ve kararlarına göre belirli duruma gelmektedir (Erkut, 2021: 424).

Bu bağlamda çalışmayı meydana getiren eserlerde aktarılmak istenen duygu ya da düşünce söylemlerinin alımlama estetiği çerçevesinde doğrudan değil dolaylı olacak şekilde anlatıldığı söylenebilir. Nitekim alımlama estetiğinde amaç okurun, eser içerisinde yer alan unsurları yüzeysel doğrultuda bulmasından ziyade derin yapıda meydana gelen unsurları tespit edebilmesini sağlamaktır.

Ekiz’e (2007: 125) göre alımlama, yazarın metninde bıraktığı boşlukları okuyucunun kendi yaşam tecrübesinden ve metinden yararlanarak doldurması ve bu boşlukları yorumlamasıdır. “Alımlama estetiğine göre her sanat yapıtı, arka planına, bu alanlardaki karanlık odalara açılan kapıların anahtarını kendi cebinde taşır; her birinin birçok kapısı, birçok anahtarı olabilir” (Özbek 2013: 31).

Özellikle içinde yaşadığımız modern çağla birlikte okurun pasif değil etkin rol oynaması ve bireye gerek sosyal gerekse de siyasal hakların tanınmasıyla bireylerin ön planda olması okur merkezli kuramların doğmasını sağlamıştır. Gür'ün (2013: 196) ifade ettiği üzere okuyucunun yapıtlardan nasıl bir bilgi veya olasılık çıkaracağı okurun hayal dünyasına kalmıştır.

Alımlamayı anlamak için okurun metne dahi olma olanaklarını irdelemek gerekir. “Umberto Eco’ya göre bir edebî eserin değeri ancak *açık yapıt* olmasına bağlıdır. Açık yapıtla kastedilen edebî eserin veya bir sanat eserinin sınırlandırılmış bir anlam yerine sayısız anlam ifade edecek bir zenginlik kazanmasıdır” (Yüce, 2016: 115). Bu bağlamda alımlama estetiğinin bir anlama olgusu olduğu söylenebilir. Metin incelemelerinde esere kadar okuyucunun önemine vurgu yapan Eagleton’a (2014: 87) göre okur olmadan edebi eserler de oluşamaz çünkü okur, yazar kadar önem taşımaktadır.

Arslan’ın (2010:2) aktardığı üzere en genel şekliyle alımlama kuramı, edebiyat tarihinin sadece eserlerden oluşmuş kronolojik sıralamalar olmadığını, aksine okurla eser arasında sakın bir diyalog süreci başlattığını belirtebiliriz. Öyle ki okura yeni bir kimlik verilerek etkinleştiren kuram, metinlerarasılık durumunu okurlar arasına dönüştürmüştür.

Söz konusu kuram içerisinde yazın dünyasında oluşturulan eserlerin, biçimsel ve içeriksel açıdan değerlendirilmeleri okuru meydana getiren zihniyetin zorunlu halidir. Metinlerin ayrılmaz birer parçası durumda olan bireyin\okurun, yapıtları alımlama noktasında her şahısta farklı nüanslar doğurduğunu belirtebiliriz. Bu bağlamda Yücel’in ifade ettiği üzere (2006: 494) eserin kim tarafından, nerede veya ne zaman okunduğu yapıtın ne şekilde alımlandığını belirten önemli göstergelerdir.

Köse’ye göre (2019: 341) yazınsal metinlerin geçmişinde ilk başlarda yazar ve yorumların ortak “*niyetselci*” akımlar peyda olmuşsa da zamanla bu durum yerini “*yapısalcı*” anlayışla birlikte metinlerin söylem analizini, biçimlerini, insani bilimlerle netleştirmeye başlanmıştır. İlerleyen zamanlarda ise 1960’lı yıllarda alımlama estetiği ve duygusal etki kuramının tesiriyle okura\okumaya yönelik tutumlar belirlenmiştir. Bu süreç içerisinde yazar, okur, eser üçgeninde gerçekleşen “*iktidar paylaşımı*” zıt kutuplara konumlandırılarak her bir etkenin diğerine seçenek olmasını sağlamıştır. Alıcının ön planda olduğu alımlama kuramında, okuru etkileyebilen eserler dilin edebi işlevini de yerine getirmiş olurlar. Alıcı üzerinde tesir bırakamayan metinler eksik kalırlar.

Kanatlı ve Çekici'ye göre (2020: 55) yazınsal metinlerin varoluş sebebi mana üzerinedir. Çünkü her yapıt okunmayı ve de anlaşılmayı ister. Bilhassa ufukların birleşimi olarak adlandırabileceğimiz okur, metin ve yazar sayesinde metinler hareketlenir. Özellikle okurun başrolde olduğu bu kuram yazında ve eğitimde özgürlüğü/yaratıcılığı mühim sayan çok sesli kuramlara zemin hazırlamıştır.

1.2. ALIMLAMA ESTETİĞİNİN İLKELERİ

1. Alımlama estetiği kuramına göre her okur, bir deneyim ve beklenti ufkuna sahiptir. Deneyim ufku, okuyucunun metni okumadan önceki tecrübeleridir ki okuyucu metni alımlarken bunlardan arınık olamaz. Metin-okur bağlamında oluşan ilişkilerde estetik ve tarihsel bir kapsam bulunmaktadır. Örneğin, ölüm olgusunun alımlanması noktasında farklı yaş gruplarında bulunan bireylerin deneyim ve beklenti ufukları bir olamaz.

2. Ingarden'in belirsiz alanlar olarak ifade ettiği ve sınırlı kelimelerle sınırsız duyguların, manaların anlatılması edebi eserde boşluklar yaratmaktadır. Okur, bu boşlukları alımlama ile doldur. Bu bağlamda her okur bir bakıma eseri yeniden oluşturur.

3. Gerçek yaşamda karşılığı olmayan fakat edebi yapıtlarda gerçeklik duygusu veren söylemler, okur için görüneni değil, görünmeyeni ifade etmek için vardır.

4. Edebi eserler gündelik hayattan malzeme kullansa bile asla gündelik yaşamın kendisi değildir.

5. Okurun işlevi çok önemlidir. Alımlama kuramına göre edebi eserlerde yazar her şeyi söylemez. Metin içerisinde bırakılan boşlukların okur tarafından tamamlanmasını bekler. Çünkü kurmaca metindeki kişiler ve gerçeklik saymacadır.

6. Alımlama estetiğine göre kurmaca metinlerde okurun bilgi birikimi önem taşır. Örneğin herkes *Hüsn ü Aşk*'ı okur; ama klasik kültür alt yapısı donanımlı olanla olmayan arasında fark vardır. Klasik kültür altyapısı olmayan bir okur için *Hüsn ü Aşk* sadece şekilde kalır.

7. Okur, edebi metinlerin soyut kavram örgülerini yorumlarken dönemin zihniyetine bağlı kalmalıdır.

8. "Alımlama estetikçileri, çalışmalarını okur ve okuma faaliyeti üzerine yoğunlaştırdıklarından metin-metnin yazıldığı tarihsel-kültürel dönemin özelliklerini de

dikkate alırlar. Tarihsel yöntemin bulguları, metin tahlili/çözümlemesi yapanlar için önem taşır, onlar da böylece okurun alımlama biçimini sürekli göz önünde bulundururlar” (Genç, 2007: 401-403).

1.3. ALIMLAMA ESTETİĞİNİN TEMSİLCİLERİ VE İLERİ SÜRDÜKLERİ KAVRAMLAR

1.3.1. Hans Robert Jauss: Beklenti Ufku

"Wolfgang Iser ile birlikte Konstanz Ekolü'nü kuran Hans Robert Jauss, 1921 yılında Almanya'da doğmuştur. 1982'de yayımlanan *Bir Alımlama Estetiği 'ne Doğru, Estetik Deneyim ve Edebî Yorumlamalar* adlı eserleriyle kendi kuramını ortaya koymuştur" (Kavalcı, 2017). Konstanz Ekolü'nde bilgi peşinde koşan okur, deneyim ve yaşantılar için okuyan okur ve estetik haz nedeniyle okumalar gerçekleştiren okur söz konusudur. İlk sınıflamada metinleri sadece faydacılık amacıyla incelerken deneyim peşinde koşanlar psikolojik, duygusal bir arayış içindedirler. Son tasnifte konumlanan okur ise okulun kabul ettiği, kuramın sahiplendiği kişilerdir. Çünkü alımlama kuramında mana ve estetik tamamen okurun kendisinde toplanmaktadır (Tunçok, 2019: 4).

Jauss'a göre edebi metinlerin tarihsel yaşamı, alımlayıcı olan kişilerin aktif katılımı olmaksızın düşünülemez. Tarihi bilinç Jauss için temel unsurlardan birini teşkil eder. Özellikle metinlerin incelenmesi noktasında edebiyat tarihini araştırır. Amaç ise Başkaya'nın (2022: 164) dikkat ettiği üzere edebiyat tarihini algılayıcının tepkisine göre yazmak istemesidir. Edebiyat tarihi içerisinde algılayıcının tarihi dönemin kıstaslarına göre değerlendirmelerde bulunduğunu belirtir. Öznede (okur) oluşan bu tarihsel etkiye Jauss "beklenti ufku" olarak tanımlar.

Okur, edebi metinleri alımlarken çevresinde oluşan dönemin etkilerine maruz kalmaktadır. Özellikle bu noktada Jauss, metnin okur tarafından önceden bilinen bazı değerlerle bağdaştırılma eğilimine tabi tutulduğunu ve bu durumun da okurda birtakım beklentilere yol açtığını ileri sürer. Jauss, bu beklentiler bütününe "beklenti ufku" adını verir ve eserin estetik değerinin bu ufka göre belirlendiğini söyler.

Sözgelimi Tüfekçi Can'ın (2014: 293) ifade ettiği üzere çocuk edebiyatında önemli bir yeri olan Kemalettin Tuğcu'nun eserleri beğenilip değer görürken başka bir zaman diliminde Gülten Dayıoğlu'nun eserlerine önem verilmektedir. Bu durum Kemalettin Tuğcu'nun okur üzerinde eskiye oranla önemini yitirdiğini ve okurun değişen beklenti

ufkunu göstermektedir. Beklentiler ufku, devrin kültürel, tarihsel ve ideolojik koşullarından etkilenecek okurun düşünce yapısını şekillendirir. Bir metni farklı ideolojik süreçlerin hâkim olduğu farklı tarihsel dönemlerde okuyan okurlar-eleştirmenler ideolojiler gibi birbirleriyle çelişen birçok anlamın üretilmesinde önemli pay sahibidirler” (Arslan, 2018: 16).

Beklentiler ufku, tarihsel bağlamlar ve alımlayıcının etkin rolüyle eserlerin var olabildiğini ifade etmektedir. Bu var oluş daha çok tarihsel süreç içerisinde okurun eseri nasıl alımladığıyla ilgilidir. Bir bakıma dönemin, okuru şekillendirdiği düşüncesi hâkimdir. Aynı çağda ve şartlarda yaşamış bireylerin görüşlerinin ele alınmasının doğru bir yol olduğunu belirtmektedir.

Rifat’a göre (2008: 49) beklenti ufukları okurun serbestlik alanı olarak algılanmamalıdır. Muhakkak ki bu serbestlik okurun kendini geliştirmesi, sürekli sorgulamalar yaparak zihinsel ilerleme kaydetmesi ve metinlerin sınırları dâhilinde olabilmektedir. Hüseyinzade’ye göre (2019: 34) okur alımlama sürecinde eser içerisinde bulunan göstergelerle sınırlandırılmış ancak bu sınırlar çerçevesinde yorumlar yapabilmektedir.

Beklenti ufuklarını belirleyen temelde üç başlık vardır. Bunlardan ilki okurun metnin türüyle ilgili tecrübeleri, önceki yıllardaki eserlerin biçim ve temaları, dilin, imgesel evren ve gündelik reel arasındaki karşıtlıktır.

Okur, belli bir dönemin zihniyetine bağlı kalarak metne bakar. Jauss için okurların beklenti ufuklarını belirlemenin yolu, eseri icra edildiği dönemin beklenti ufkuna göre yorumlamaktan geçer. Morgan’a göre (2008: 247) farklı dönemlerde bireylerin/okurların bir yapıta gösterebileceği değişik tepkileri ancak bu yolla anlaşılabilirliğini ifade eder.

Jauss’a göre bir eser hem yazıldığı dönemin beklenti ufkuna sahiptir hem de okurda yeni beklentiler yaratmaktadır. Örneğin bir eser döneminden önceki tarihlere yakınsa modası geçmiştir, dönemine göre yazılmışsa modaya uygun, döneminden ileri ise zamanından önce gelen bir yapıt olarak değerlendirilir.

Hans Robert Jauss metinlerin incelenmesinde yazar ve edebi yapıtlardan ziyade okurun merkeze alındığı metinlerden söz etmektedir. Öztok’un (2010: 6) aktarımıyla; Jean Paul Sartre ise Edebiyat Nedir? Adlı çalışmasında eserlerin alımlanması noktasında okurların bu noktada dışsal bir olgu olmadıklarının aksine her edebi eserin okur için

oluşturulduğunu imgeleyen içeriklerin yer aldığını ifade eder. Bu görüşün Türk edebiyatındaki en güçlü yansıması Ahmet Haşım'ın “*Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar*” adlı çalışmasındaki mana üzerine düşünceleridir. Sanatçıya göre edebi eser içerisinde yer alan anlam üzerine birden fazla fikir beyan edilebilirler. Bu beyan edişinin en önemli nedeni ise “okurun yaşamından edindiği kültürel ve yazınsal birikimleriyle kendine özgü karakteri, dünya görüşü ve yaşam şartlarıyla yazınsal yapıttan farklı beklentiler içerisinde girmesidir” (Köse, 2019: 243).

Edebi metinlerin mutlak soruları ve yanıtları olmadığı gibi her yorumun kendi düzleminde geçerliliğinin bulunması gerekir. “Bir başka tanıma göre ise edebî metnin; okuma başlangıcında, ortasında ve sonunda okurda oluşturduğu beklentiler bütününe “beklenti ufku” denir. Okurun anlamı biriciktir ve öznedir fakat paylaştığı anlamın, kendi içinde mantıksal bir bütünlük taşıması gerekir” (Kanatlı ve Çekici, 2020: 56).

1.3.2. Wolfgang Iser: Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar

22 Temmuz 1926 tarihinde Almanya’da doğan edebiyat kuramcısı Wolfgang Iser, Hans Robert Jauss ile beraber Konstanz Edebiyat Ekolü’nün önemli kurucularındandır. Alman edebiyatı içerisinde en önemli isimlerden biri olarak kabul edilir. “Iser’in, 1972 yılında yayınlanan *İma Edilen Okur* ve 1978 yılında yayınlanan *Okuma Eylemi* adlı kitapları onun alımlama estetiğine yaklaşımına yön veren kuramlarının temelini oluşturmaktadır” (Başkaya: 2022: 162).

Iser’e göre sanatsal ve estetik kutuplar metnin iki ucu olarak ifade edilmektedir. Bu kutuplar alımlayan için tıpkı bir ayna gibi okurun kendini görmesini sağlar. Çünkü “Alımlama estetiğinin önemli kuramcılarından olan W. Iser’e göre edebî eser, *sanatsal* (*artistik*) ve *estetik* olmak üzere iki kutuptan oluşmaktadır; sanatsal kutup yazarın oluşturduğu metinden, estetik kutup ise okurun somutlamalarından oluşmaktadır” (Ekiz, 2007: 119/127). Ancak bu iki kutup bir araya gelirse metinlerin var olabileceğini düşünmektedir. Çünkü Çelik ve Ekşi’nin (2013: 104) aktardığı üzere yorumlamalar ile açık bir duruma gelen edebi eserler yorumlayan ile yorumlanan ilişkisinde köprü kurularak boşluklar giderilir.

Bu boşluklar daha çok okurun işlevini sorgulatmak için vardır. Okur ancak bu boşlukları ve belirsizlikleri tamamladığında kendi estetik değerini hissedebilir. Kişi bu sayede edebi metinlere anlam katmakta ve alımlayıcı yeni anlamların oluşumunda başat

rol üstlenmektedir. Çünkü Iser'e göre metindeki anlam, bu boşluklarda yani söylenmeyenlerde gizlidir ve okuyucuda merak uyandırır (Özbek, 2022: 7).

Iser, edebi metinler içerisinde bulunan ve “boş alan” veya “belirsizlikler” olarak tanımlanan bu noktaların ipuçlarını okuyucunun kendisinin bulmasını ister. Örneğin “Hasan gece caddede yürürken vitrinleri seyrediyordu” cümlesini incelediğimizde aslında vitrinlerin aydınlık olduğu anlayarak oluşan boşluğu doldururuz. Böylece edebi metinlerle okur arasında doğan bir alışveriş meydana gelir.

Yazar tarafından bırakılan bu boşlukların veya belirsizliklerin nedeni ne olabilir veya daha da önemlisi yazar, metnini oluştururken bu tür yollara başvurmak zorunda mıdır sorunsalı akıllara gelebilir. Iser'e göre bunun nedeni kendi çabasıyla metinle bütünleşen ve yapıtı keşfederek bir bakıma estetik zevk alan okuyucunun metin karşısında sıkılmasını önlemektir (Moran, 2008: 242-244). Böylece her okur edebi eserlerde kendince bir şeyler bulmakta ve kurmaca metinleri bir bakıma yeniden yaratmaktadır.

Türkyılmaz, Can ve Karadeniz'e (2010) göre alımlama estetiği eğitimde kullanılan beyin fırtınası tekniğine benzemektedir. Çünkü okur-öğrenci, yorumlarında özgür olduğunu bilir ve özgürlüğünün sınırlarının ise metin tarafından çizildiğini fark eder. Ayrıca çağdaş eğitim anlayışı içerisinde oluşturulan yapılandırmacı yaklaşım ile bilginin okuyucudan bağımsız olamayacağı ve bilginin özne ile beraber yeniden oluşturulduğu bilinmektedir. Bu noktada Kuyumcu (2016: 4) alımlama kuramıyla biçimlendirici yaklaşımın benzer olduğunu belirtmektedir. Her iki kuramın da okura eser karşısında sorumluluk vermesi belirgin özelliklerindendir. Ayrıca bu araştırmacılar, alımlamayı Einstein'ın *İzafiyet Teorisini* çağrıştırdığını ifade etmektedirler. Einstein, bu teoriye göre zaman kavramının herkes tarafından farklı algılandığını ifade etmektedir. Einstein'a göre güzel bir kızla yürüyüşe çıkmış birinin geçirdiği bir saatlik sürenin algılanması ile hastane odasında geçirilen bir saatlik sürenin algılanması ya da alımlaması aynı değildir.

Aktif bir şekilde edebi eserlerin içinde bulunan okurların metinleri yorumlamaları da benzer olmamaktadır. Bir eserin okuyucu sayısı kadar yorum sayısı olur. Bu açıdan edebi eserlerin değerlendirilmesinde okur objektif olabilmekte midir veya eser değerlendirmeleri tamamen öznel midir diye sorgulamak gerekmektedir.

Iser tek doğrunun olmadığı gibi keyfî yorumların da olmayacağını ifade etmektedir. Moran'ın (2008: 246) belirttiği üzere yazarın metinde verdiği ipuçlarından, eser içerisinde yer alan göstergeler eşliğinde metnin bütününe uyabilecek şekilde boşluklar doldurulmalıdır. Iser'e göre bu boşlukların amacı, eserdeki zorunlu durumda bulunan mananın birey/okur tarafından somutlaştırılıp ve bu davranışın okura kazandırdığı estetik zevktir.

Wilfred L. Guerin, alımlama kuramının öznel boyutunun gizli bir tehlike olmasına rağmen özellikle edebi dogmatizme karşı ıslah edici bir yönünün olduğu, tutarlı edebi yorumların zenginliği ve çeşitli olmasından dolayı bir tür hatırlayıcı konumda olduğunu ifade etmektedir (Tüfekçi Can, 2014: 297).

Kolcu (2008) tarafından bu durum şöyle ifade edilir: “Okur, bırakılan boşlukları doldurmada bütünüyle özgür bırakılmış değildir. Yazarın eserine koyduğu temel anlamdan sapamaz. Örneğin kan davasını anlatıldığı bir romanda iki taraftan onlarca ölü vermiş insanların kaymakamın bir daveti üzerine her şeyi unutarak sarmaş dolaş olmalarını beklemek doğru olmaz”. Bu noktada mana ile gösterge ilişkisi sadece dilsel perspektiften incelemesiyle toplumsal boyutta yeterli bir açıklama yapmam mümkün değil. Anlam ile gösterge arasındaki ilişkiyi kuran politik, toplumsal ve tarihsel süreçlerdir (Büyükkantarcıoğlu, 2006: 94).

Iser'e göre özellikle okuma süreci geliştikçe beklentiler ufku da öğrenilen yeni durumlara bağlı olarak değişip parçadan bütüne doğru ve yeniden parçaya doğru oluşan bir yorumbilimsel devinim başlatacaktır (Kuyumcu, 2016: 3).

Almanya'da Konstanz Üniversitesi'nde alımlama kuramı üzerine çalışmalarında bulunan Wolfgang Iser, okuru esnek ve açık düşünceli olarak kabul etmektedir. Iser'e göre dar kalıplı değişmez ön yargılı okurlar alımlama estetiğinin belirttiği okur tiplerinden değildir. Iser'in “*liberal özne*” olarak tanımladığı özne değiştikçe metinler de değişim geçirmektedir. Okur bu bağlamda yeni kodlar, manayı keşfeden üretme yolları, yazarın ipuçlarından yararlanarak metne uyarlamaktadır (Öztok, 2010: 6).

Kanatlı ve Çekici'ye göre (2020: 56) okur bu üretim sırasında ilk başlarda yazınsal yapıtlarla gerçeklik arasında gerilime şahit olup hırpalansa da zaman içerisinde henüz bilinmeyen keşfetmeye değer dünyaların kapılarını açacaktır. Tıpkı Nietzsche'nin tespit ettiği üzere ön söz yazarın olsa bile son kelim okurun hakkı olarak görülmektedir.

Bir algılama şekli olarak karşımıza çıkan alımlama estetiğinde metin içerisinde yazarın ifade ettiği veya beyan etmek istemediği birçok odak noktasında; okur, devreye girerek sanatsal yapıyla bağ kurmaktadır. Umberto Eco'ya göre metinler birer tembel araç olup okurun kendi işlerine karışmasını istemektedirler. Böylece metinlerin tüm oluşum süreçlerinde okurun ve yetiştirildiği değerler bütününe yansımaları bulunabilir (akt: Köse, 2019: 343).

1.3.3. Roman Ingarden: Somutlaştırma ve Yeniden Kurma

Roman Ingarden, 1893- 1970 yıllarında yaşamış Polonyalı bir filozoftur. Birçok alanda çalışan Ingarden daha çok estetik, ontoloji ve fenomenoloji dallarında yapmış olduğu araştırmalarla tanınmaktadır. Alımlama kuramı üzerine olan düşünce yazılarıyla özellikle Wolfgang Iser üzerinde etkili olmuştur. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Roman_Ingarden 07.01.2025 tarihinde alınmıştır).

“Alımlama estetiğinin önemli temsilcisi olan Roman Ingarden’in önem verdiği iki kavram bulunmaktadır: *Somutlaştırma ve yeniden kurma*. Somutlaştırma okurun metindeki belirsizlikleri, satır aralıklarını doldurmasıyla olurken; yeniden kurma ise okurun, metni okunurken hayal gücünden yararlanarak metni tekrar oluşturmasıdır” (Tunalı, 2005: 110).

Bu iki terim onun alımlama estetiği kuramındaki temel taşlarıdır ve Ingarden’a göre metinde kullanılan dildeki ses imgeleri, anlam ve nitelenen nesneler bu noktada önem taşır. Özellikle yazınsal eserlerin çok katmanlı anlamlar içerdiğini belirten alımlama kuramının savunucusu Ingarden’e göre birey/okur, belli olmayan alanların belirgin hâle getirilmesini amaç edinir.

Ingarden’ın tespitine göre okur, metin karşısında bazı öğeleri göz ardı ederken bazı öğeleri ön plana çıkararak eserleri bir bakıma somutlaştırır. Bu nedenle her okurun somutlaştırmaları farklılık arz etmektedir. Okurun karşısına boşluklarla gelen eserler Ingarden’a göre alımlayıcı tarafından somutlaştırılmaktadır. Ingarden, bireyin ele aldığı tüm sanatsal yapıtlar için veya eserlerdeki somutlamaların veya yeniden inşa etme sürecinin tamamlanmasında başlangıç düzeyinin başlangıç heyecanının olmasını ifade etmektedir. “*Duygusal sarsıntı*” olarak tanımladığı bu durum okurun metin karşısındaki ilk hislerini meydana getirmesi açısından değerlidir (Öztok, 2010: 4).

Bahsedilen duygusal sarsıntının temelinde ise Pehlivan'ın (2023: 1) dikkat çektiği üzere Roman Ingarden'e göre tıpkı canlıların yaşamında olduğu gibi eserlerin de kendine ait bir yaşamlarının olmasından kaynaklanır. Bir başka ifadeyle metinler doğar, zaman içerisinde değişim geçirip ölürler veya bazen bir eser yeniden doğabilir. Çünkü toplumun mihenk taşını oluşturan insanlar, zamanın kaçınılmaz değişikliklerini etkileşimli bir şekilde yapıtlara yansıtmaktadır. Bu noktada alımlama kuramında okurun edilgen değil, etken olduğunu da belirtebiliriz.

1.3.4. Stanley Fish: Eylem Olarak Anlam

1938 yılında ABD'de doğan Fish alımlama estetiğinin en önemli kuramcılarındandır. Fish, diğer alımlama kuramcılarından farklı olarak okura daha çok rol biçmektedir. Iser, eser içerisinde zorunlu bulunan anlamların, okur tarafından boşluklarla tamamlandığını belirtmektedir. Fish ise bu duruma karşı çıkmaktadır. Fish'e göre anlam, okurun yapıtı incelerken bireyde uyanan yaşantılardır (Moran, 2008: 248). Buna rağmen “Stanley Fish'in tasvir etmeye çalıştığı okur, her ne kadar alımlamanın zevkli ve heyecanlı bir serüvene dönüşeceği hissini uyandırır da okura tanınan bu özgürlüğün okumanın nihayetinde metnin neye dönüşeceği endişesini uyandırmaktadır” (Alabulut, 2017: 99).

Stanley Fish, diğer kuramcılara göre okuru daha çok ön plana çıkarmıştır. Iser'in metnin içerisinde bırakılan boşluklar veya Jauss'un tarihsellik vurgusu gibi söylemlerinden farklı olarak Fish sadece alımlayıcı rolündeki okuru temel alır. Amaç okuma eyleminde yatar. Çünkü “Fish'e göre anlam, eğer metinde sabit şekilde yer almıyorsa o zaman yazma eylemi ve okuma eylemi aynıdır ve bağımsız bir eylemdir. Fish, okuma eylemini metnin sınırlılıkları ve gerçekleştireceklerini okurun keşfetme ve deneyimleme süreci olarak tanımlamaktadır” (Başkaya: 2022: 166).

“Jauss'a göre anlamı oluşturan şey farklı dönemlerin okurda oluşturduğu beklentiler ufkuydu. Fakat Fish anlamı oluşturanın yalnızca okur olduğunu söyler. Bu anlam, metnin kendisinden, yazarın niyetinden, dil öğelerinden ve tüm diğer edebî etkenlerden bağımsız olarak ortaya çıkar” (Kavalcı, 2017: 64).

Giangiulio Lobo “Fish için, bir metinde kişisel bir cevap yoktur, bunun yerine cevaplar okuyucunun ait olduğu yorumcu topluluğun çalışmalarının bir ürünüdür. Yorumlayıcı topluluk, okuyucunun okuduğu zamana ait metinlere getirdiği yorumlayıcı stratejileri paylaşan sosyal grubu oluşturmaktadır.” (Onarıcıoğlu, 2020: 24).

1.3.5. Roland Barthes: Haz Alma İlkesi

1915 yılında Fransa’da doğan Roland Barthes, alımlama kuramının önemli temsilcilerinden biridir. Kendisi müzik ve edebiyat eleştirmenliğinin yanı sıra göstergebilimin önemli isimleri arasında gösterilmektedir.

Alımlama estetiği üzerine diğer kuramcılar kadar etkisi olmayan fakat bu konudaki görüşlerini *haz ilkesine* dayandıran Roland Barthes, Eagleton’un (2004) belirttiği üzere okuyucunun, metnin verdiği ipuçlarından hareketle anlamla oynadığını ve anlamın derinlere dalıp çıkmasıyla bundan büyük bir haz aldığını söylemektedir. Bu sebeple Barthes’in edimi büyük ölçüde haz ilkesiyle ilişkilendirilmektedir.

Özellikle okurun edebi esere yaklaşımında duyduğu heyecan ve coşkuyu ifade eden haz ilkesi, görecelik durumunu yansıtmaktadır. Bireyin/okurun iki farklı değere ve güzele bakış açısı muhakkak ki farklı olacaktır. Roland Barthes’in edebi metinlerde kişide oluşan etkinin daha çok estetik haz ile gerçekleştiğini ifade etmektedir.

Bu çerçevede her bireyin bilinçdışı kodları farklılık arz ettiği için metinlerden aldığı haz durumu da değişkenlik gösterecektir. Çünkü “esere kendi bakış açısıyla, kendi penceresinden bakan izleyici kendindeki hazır bulunuşluk, algı zemini, kültürel ve anlam içeriğine dayalı birtakım kodlarla esere yaklaşır ve eserle bir şekilde diyaloga girer” (Başkaya: 2022: 157).

Böylece metinleri inceleyen yani alımlayan (okur) kişilerin haz durumlarıyla birlikte farklı yapıtlar oluşmaktadır. Çünkü alımlama estetiğinde tekdüzelik söz konusu değildir aksine eserlerde çok anlamlılığın ön planda olduğu savı geçerlidir. Özellikle modernizm ve postmodernizm anlayışlarıyla ortaya çıkan çok anlamlılık, metinlerin anlam noktasında yazarın yetersiz kaldığını okurun da eserlere dâhil olmasını sağlamıştır.

Genel anlamda okumaların tek düzeyliğini kırmakla birlikte bir eseri alımlama noktasında okura açık kapılar bırakmıştır. “Bu bağlamda şunu söylemek olasıdır: Bir Türk’ün Thomas Mann’ı alımlaması, bir Alman’dan ya da bir Japon’dan farklı olmasına karşın her Alman’ın ya da Türk’ün Mann’ı aynı biçimde alımladığı da söylenemez. Burada okurun genel kültürü, uzmanlık alanı, yazına olan ilgisi, yazarı ne kadar tanıdığı gibi etmenler çevirinin alımlanmasını etkileyebilmektedir” (Yücel, 2006: 499).

Yılmaz'a göre (2014: 4) yapıtlar, eserin okur kesiminin zihninde olma durumudur. Edebi metinlerde okur ve yapıt arasında oluşan tesir sırasında ana koşullar eserin içerisinde yer almaktadır. Okur, metinle geçirdiği iletişimin her noktasında eserle olan o ana kadar deneyimlediği tüm tecrübesiyle metnin gelişimi hakkında beklenti geliştirir.

Postmodern anlayışa bağlı olarak ortaya konan girift eserlerin okur bazında öznelliği ortaya çıkarmasıyla alımlama kuramının önemi artmaktadır. Pehlivan'a göre (2023: 29) bunun nedeni ise alımlama estetiğinin merkezinde şu anda okurun eseri anlamlandırma zamanında olmasıdır. Bu bağlamda alımlama estetiğinin daha çok modern fenomenolojiye yakın durduğu söylenebilir.

Alımlama kuramında okurların, metinlere yönelik tutumunun karmaşık yapısı eserlerin anlamlandırılması noktasında farklılıklara sebebiyet vermektedir. Özellikle özne konumunda olan okur R. Barthes'in *Yazar'ın Ölümü* adlı çalışmasında okurun doğuşunun ancak sanatçının ölümüyle gerçekleştiğini ifade etmektedir (Yılmaz, 2014: 2).

1.3.6. Çocuk Edebiyatı ve Alımlama Estetiği İlişkisi

Okurlar arasında dönüşen alımlama estetiği, çocuk edebiyatı temelinde ele alındığında daha çok pedagojik boyutuyla ele alınması gerekmektedir. Çocuğun bilişsel, sosyal ve devrimsel özellikleriyle metin okumalarında ana düzlemde olması sağlanmalıdır. Şöyle ki alımlama kuramı çocukların roman, şiir ve resimli kitap vs. yapıtlara gösterdiği tepkilere bakarak hangi türlerin edebiyat öğretimi için uygun olduğunu görürüz. Ayrıca çocuk okurun öznel fikirlerini ve sosyal davranışlarını meydana çıkarmak için yapılmaktadır (Tüfekçi Can, 2014: 298).

Alımlama kuramında başat rol oynayan okur (çocuk) metinlerin çözümünde deneyimleriyle birlikte kültürel, tarihsel ve sosyolojik gibi unsurlardan arınması beklenemez. Çünkü alımlama estetiğinde okuma eylemi kadar okuyucunun edimi de büyük önem taşımaktadır. Özellikle çocuk okurların hazırbulunuşluk seviyeleri ile yakın ilişkili olan alımlamalar zamanın ivmesine bağlı olarak gelişim göstermektedir. Bu bağlamda Türkçe Öğretim programlarında metin okur ilişkisi temel alındığında daha çok çocukların yaratıcı düşünme becerilerinin gelişmesi amacıyla sorunlara çözüm bulma becerileri geliştirilmek istenmektedir.

1.4. FATİH ERDOĞAN’IN YAŞAMI VE ALIMLAMA ESTETİĞİ İLİŞKİSİ

Çalışmanın bu bölümünde çocuk edebiyatında önemli bir yer edinen Fatih Erdoğan’ın yaşamı, edebi kişiliği ve eserlerindeki alımlama kuramıyla olan ilişkisi hakkında değerlendirmeler yapılmıştır.

1.4.1. Fatih Erdoğan’ın Hayatı ve Çocuk Edebiyatına Katkıları

Fatih Erdoğan, 23 Nisan 1954 yılında İzmir’de doğmuştur. Kanarya İlkokulu’nun ardından Kültür Koleji’ni ve 1969-72 yıllarında Robert Kolej’i bitirmiştir. Yazar, bu zaman zarfı içerisinde izcilik gibi doğa aktiviteleriyle ilgilenmiştir. 1973 yılında Boğaziçi Üniversitesi’nde Makine Mühendisliği Bölümü’nden mezun olmuştur.

Üniversite yıllarında özellikle Nüzhet Dalfes’in kurduğu mağaracılık kulübünde sıklıkla yer alan sanatçının sinema ve tiyatroya ilgisi artmıştır. Aktif olarak sanat alanına yoğunlaşan Erdoğan, 1979 yılına geldiğinde Redhouse Yayınları’nın müdürü William A. Edmonds ile görüşmesi kaderini çocuk edebiyatı alanına kaydırmasını sağlamıştır. William A. Edmonds’a çocuk kitapları yazmak istediğini belirten sanatçı olumlu dönüşler sayesinde ilerleme kaydedebilmiştir. İlk kitabı olan “Pan ve Çiçeği” 1980 yılında yayımlanmış, daha sonra aynı yıl içerisinde Mavibulut Yayınlarını kurmuştur.

1985-86 senelerinde “Çocukça” dergisinde danışman olarak çalışan Erdoğan, Cumhuriyet gazetesinde çocuk yazını üzerine yazılar yazmaya başlamıştır. Çocuk edebiyatı üzerine yoğunlaşan yazar, bu arada İstanbul Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü’nde yüksek lisansını tamamlamıştır. Aynı bölümde 1992-2002 yılları arasında hem ders vermiş hem de doktorasını tamamlamıştır.

1987 yılında baba olma sevincini yaşayan yazar, 1990 senesinde *Kırmızıfare* ismine taşıyan ve sloganı “Çocuklar için edebiyat dergisi” olan mecmuayı çıkarmıştır. 1994 yılında tekrar babalık heyecanı yaşayan Fatih Erdoğan, “Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği” adını verdiği ve daha çok yazar, çizer, editör ve kütüphanecilerin yararlanması için kurduğu Uluslararası Çocuk Kitapları Kurulunun (IBBY) ülkemizdeki temsilcisi olmuştur.

1997 senesinde Ankara Üniversitesi’nin organize ettiği çocuk sempozyumunda en iyi on çocuk yazarlarından biri olmuştur. Erdoğan, çocuk edebiyatı incelemeleri için “Binbir Kitap” ismiyle yayımladığı derginin ömrü ancak üç sayı ile sınırlı kalmıştır.

2001-2003 yılları arasında Radikal gazetesinde çocuk edebiyatı üzerine yazılar yazmıştır. 2004'te yazdığı çocuk tiyatrosu “Fa Usta'nın Kemanları” ile Tudem Yayınlarının organize ettiği yarışmada üçüncü olmuştur.

2004-2006 arasında Millî Eğitim Bakanlığına ait Çocuk Edebiyatı Komitesinde çalışmıştır. İlerleyen iki yıl içerisinde İstanbul Bilgi Üniversitesinde yetişkinlere yönelik “Çocuklar için Yazmak” adlı seminerleri olmuştur.

Yeditepe Üniversitesi İngilizce Edebiyat Bölümünde yaratıcılık yazarlık üzerine dersler veren yazar, 2007-2008 eğitim öğretim senesinde Bağcılar Atatürk İlköğretim Okulu ile Esenler Türk İsveç Kardeşlik İlköğretim Okulunun beraber yaptıkları anketler sonucunda “Yılın En İyi Çocuk Yazarı” seçilmiştir.

Aynı yılda bu defa Kosova'daki *Türkçem Dergisi* 'nin verdiği “Çocuk Edebiyatı” ödülünü almıştır. Ertesi sene Türkiye Kütüphaneciler Derneği, kendisini “2008 Yılı'nın En İyi Çocuk Yazarı” ilan etmiştir.

Almanya Köln veya Frankfurt gibi önemli şehir merkezlerinde çocuk edebiyatı üzerine sayısız seminer veren, bilgi şölenlerine katılan Fatih Erdoğan birçok sanatsal oturuma onur konuğu olarak davet edilmiştir.

2011-2015 seneleri arasında Maltepe Üniversitesi Eğitim Bölümünde “Çocuk Edebiyatı” alanında dersler veren yazar, dünyanın en önde gelen prestijli ödülü olan Astrid Lindgren Anma Ödülü'ne (ALMA) aday gösterilmiştir.

Masal adında bir de kızı olan, şu ana kadar yetmiş çocuk kitabı yazan ve daha fazla yazmak için çabalayan Fatih Erdoğan, Osmangazi ve Çukurova Üniversitesi tarafından 2016 senesinde “*Yaşayan Yazarlar Sempozyumu*’nda yılın yazarı seçilmiştir (<https://www.fatiherdogan.com/ayrintili-ozgecmis-yillara-gore/> 07.01.2025 tarihinde alınmıştır). Adı geçen eserler dışında yazara ait Artık Kendim Okuyabiliyorum Dizisi, Şakacı Hayvanlar Masalları, Öykülerle Çoklu Zekâ Geliştirme Ekinlikleri, Sihirli Dizi, Fa Usta'nın Kemanları, Eğlenceli Öyküler Dizisi, Macera Dizisi, İlk Gençlik Dizisi çalışmaları bulunmaktadır (Yılmaz, 2013: 9).

Çocuk edebiyatı üzerine gerek akademik çalışmalarıyla gerekse de yazmış olduğu birçok edebi eserle bu alanın mihenk taşlarından biri olarak kabul edilen Fatih Erdoğan, dünyanın çeşitli yerlerinden ödüllerle dönmüştür. Bu nedenle kendisinin çocuk edebiyatı

üzerine düşünceleri ve alımlamaları okurlar tarafından merak konusu olmuştur. Çünkü Fatih Erdoğan'ın sadece bir çocuk edebiyatı yazarı değil aynı zamanda eleştirmen ve editör olması onun yazın alanına ilişkin fikirlerini de değerli kılmıştır.

Çocuklar, yetişkinlerden farklı olarak yaşamlarında hayali unsurlara geniş yer verirler. Olaylar ve olgular karşısındaki duygu ve düşüncelerini ifade ederken diğer bireylerden farklılık arz ederek *çocuksu* bir söylemleri olduklarını belirtebiliriz. Bu noktada özellikle yazınsal ürünlerde ayırım yaşayan bireyler arasında sanata olan yaklaşımlar ve gereksinimler de farklılık göstermektedir.

Yılmaz'ın (2013: 21-22) aktardığı üzere çocukların sanatsal ihtiyaçlarını erken dönemlerde giderilmesi gerektiğini ifade eden Erdoğan'a göre yazınsal ürünlerden önce dil edinimiyle edebiyat zevki oluşmaktadır. Özellikle tek tip bireylerin yetiştirilmesini ön gören eğitim öğretim sisteminin çocukların sanat zevkini körelttiğini savunmaktadır.

Bu noktada çocukların edebiyatla olan ilişkisini yükseltmek ve sanatçı ruhlarını ortaya çıkarmak için yazarlara; Türkçeyi iyi kullanmak, yabancı dil bilmek, çocuklarda özel lisanlar geliştirmek, neyi nasıl yazdığını öğretmek gibi önemli görevler düştüğünü ifade etmektedir. Bu bağlamda günümüzde yetişkinlere yönelik edebi yapıtlardan farklı olarak ortaya çıkan ve merkezinde çocukların bulunduğu edebiyat anlayışında bireyin; yaşı, ilgisi, gelişim özellikleri, psikolojisi vb. vasıflar önem arz etmektedir. Başarılı bir yazar olan Fatih Erdoğan, çocuk edebiyatının artık edebiyatın destursuz girilen bağı (Çağlar, 2022: 27) olmadığını belirtmektedir.

Çocuk edebiyatının önemli unsurlarından birini teşkil eden yayımlama aşaması, editörlerin önemli katkılarıyla meydana gelmektedir. Editör, yazarlardan başlayıp okuyucunun eline geçinceye kadar tüm süreci yönlendiren kişi/mimar konumundadır.

Binbir Kitap Dergisi (çocuk edebiyatı araştırmaları üzerine çıkan, üç sayılık eserdir) ve Kırmızıfare'de (çocuklar için on bir yıl boyunca yayımlanan edebiyat dergisidir) editörlük yapan (ÇOĞEM, 2016: 173) Fatih Erdoğan'a göre editör; edebiyat alanında donamlı olması gerektiği kadar pedagojiden, yayınevi programlarının oluşturulması, bu yayınevinde hangi yazıların yayımlanacağı noktasında karar mercii olması, ayrıca okurun beklentisini göz önünde tutmasıyla bir bakıma çocuk yayınlarının tüm aşamalarına hâkim olmalıdır (Yılmaz, 2013: 24)

Çocuklar, okudukları veya izledikleri eserler karşında duygudaşlık kurmaktadır. Bilhassa edebi ürünlerde ön plana çıkan kahramanları rol model seçmekte ve onların eser boyunca yaşadıklarını kendi yaşamına entegre etmektedirler.

Çocuk, okuduğu kitaplardan etkilendiği için reel hayatta karşılaşabileceği olumlu ve olumsuz durumları eser içerisinde görmek istemektedir. Bu noktada Fatih Erdoğan, çocuk kitaplarında kahramanın kendisi olup birey olması noktasına vurgu yapmaktadır (ÇOĞEM, 2016: 65).

Toplum nazarında teknolojinin ilerleme kaydetmesiyle edebi eserlere olan ilginin azaldığı ifade edilmektedir. Ancak kitap ve teknolojinin (ekran okuma, e- kitap) birbirinin yerini alamayacağını belirten Fatih Erdoğan, teknolojinin eserleri arka plana atmadığını aksine günümüzde çocuk eserlerinde büyük bir ivmenin yakalandığını, özellikle okullarda öğretmenlerin ders ile birlikte kitap okumalarına yer verdiğini söylemektedir (Yılmaz, 2013: 26-27).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın modeline, evren ve örneklemine, veri kaynağına, veri toplama aracına, verilerin analizine yer verilmiştir.

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemine başvurulmuştur. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39). Özdemir’in (2010: 326) ifade ettiği üzere nitel araştırmalar, insanların kendi gizemlerini çözmek ve de bireysel çabalarıyla şekillendirdiği sosyal sistemlerin en ince ayrıntısına kadar keşfetmek üzere geliştirdikleri bilgi üretme yollarından sadece birini teşkil etmektedir.

Araştırmacı için alımlama ve ifade etme noktasında en detaylı inceleme alanı sunan nitel araştırmalarda toplumsal fikirlerin ve inanç değerlerinin göz ardı edilmesi söz konusu olamaz (Karataş, 2017: 71). Çünkü esnek bir yapı içerisinde oluşan ve sürekli değişim gösteren nitel araştırmalar, toplumsal olayların içinde gelişmekte ve onlardan bağımsız oluşmamaktadırlar (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 52).

Sonuçların sözel ifadelerle anlatılıp yorumlanmasını savunan nitel araştırmacılar, çalışmaları içerisinde oluşan konunun, başkaları tarafından nasıl anlam yükledikleri ile ilgilendir. Bu sebeple de bu tür araştırmalar, konular arasındaki bağlantıya dair kuram hipotez ve geliştirmektir. Çünkü nitel araştırmalarda yüksek genellenebilirlikteki kaideler hiçbir zaman bulunmamaktadır (Büyüköztürk vd., 2022: 256).

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’in (2008: 188) belirttiği üzere doküman analizlerinde inceleme alanı içerisinde yer alan olgu ve olayların yazılı belgelerin araştırılmasıyla elde edilen verilerin oluşturulmasıdır.

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

“Evren, soruları cevaplamak için ihtiyat duyulan verilerin (ölçümlerin) elde edildiği canlı veya cansız varlıklardan oluşan büyük gruptur. Araştırmada toplanacak verilerin analizi ile elde edilecek sonuçların geçerli olacağı, yorumlanacağı grup olarak

tanımlanabilir” (Büyüköztürk vd. 2022: 82). Örneklem ise Karasar’a göre (2005: 110) belirgin olan kaidelere göre belli bir evrenin temsili olup onun bir parçası olan küçük kümelerdir.

Araştırma evrenini Fatih Erdoğan’ın çocuk romanları oluşturmaktadır. Yazarın *Sihirli Kalem*, *Sihirli Küre* ve *Sihirli Kitap*, *Sihirli Gözlük Birinci Kitap*, *Sihirli Gözlük İkinci Kitap* adlı çocuk romanları ise örneklem olarak seçilmiştir.

İncelenen eserlerin belirlenmesinde seçkisiz örnekleme tercih edilmiştir. Buna göre “seçkisiz örnekleme yöntemlerinin temel özelliği, örneklemin evreni temsil etme gücünün yüksek olmasıdır. Bunun da ön koşulu, örnekleme birimlerinin örnekleme seçilme olasılıklarının eşit ve bağımsız olması olarak açıklanan seçkisizlik kuralına uyulmasıdır” (Büyüköztürk vd., 2022: 88).

Ele alınıp incelenmek istenen eserlerin seçiminde dokuz-on yaş dönemi çocuk grupları temel alınmıştır. Bu yaş grubunda bulunan çocukların özellikle psikolojik açıdan yaratıcı düşünme ve sorgulamalar yaptıkları döneme denk gelmeleri dikkat çekmektedir.

Doğan’a göre (2019: 202) Piaget, çocukların zihinsel gelişimlerini dört ana bölüme ayırmıştır. 0-2 yaş duyu-hareket dönemi olarak adlandırılan bu evrede çocukların refleksleri ve beş duyusu ön plandadır. İşlem öncesi dönemini meydana getiren 2-8 yaş grubu ise animizmin yoğun olarak görüldüğü bir evredir. Somut işlemler döneminde olan 8-11 yaşlarındaki çocuklarda zihinsel işlemler görülürken 11-12 yaş evrelerindeki soyut işlemler dönemindeki çocuklar daha sıklıkla olasılıklar üzerine yoğunlaşmaktadırlar.

Aktarılan dönemler içerisinde hayal dünyasının geniş yer kapladığı işlem öncesi döneminin bir özelliği olarak ortaya çıkan animizmin etkisiyle çocukların, olay ve olgulara farklı perspektiften bakabildiklerini göstermektedir. Bu doğrultuda okurun alımlama özelliklerinin baskın hale gelmesi ve çıkarımlarının farklılıklarından dolayı incelenen eserler tercih edilmiştir. Çünkü olayların kurgulanmasında ve gelişimde, dil anlatımında, ileti-mesajlarda, ana fikirde, karakter seçiminde, mizanpajda vb. çocuk edebiyatında bulunması gereken iç ve dış özellikler; okur kitlesinin zihinsel ve psikolojik konumu göz önüne alınarak oluşturulması gereken önemli noktalardır. Ele alınıp araştırılan metinlerde bu özelliklerin fantastik bir şekilde yer alması inceleme alanı olarak tercih edilmesinde önemli bir yer teşkil etmektedir.

2.3. VERİ KAYNAĞI

Bilimsel araştırmalarda pek çok farklı kaynaktan veri elde edilir. Sosyal bilimlerin gelişmesi daha çok belgelerin araştırılmasına bağlıdır. Bu nedenle çalışma çerçevesinde doküman analizi bağlamında makale, yüksek lisans tezleri, dergiler, doktora tezleri, sempozyumlar, kitaplar incelenmiş ve araştırmanın veri kaynakları meydana getirilmiştir.

Bu bağlamda araştırmanın ilk basamağında; alımlama kuramının oluşumunu sağlayan Hans Robert Jauss: Beklentiler Ufku, Wolfgang Iser: Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar, Roman Ingarden: Somutlaştırma ve Yeniden Kurma, Stanleyh Fish: Eylem Olarak Anlam, Roland Barthes: Haz Alma İlkesi araştırılarak çalışmanın sa ayakları oluşturulmuştur.

İlerleyen bölümlerde ise ocuk edebiyatının yapı taşlarından olan Fatih Erdoğan'ın maceralarla dolu yapıtlarından *Sihirli Küre*, *Sihirli Kitap*, *Sihirli Kalem*, *Sihirli Gözlük Birinci Kitap*, *Sihirli Gözlük İkinci Kitap* adlı eserleri ele alınıp değerlendirilerek alımlama kuramındaki yansımalarıyla incelenmiştir

2.4. VERİ TOPLAMA ARACI

Doküman incelemesi sürecinde öncelikle kaynak olarak Fatih Erdoğan'ın ocuk romanlarına ulaşılmıştır. Araştırmanın verileri kaynak taraması yoluyla belirlenerek eserlerde alımlama kuramına bağlı olduğu dūřünülen olay ve durumlar fişleme yapılarak tespit edilmiştir. Daha sonra uzman görüşü alınarak veriler bir araya getirilmiştir.

Daha sonra ilgili eserler yorumlanıp bilgisayar ortamına aktarılmış ve okur merkezli bir anlayış ile oluşturulan alımlama teorisinin içerik analizi için hazır duruma getirilmiştir.

2.5. VERİLERİN ANALİZİ

Çalışmada doküman analizi çerçevesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, verilerin tanımlanması ve elde edilen verilerin içinde yer alan saklı gerçeklerin ortaya konması amacıyla gerçekleştirilir (Gülbahar ve Alper, 2009: 93-111) Özellikle sosyal bilimlerde, metinler içerisinde yer alan benzer ya da farklı kavramların ve olayların karşılaştırılmasında, kategorilere ayrılmasında, belirgin olan kuramların ortaya çıkarılmasında içerik analizi tercih edilir.

Metin ve Ünal'ın (2022: 276) belirttiği üzere alan yazın incelemelerinde önemli bir yer edinen içerik analizlerinde amaç metinlerde ilk bakışta/okumalarda; görülen, basit bir şekilde algılanan durumlara erişmek değil tıpkı anırtırma tekniklerinde olduğu gibi asıl anlamın bulunduğu örtülü anlamı bulmaktır.

Bu açıdan örnek eserler alımlama estetiği kuramının temsilcilerinin ileri sürdükleri kavramların ölçüt alınmasıyla çözümlenmiştir. Araştırma doğrultusunda içerik analizi ile eserlerde yer alan singeler ortaya çıkarılmış ve bulgular kısmında başlıklar halinde aktarılmıştır. Örnek metinlerin analizinde problem durumu doğrultusunda çocuk okur merkeze alınmıştır.

Son olarak çalışmayı meydana getiren *Sihirli Kalem*, *Sihirli Küre*, *Sihirli Kitap*, *Sihirli Gözlük Birinci Kitap*, *Sihirli Gözlük İkinci Kitap* eserlerinde yer alan verilerin analizleri yapılırken alanda yetkin olan iki uzmanın görüşlerine başvurularak farklı bakış açıları değerlendirilmiştir. Bu eserlerde tespit edilen alımlama kuramının analizleri eserler içerisinde yer alan örnek söylemlerden oluşturulmuştur. Oluşturulan bu pasajlar ele alınan çocuk edebiyatı romanlarındaki alımlama estetiği kuramının teknikleriyle çözümlenmiş ve bu doğrultuda değerlendirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde çalışmanın bulgularına yer verilmiştir. İncelenen metinler, edebi olduğu için örtük manaları ortaya çıkarmak adına kullanılan metaforların ya da imgelerin anlaşılmasında birden fazla değişken bulunmaktadır. Bu nedenle alımlama kuramı çerçevesinde okuyucu ve beklenti ufku gibi hususlar da dikkate alınarak metnin bu bağlam içerisinde yorumlanması amaçlanmıştır.

Araştırmayı meydana getiren romanlar, çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken biçim (resim, boyut, kapak, kağıt, harfler, tipografi, mizanpaj) ve içerik (ana düşünce, konu, tema, karakter, kurgu, ileti) özellikleri açısından hitap edilen yaş grubuna uygun olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıda yer alan unsurlar bağlamında incelenen eserlerde bilhassa metin aktarımının yanında tercih edilen görsel öğeler ön plana çıkmaktadır. Bunların daha çok eseri açıklamaya yönelik resimler olduğu görülmektedir. Söz konusu resimlerin, metin ile beraber aynı sayfada yer alması çocuk okurların dikkatini çekerek eseri somutlaştırması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca Erdoğan'ın hitap ettiği çocuk kitlesini göz önüne alarak uygun bir yazı puntosu kullandığı tespit edilmiştir. Çünkü Yardımcı ve Tuncer'e (akt. Sarıkaya, 2019: 215) göre alan yazında ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıflarında kullanılan harfler on ve on iki puntodur.

Çalışma doğrultusunda içerik olarak incelenen eserlerin birinci tekil kişi anlatımı ve içten bakış açısı (sınırlı bakış açısı) ile kaleme alındığı görülmektedir. Romanlarda yer alan ana kahramanın bir çocuk olduğu ve bu çocuğun perspektifinden bazı eğitsel değerlerin ve imgelerin örtülü bir şekilde aktarıldığı görülmektedir.

Çocuk romanlarında bireyin hayal dünyasını genişletmek amacıyla gerçek ile gerçek dışı olayların bir arada yer aldığı görülmektedir. Hayali ve sihirli öğelerin yer aldığı fantastik öğeler ise çocukların ilgisini daha fazla çekmektedir.

Moran'a göre (2017: 60) fantastiğin tanımı; gerçekliğin yer, zaman, karakter terimlerinin canlı olup olmamasına bakmadan bilinen evrenin dışında farklı bir dünyayı işin içine ekleyen anlatıların bütünüdür. Asutay (yıl yok: 4) fantastik öğelerin arkaik dönemlerde özellikle sözlü edebiyatın olduğu zamanlarda masallarda, halk hikâyelerinde,

destan ve söylencelerde az veya çok gerçek dışı, olağanüstü niteliklerin yer aldığını ifade etmektedir.

Özbaşı'nın aktarımına göre (2020: 91) fantastik kavramına ve yazın alanına yenilik getiren, daha da önemlisi akademik bir perspektifle ilk kez inceleyen kişi dilbilimci Tzvetan Todorov'dur. *Fantastik - Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım* adlı çalışmasıyla fantastiğin, okurun olağan ve olağanüstü durumlar karşısındaki algılama sürecinde yaşamış olduğu ikilem olarak tanımlamaktadır.

Eserlerini fantastik öğeler (palamut, meşe ağacı, sihirli küre, sihirli kalem, sihirli kitap vs.) etrafında şekillendiren Erdoğan'ın çocuk romanlarında birçok eğitsel değeri zaman, mekân ve kişiler bağlamında kurgusal örüntüler içerisinde aktardığı görülmektedir. Bu nedenle çalışmayı oluşturan eserlerden yola çıkılarak alımlama kuramının saptamaları örnekleme metoduyla oluşturulmuştur.

İncelenen romanlardaki alımlama unsurları:

3.1. SİHİRLİ KİTAP

Araştırmanın ilk çalışmasını oluşturan edebi ürün *Sihirli Kitap*'tır. Eser, yüz elli yedi (157) sayfadan oluşmaktadır. Toplamda on beş bölümden meydana gelmiştir. Bu bölümler şu isimlendirmelerle geçmektedir: Eyvah Tarih Sınavı, Akşam, Doğum Günü, Tuhaf Paket, T- Reks, Gece, Yıldızlar, Uzay Köyü, Sanal Dünya, Küçük Kenan, Kırmızı Kurdele, Anketçi Kız, Kitap Hırsızları, Öğretmen, Sınav.

Özellikle milli kimliğin inşası ve sürekliliği açısından önemli bir işlevi olan değerler eğitimi, çocuk edebiyatında önemli bir yer edinmiştir. Ele alınan *Sihirli Kitap* eserinde aile sevgisi, arkadaşlık, diğergamlık, iyilik ve dayanışma gibi erdemlerin yer aldığını ifade edebiliriz.

Bu doğrultuda metinde yer alan konular irdelendiğinde daha çok aile ilişkileri, özgüven, cesaret, sınav kaygısı, hayal gücü, yardımlaşma, problem çözme, zamana yolculuk ve dinozorlar gibi iletiler bulunmaktadır.

3.1.1. Sihirli Kitap'ın Özeti

Sihirli Kitap'ın ana kahramanları olan Oktay ve Nilüfer iki iyi dostturlar. Aynı zamanda sınıf arkadaşı olan bu ikilinin eser boyunca çözmeye çalıştıkları bir problem

durumu vardır. O da iki hafta arayla iptal edilen tarih sınavının tekrar edilmesi ve sınavın Oktay'ın doğum günü olan pazartesiye denk gelmesidir.

Oktay, akıllı ve çevresi tarafından sevilen bir çocuktur. Ancak tarih dersini sevmediği için bu sınavı nasıl geçeceğini düşünmektedir. Bu noktada derslerde daha başarılı olan Nilüfer, ona yardımcı olmak için evine davet eder. Oktay, Nilüfer'in annesi Ayşen Teyze ile babası Kenan amcadan sınav hakkında bilgi alır.

Yeterince çalıştıklarına karar verdikten sonra Oktay, akşam eve dönerken parkın tam ortasındaki heybetli bir meşe ağacının en üst dallarından bir palamut kopup başına düşer. Oktay, eğilip palamudu cebine koyar. Ertesi gün Oktay'ın doğum günü olduğu için hediye paketlerine bakarken notsuz bir armağan görür. Bunun bir tarih kitabı olduğunu, içerisinde dinazorların anlatıldığı ve kapağında renkli ışıkların olduğunu fark eder.

“*Kapağı aç, merak et, tek gereken cesaret*” yazılı kitabı incelerken yanında Nilüfer de vardır. Oktay, elini kitabın üzerinde gezdirirken etrafın fosforlu aydınlandığını ve kitabın canlıymış gibi görüntülerini duvardan izler. O sırada korkmaya başlayan Nilüfer, arkadaşının elini tutar ve kendinden geçer.

İki arkadaş uyandıklarında kendilerini kalın ve iri yapraklı otların arasında bulur. Nerede olduklarını bilmeden ilerlerken arkalarında sadece tarihi kitaplarda yer alan *T-Reks'i* (etobur ve en yırtıcı dinazor) görürler. Sağ ve sol olmak üzere bir akarsuyun iki ayrı tarafına giden arkadaş, korku içerisinde koşmaya başlar. Dinazor, Nilüfer'in peşinden gitmiş arkadaşının durumunu gören Oktay ise yardım etmek için tekrar geri dönüp dinazorun algısını değiştirerek onu bataklığa saplayıp kurtulurlar.

Buraya nasıl ve ne şekilde geldiklerine anlam veremeyen iki arkadaş gece olunca yıldızları izlemeye başlar tam da o sırada Oktay'ın doğum gününde hediye edilen tarih kitabını görürler. Oktay, kitabı eline alınca bir titreşimin olduğunu fark eder. Kitabın sayfaları fırıl fırıl dönerken Oktay *palamut* diye bağırır ve kitabı sihirli yapan şeyin bu olduğunu söyler.

Kitabın sayfaları uçuşup kendilerini bu defa bir uzay köyünde bulurlar. Uçsuz bucaksız bir karanlığın ortasında olan Oktay ve Nilüfer, duvarları kaplayan irili ufaklı ekranların olduğu, giriş çıkış kapısı bulunmayan bir mekânı çözmeye çalışırlar. Cebindeki palamutla tarih kitabını çeviren Oktay, bu defa herhangi bir değişimin olmadığına şaşırır.

Çünkü daha önceden olduğu gibi cebindeki palamut sayesinde kitaba dokunda ortamın ve zamanın değişmesini bekledi.

Odanın bir duvarında birdenbire kırmızı bir ışıklı daire şeklinde bir boşluk açılır. Metalik bir yüzey olan bu duvara dokunduklarında başka odalara gidildiğini fark ederler. Birbirine bağlı odalar arasında gezinirken bu yerlerin girmek istiyorum, çıkmak istiyorum gibi komutlarla yönlendirildiğini anlarlar. Öte yandan Nilüfer'in soru sormadan aklındaki sorularına Oktay'ın cevap vermesi arkadaşının düşüncelerini okuyabilme yeteneğinin olduğunu göstermektedir.

Uçsuz bucaksız bir ovayı andıran odaya girdiklerinde bilgisayarı andıran bir ekran görürler. Ekranı çıkan genç bir kıızı izlemeye başlarlar. Sanal bir kayıt olan yayında spiker, kendisinin ve bu ortamın gerçek olmadığını açıklar. Bunu sizin beyniniz var ediyor der. Ayrıca programın bilgilendirmek amacıyla 2102 yılında yürürlüğe girdiğini ifade eder. Bilgilendirme şudur: dünyadaki insanların, bilim insanlarını dinlemedikleri, dünyayı büyük bir tehlikenin beklediğini ve yok olmak üzere olduğu için tüm bilgilerini burada kayıt altına aldıklarını söyler. Gizli bir şekilde tasarlanan ve oluşturulan bu program sadece beyin sinyalleriyle görünür olduğundan silinmesi mümkün değildir.

Adına Uzay Köyü denilen bu yerde dinledikleri karşısında şaşırان iki arkadaş, el ele tutuşup “*Kapağı aç, merak et, tek gereken cesaret*” yazısını Oktay'ın cebindeki palamutla birlikte tarih kitabından okuyup bir uğultuyla oradan çıkıp bu defa kendilerini başka bir zamanda ve yerde bulurlar. Bu defa bir kadının çocuğuna Kenan diye seslendiğini duyarlar. İlerleyen sayfalarda bu kişinin Nilüfer'in babası olduğu çıkar. Gelecekte geçmişe yolculuk eden iki arkadaş 1972 yılında olduklarını öğrenirler.

Tarih kitabıyla birlikte Kenan'ın evine giden çocuklar, aç oldukları için hemen yemeğe dalarlar. Bu arada Zeynep adında üniversiteli genç bir kız anket doldurmak için eve gelir ve giderken fark etmeden kendi kitaplarıyla Oktay'a ait tarih kitabını da götürür. Pastaneye giden anketçi kız, kitabı orada unuttur. Garsonlar ise bu kitabın o anda pastanede olan Necmi Bey'e (Nilüfer'in dedesi) ait olduğunu düşünerek kendisine verirler. Kitaplarını ara sıra bu pastanede unutan Necmi Bey, bu tarih kitabının da kendisine ait olduğunu düşünür ve eve döner.

Babasının, dedesinin ve büyükannesinin yaşamına tanıklık eden Nilüfer, kitabın sayfaları arasında bulunan kurdeleyi fark eder. Bu kurdele nerede durursa o zamana

gittiklerini anlar. Oktay ile el ele tutuşup kendi zamanlarına dönerler. Uyandıklarında okulun kantinde olan iki arkadaş, iptal edilen sınav tarihinin yapıldığı zamana denk gelirler.

Oktay ve nilüfer öğretmenlerini tuvaletten çıkarken görürler. Kadının elinde sadece çantası vardır ve sınav kâğıtlarını sifonun üzerinde unuttuğunu görüp diğer sınavın olduğu zamana giderler. Bu arada eve giden Oktay sabah kalktığında yanında tarih kitabı olmasına rağmen cebinde sihirli palamutun olmadığını görür. Bu durumu annesine soran Oktay annesinin onu çöpe attığını öğrenince çok üzülür. Çünkü palamutsuz kitabın bir işlevi yoktu. Ertesi gün sınıfa girdiklerinde öğretmen sınav kâğıtlarını hâlâ bulamadığı için çalındığını düşünerek öğrencilerini azarlar. Bu sırada Oktay, söz alıp öğretmenine sınav kâğıtlarını bir yerde unutabileceğini söyler mesela tuvalette. Öğretmeni sınav kâğıtlarını bulunca herkesten özür dileyip soru kâğıtlarını dağıtır. Sınav hiç de zor olmadığı için iki arkadaş çok mutlu olur.

3.2. SİHİRLİ KİTAP'TAKİ ALIMLAMA UNSURLARI

Eserin adından da anlaşılacağı üzere efsanevi bir şekilde ortaya çıkan kitap ile olaylar başlar. Oktay'ın başından geçenleri anlatan metinde özellikle geçmiş ve gelecek bağlantıları, imgelerin kullanılması okuyucunun belleğinde merak duygusunu arttırmaktadır. Öte yandan eser içerisinde günümüzde çoğu çocuğun *korkulu rüyası* olan zorlu sınavlar ve problem çözme algısına yönelik çözüm yolları aktarılmaktadır.

3.2.1. Beklenti Ufku

Hans Robert Jauss tarafından ifade edilen beklenti ufukları, bireyin eser karşısında belli yönelimleri doğrultusunda ilerlediğini göstermektedir. Toplumsal ve bireysel beklenti ufukları oluşabilmektedir. Toplumun beklenti ufkunda tarihin emsalleri etkili olurken bireysel beklentilerde daha çok kişinin yaşamında gerçekleşen tüm süreçlerin izlerini taşımaktadır.

Onarıcıoğlu'na göre (2020: 3) deneyim ufuklarında bireyin okuma sürecinde eserdeki boşlukların metinle uyumluluk göstererek yeni şeyleri tecrübe ederek yeni birikimleri ifade etmektedir. İncelenen eser içerisinde önceden belirlenen hedefler ile bağlamın uyumsuzluğu metnin ana kahramanı olan Oktay'ın çelişkiye girmesine sebep olmaktadır. Çünkü iki kez iptal edilen tarih sınavı pazartesi, doğum günü ise cumartesidir.

Oktay'ın üzüntüsünü ve doğum gününe dair beklenti ufkunun hezeyanı şu sözlerden anlaşılmaktadır:

“Hayır! Olamaz! Doğum günüm ne olacak şimdi?”

“Evet, sorun buydu. Bu cumartesi Oktay'ın doğum günüydü ve sınıftaki bütün arkadaşlarına kendi elleriyle hazırladığı davetiyeleri dağıtmıştı” (Erdoğan, 2002: 4)

Bu durum Oktay'ın deneyim ufkuyla çelişmektedir. Okur, bu noktada bir çocuğun hem sınav karşısındaki tutumunu hem de arkadaşlık ilişkisine dair düşüncelerini sorgulamaktadır. Ana kahramanın en yakın arkadaşı olan Nilüfer' in sözleri ise sınavların, öğrenciler üzerindeki olumsuz algısının yansıması olarak iletilmektedir. “Oktay'cığım. Bu sınav var ya çalışsam iyi olacak. Kusura bakma” (Erdoğan, 2002: 9).

Çocuk eğitiminin temel taşlarını oluşturan ebeveynler, yetiştirdikleri bireylerin her açıdan iyi, güzel ve doğru olmasını beklerler. Hayat gayeleri ise çocuklarının yaşamları boyunca yalandan uzak durup doğru erdemleri kazanmasıdır. Bu açıdan bakıldığında ebeveynlerin söz ve davranışlarındaki tutarlılık çocuklar için değer taşımaktadır.

İncelenen eserde bu değer Nilüfer'in babasıyla olan ilişkisi üzerinden gerçekleşmektedir. Okuyucunun ebeveyn ve çocuk ilişkisine dair beklenti ufkunun gerçekleşmediği söylenebilir. *Sihirli Kitap* sayesinde Nilüfer'in babası Kenan Bey'in dokuz yaşlarında olduğu bir zamana giden iki arkadaş anne baba tutumları üzerine ikileme düşerler.

Kenan Bey: “Haydi, bakalım,” dedi. “O tabak bitecek. Ben senin yaşındayken o tabağı çoktan silip süpürmüştüm.” “Hiç sevmediğin yemek olmaz mıydı?” diye sordu Nilüfer. “Asla dedi babası. “Önümüze ne konulursa yerdik biz. Şimdi sizlere yemek beğendiremiyoruz” (Erdoğan, 2002: 15). Bu sözler, çocukların ayırt etmeden her yemeği yemeleri konusunda uyarıda bulunan bir babanın sözleridir. Öte yandan geçmişe yolculuk yapan Oktay ve Nilüfer'in şahit oldukları manzara ise gerçeğin anlatılardan tamamen farklı olduğunu göstermektedir. Bu durum anne baba sözlerine olan güven duygusunu zedelediğinin işaretidir:

“Haydi, yesene oğlum! Dedi Kenan'ın annesi. Kenan yüzünü buruşturdu. Ben bu yemeği sevmem.” “Bıktım senden, ”dedi annesi. “Bir gün de yemeğini itiraz etmeden yediğini görsem sokaktaki köpeklerle kurdele takacağım sevinçten. Oktay, Kenan Amca ile en son görüştikleri akşamı anımsadı. Kenan Amca önüne konan her şeyi itirazsız yediğini söylemişti. Demek doğru değilmiş, dedi Nilüfer'e fısıltıyla.

Nilüfer de aynı şeyi düşünüyor olmalıydı. Güldü. Eğer, dedi zamanımıza geri dönmeyi başarırsak ben ona gösteririm.” (Erdoğan, 2002: 114-115).

Okuyucunun aile ilişkilerine dair beklenti ufkunun sekteye uğradığı ve güven duygusunun sorgulandığı bir diğer bölüm ise Kenan Bey’in tarihe olan yakınlığıdır. Tarihe ilgisinin hep olduğunu belirten Nilüfer’in babası, dokuz yaşlarındaki sözleriyle çelişkiye düşmektedir. Çünkü Kenan Bey, kızına tarihle ilgili her konudan hoşlandığını ve bu dersi zamanında çok sevdiğini söylemesine rağmen Nilüfer ile Oktay’ın geçmişe yaptıkları yolculuk sayesinde aslında babasının çocukken tarihten nefret ettiği ortaya çıkar. Söz konusu beklentiler ufkundaki zamansal kesişim Nilüfer’in babasına karşı geliştirdiği güven duygusunu zedelemiştir.

“Hiiiç,” dedi Oktay. “Şey kitabı... Tarih kitabı...” “Tarih kitabı mı? Evet. Tarih sever misin? “Sevmem,” dedi Kenan. “Nefret ederim tarihten.” Oktay Nilüfer’e baktı. Demek babasının tarih merakı çocukluktan kalma bir merak değildi. “Olsun,” dedi Kenan’a. “Belki büyüyünce en hoşlandığın konulardan biri olur tarih...” “Asla!” dedi Kenan. “Asla böyle bir şey olmaz” (Erdoğan 2002: 120).

3.2.2. Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar

Edebi metinlerin okur tarafından alımlanmaya başladığı vakit kişi metinde yaşamaya başlar. Burada sözü edilen okumalar sadece yüzey ve derin yapının çözümüne bağlı değildir. Mananın tam olarak ortaya çıkması için bireyin metnin algısal ve sezgisel ve bilgisel özellikler içeren metin dışı nesnel bağlaşıkları çözmesi gerekir (İnce, 2002: 82-83). Özellikle metin içi söylemlerde yer alan derin anlamlar okurun imgesel algısını oluşturmaktadır. Okurun, metni alımlaması noktasında ise sözü edilen derin anlamların (belirlenmemiş boşluklar) doldurulmasıyla mümkün olmaktadır. Bu bağlam doğrultusunda çocuklar için doğum günlerinde gelen hediyelerin taşıdıkları anlam bakımından incelemek gerekmektedir.

“Öğretmenleri, kitap en iyi armağandır çocuklar dese de ne kendisi doğum günlerinde kitap getirilmesinden hoşlanırdı ne de arkadaşları” (Erdoğan, 2002: 30).

Her birey gibi çocuklar da armağanlardan hoşlanan ve ilgi odaklarında ise tıpkı Oktay gibi büyük-ihtişamlı eşyalar yer alır. Ancak örneklem cümlelerde tespit edildiği üzere hediye edilen bir kitap olduğu zaman bu durum üzüntüyle karşılanmaktadır. Burada yüzeysel olarak aktarılan hoşlanmama durumunun aslında çocukların kitaplara olan olumsuz bakış açısının sezgisel olarak doldurulmasıdır.

Iser' in sanatsal ve estetik alanlar olarak ifade ettiği metin ve okuyucu ikileminde bireye düşen alımlamalar kimi zaman Hans Robert Jauss' un beklentiler ufkuyula ele alınabilir. Oktay, içindeki sıkıntıyı çantasının içine hapsedip pazartesiye kadar unutabilmeyi çok isterdi ama bu mümkün değildi.” (Erdoğan, 2002: 3) söylemi metnin sanatsal kısmını oluşturmaktadır. Oktay'ın pazartesi gününe kadar geçen zamanda kendisi için tarih sınavından daha önemli bir olayın olduğu gerçeği ise alımlama kuramı çerçevesinde okuyucunun beklenti ufkuyula birlikte metnin estetik boyutunu oluşturmaktadır. Eserin ilerleyen bölümlerinde yer alan bir diğer sanatsal-estetik alan ise tarih kitabının kimin elinde can bulmasıyla ilgilidir. Oktay'ın elinde fosforlu rengârenk ısıltılar saçan kitap Nilüfer'in elinde tozlu ve sıradan bir hal alır. Bu durum estetik açıdan bakıldığında Oktay'a sihirli palamut sayesinde değeri atfedildiği anlaşılmaktadır. Özellikle *Sihirli Kitap*'ın kapağındaki sözler okurun cesur olması ve kitap hazzını yükseltmek adına (Kılıçarslan, 2011: 54) dikkat çekmektedir:

“Kapağı aç,
Merak et,
Tek gereken,
Cesaret” (Erdoğan, 2002: 34).

Alımlama kuramı için başat rol üstlenen okuyucu, edebi eser içerisinde yer alan boşlukları bilgi düzeyi ve donanımıyla doldurmaktadır. Özellikle çocuk edebiyatı söz konusu olunca psikoloji alanıyla bağ kurmak zorunluluk halini almıştır. Bu nedenle Oktay'ın doğum gününde geçen: “Tarih sınavından kimsenin söz etmediği birkaç mutlu saat, sonunda geçip gitti ve herkes evine dağıldı” (Erdoğan, 2002: 25) ifadeleri bireyin-çocuğun zor bir durum karşısında bastırma mekanizmasını kullandığının işaretidir. Sigmund Freud'un bastırma mekanizması kişinin hissetmek istemediği veya unutmak istediği olayları bilinç dışına atmasıdır (MEB, 2011: 15). Oktay ve arkadaşlarının sınavdan hiç söz etmeyip yazar tarafından ise *mutlu saatler* olarak aktarılan bu zaman dilimleri aslında çocukların fark etmeden kullanmış oldukları savunma mekanizmalarıyla ilgili bir durumdur.

Alımlama estetiğinde metinlerde oluşan boşlukların doldurulması noktasında bireyin algısına bağlı gerçekleşmektedir. İncelenen dokümanda geleceğe yönelik söylemlerinde özellikle uzay-gelecek-düşünce okuma gibi öğeler yer almaktadır.

“Okтай onun düşüncelerini okuyor olamazdı, değil mi? ‘Tabii ki’ dedi Okтай ‘Böyle bir şeyi nasıl yapabilirim?’ Nilüfer yeniden şaşırdı. ‘Okuyorsun işte düşüncelerimi okudun! Ben ne düşünüyorsam, ona cevap veriyorsun. Benim yüksek sesle söylemediğim, aklımdan geçirdiğim şeyleri biliyorsun.’” (Erdoğan: 2022: 87-88).

Okтай’ın ütöpic bir şekilde arkadaşının düşüncelerini okuması çocuk okurlar için fantastik bir durumdur. Bu durum ile karşılaşan okur, söz konusu söylemlerle geleceğe dair hayaller kurmaya başlamaktadır. Özellikle böyle bir durumun gerçekleşme ihtimalini düşünmeleri şimdi ve gelecek arasında sorgulama yeteneklerini geliştirmektedir.

3.2.3. Somutlaştırma ve Yeniden Kurma

Roman Ingarden tarafından çerçevesi oluşturulan somutlama ve yeniden kurma algısında bireyin, metin içerisinde geçen olayların derin anlamlarıyla somutlaşmaya gidilmesidir. Böylece alımlama kuramının savunucusu Ingarden’e göre okur, belli olmayan alanların belirgin hâle getirilmesini sağlamaktadır.

Sihirli Kitap bu açıdan ele alındığında Okтай’ın sınav kaygısını metaforik bir söylemle karabasan ile bağ kurması ve somutlaştırması (s. 6) pedagojik olarak olumsuz olarak algıladığı durumu kâbus olarak zihninde yeniden tasavvur etmiştir.

Metaforik söylemler zihnin sözcükler arasına gizlenmesiyle oluşmaktadır. Asıl anlamlar ise zihinsel kurulumlarla gerçekleşen somutlamalarda ortaya çıkar. Alımlama kuramının Ingarden tarafından ifade edilen teriminden yola çıkılarak *Sihirli Kitap* eserinde Okтай ve Nilüfer’in Uzay köyüne yaptıkları yolculuk dikkat çekmektedir. Burada iki arkadaşın denk geldiği, 2102 yılında hazırlanan geleceğe dair videolar alımlama estetiğinde somutlamanın saç ayaklarıdır. Oysaki burada okuyucunun algısındaki yeniden yaratım ise videoda yer alan genç bir kızın sözleridir:

“Bu program dünyadaki bütün üniversitelerinde, politikacılarından gizli olarak yapılan bir dizi toplantı sonucunda kararlaştırılmış ve tasarlanmıştır. Programın tümüyle sanal olması ve yalnızca beyin sinyalleriyle görünür hale getirilebilir olması nedeniyle ortadan kaldırılması söz konusu değildir. Dünya ile ilgili kendi kafanızda var olan düşünceleri izliyorsunuz” (Erdoğan: 2002: 101-102).

Distopik gelecek düşüncesinin yer aldığı söylemlerde bireylerin gerçekte korku içinde yaşadığı ve bu duygunun hayallerdeki geleceğe dair planları şekillendirdiğini belirtebiliriz. Kavas’a göre (2023: 45) serideki politik eleştirilerden açık bir biçimde söz

edilmektedir ve yazarın kendi alımlamasına bağılı olarak ifade ettiğı bu sözlerin çocuğa uygunluk açısından doğruluğı irdelenmelidir.

3.2.4. Eylem Olarak Anlam

Eylemler, bireylerin duygu ve düşüncelerine göre şekillenen davranış örüntüleridir. Bu noktada araştırma içerisinde görülen yardımlaşma ve dayanışma örneklerini kahramanların eylemlerinden anlaşılmaktadır. Okurun eylemsel alımlaması ana kahramanların eserde 2102 yılına yaptıkları yolculuk sırasındaki sözlerinden ifade edilmektedir: “Oktay ve Nilüfer’in solukları kesilmiş bir halde izliyorlardı. Heyecandan el ele tutuşmuşlar ama elleri ter içinde kalmıştı” (Erdoğan, 2002: 97).

Bu söylemlerin yer aldığı soluğun kesilmesi bir yandan çocukların korkularını tanımlarken el ele tutuşmak eylemi ise zor bir durumun iki yakın arkadaşın, okur tarafından dayanışma hareketinin algılanmasıdır.

Çocuk dünyasında gerçekleşen hayal kırıklarının yansımasını bireyin jest ve mimiklerinin değiştirilmesinden alımlayan okur, bu noktada kahramanın hangi psikolojik durumda olduğunu tanımlamaktadır. “Oktay, bayrak töreninde başı eğik geldiğinde birisi omuzunu dürttü. Oktay başını kaldırıp baktı. Nilüfer’di bu: Ne olacak şimdi? Oktay yüzünü buruşturup bilmiyorum dedi” (Erdoğan, 2002: 5).

Baş eğik olma durumu ve yüzünü buruşturması Oktay’ın hoşuna gitmeyen bir olayın (ki bu durum sınavın tekrar edilmesiyle arkadaşlarının ders çalışmak için doğum gününe gelmemeleri) eylemsel alımlama noktasında dikkat çekmektedir.

Oktay ve Nilüfer sihirli kitabın etkisiyle insanların mağaralarda yaşadığı dinozorların henüz neslinin tükenmediğı üç binli yıllara giderler. İki arkadaşın sohbet ettiğı bir an: “Dinozor mu? Dedi Nilüfer. Gözlerini kocaman açarak güldü” (Erdoğan, 2002: 13) söylemi bireyin o anki şaşkınlıkla birlikte merak duygusunun ifadesi olarak gözlerinden algılanmaktadır. Burada Nilüfer karakterinin zamansal paradokslar içerisine girerek kişinin bilincinde gerçekleşen algının bedenine yansıyan kısmını göstermektedir. Çünkü birey için soyut alan hedefi olan dinozor algısı zihinsel işlevi yerine getirirken somut kaynak alanı olan gözlerle anlamlandırılmaktadır.

Baş'a göre (2016: 20) *kavramsal izdüşümü* olarak nitelenen bu durumlarda aslında zihnimizde yer alan olay veya olguların başka kavramlar aracılığıyla anlaşılmasından kaynaklanmaktadır.

Oktay ve Nilüfer kendi zamanlarına ulaştıklarında tarih sınavının iptal olduğu güne denk gelirler. Öğretmenin tuvalete elinde kâğıtlarla girip boş çıkmasıyla aslında soruların çalınmadığını sadece hocanın unutkanlığının bir sonucu olduğunu anlarlar. Yaşanan olayın ilk anlarında öğrencilerini suçlayan ve onlara ikinci bir zor sınav yaparak gözünü korkutan öğretmen daha sonra özür dileme eylemini gösterir:

“Çocuklarım, dedi. Hepinizden özür dilerim. Tam bir haftadır kendi hatam yüzünden size kötü davrandım. Lütfen beni bağışlayın!” “Üzülmeyin öğretmenim. Herkesin dalgın olduğu anlar vardır türünden sözlerle öğretmeni teselli etti” (Erdoğan, 2002: 157).

Bu söylemlerin eylemsel algılanmasına bakıldığında öğretmen-öğrenci ilişkilerinde önyargının tehlikeli boyutu ön plana çıkmaktadır. Öğrencilerine savunma hakkı tanımayıp suçlayan ve sınav ile tehdit eden öğretmenin gerçeği öğrendikten sonra vicdan azabı çekip özür dilediği görülmektedir.

3.2.5. Haz Alma İlkesi

Roland Barthes tarafından geliştirilen haz ilkesi okurun, eser karşısında yaşadığı mutluluğu ve zevki ifade etmektedir. Barthes'e göre metinler, yazar ve okura farklı hazlar vermektedir. Yazar için dilin kullanımı ve kelimelerin uyumu önemli iken okur için ise ideolojilerden uzak haz verebilmesidir. Okurun yaşadığı bu hisler metinle sıkı bir bağ kurmasını ve sanatsal haz almasını sağlamaktadır (akt: Gürbüz ve Kınar, 2024: 10).

Çocuk dünyasında önemli bir yeri olan doğum günleri, bireyin hayata bakış açısını genişletmekte ve mutluluk hazzını yaşamasını sağlamaktadır. Bu bağlamda incelenen eserde Oktay karakterinin doğum gününde arkadaşlarının gelmemesi onu üzse de en yakın arkadaşının doğum gününe gelmesi haz duygusunu tatmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda incelenen eserde geçen “Teşekkür ederim dedi Oktay Nilüfer'e. Gelecek olmana çok sevindim” “Nilüfer'di. Oktay gülümsedi. Gelsene. Hediyeleyime bakıyordum” (Erdoğan, 2002: 7-30) sözleri çocukların, doğum gününe verdikleri değeri göstermekle birlikte aynı zamanda mutlu olma duygularını perçinlemektedir.

Elbette ki ebeveynler için çocuklarının mutlu olması da onlara haz duygusunu yaşatmaktadır. Özellikle asosyal bir çocuğa sahiplerse çocuklarının yalnızlık duygusunu aşmaları için arkadaş edinmelerini isterler. “Kadıncağız oğlunun arkadaşlarının gelmiş olmasına çok sevindi” (Erdoğan, 2002: 112) çünkü “huysuz oğlunun kendine arkadaş bulması onu çok sevindirmişti” (Erdoğan, 2002: 123) sözleri ile Kenan’ın annesi üzerinden bu durum göstermektedir. Bu duygunun ilerleyen zamanda “Nilüfer’le Oktay dedi Kenan. Arkadaşlarını benimsemişti ve çok mutluydu” (Erdoğan, 2002: 132) pasajıyla tam tersi bir hal aldığı ve çocuk-anne haz duygusunun beraber yaşandığını ifade etmektedir.

Tablo 3.1. Sihirli Kitap Eserinin Alımlama Kuramı Çerçevesinde Frekans Değerleri

Sihirli Kitap			
Sayı	Alımla Ölçütleri	Alımlama Unsurları	Frekans (f)
1	Beklenti Ufku	Sınav algısı	1
		Okul	1
		Ebeveynlere güven	2
2	Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar	Doğum günü algısı	1
		Cesaret	1
		Savunma mekanizması	2
		Gelecek kaygısı	1
3	Somutlaştırma ve Yeniden Kurma	Kaygı	1
		Korku	1
4	Eylem Olarak Anlam	Yardımlaşma ve Dayanışma	1
		Jest- mimik	2
		Önyargı	1
5	Haz Alma İlkesi	Doğum günü	2
		Arkadaşlık	3
	Toplam		20

3.3. SİHİRLİ KÜRE

Araştırmanın ikinci çalışmasını oluşturan edebi ürün *Sihirli Küre*’dir. Eser yüz seksen dört (184) sayfadan oluşmaktadır. Toplamda yirmi dört bölümden meydana gelmiştir. Bu bölümler şu isimlendirmelerle geçmektedir: Havaalanı Dönüşü, Sabah, Küre, Ozan Neredesin? Burası Neresi? Ozan Çık Ortaya, Neredeyim Ben? Kaçırıldı mı? Yeni Zelanda mı? Torunum Nerede? Kivi, Komşular, Hapşırık, Karakolda, Haberlerde, Televizyonda, Palamut, Bagajda, Kerry Tehlikede, Ahır, Yeniden, Kaçış, Tehlikeli Plan,

Dönüş. Ele alınan *Sihirli Küre* eserinde farklılıklar, diller, coğrafya, arkadaşlık, özgüven, aile sevgisi ve cesaret gibi iletiler yer almaktadır.

3.3.1. Sihirli Küre'nin Özeti

Romanın ana kahramanı olan küçük Ozan, Yeni Zelanda'da yaşayan anneannesinin yanına gitmek istemektedir. Anneanesi Makbule Hanım'ın gitmesine üzüldüğü için havaalanı dönüşü ailesiyle hamburger yemeye gider. Eve döndükten sonra canı sıkıldığı için gezintiye çıkan Ozan, bir meşe ağacının dallarından palamut başına düşer ve onu alıp cebine koyarak evine döner.

Ozan, sabah kalkıp kumandanın yanında bulunan ve ilk kez gördüğü küreyi inceleyerek Yeni Zelanda'yı bulmaya çalışır. O sırada cebinde bulunan palamutun sayesinde vücudunda bir elektriklenme hisseder ve bir hafifleme duygusuna kapılır. Babası, Ozan'ı kahvaltıya çağırmak için geldiğinde yerinde olmadığını fark eder.

Burası neresi? Neredeyim ben? Sorularıyla etrafına bakarak anlamaya çalışan Ozan, rüyada olup olmadığını idrak etmeye çalışır. Çevresine bakınca arabaların direksiyonlarının ters yönde olması, yoldaki panoların farklılığı ve insanların İngilizce konuşmaları dikkatini çeker. Yürüyerek etrafını kolaçan eden Ozan bir benzin istasyonunda Cafe Matilda'da çalışan Kerry adında genç bir kızın yemek vermesiyle mutlu olur. Kerry'in kullandığı dünya haritasında işaretli olan yerin Yeni Zelanda olduğunu anlar. Tek yapması gereken anneannesinin adresini bulmaktı peki ama nasıl yapacaktı bunu?

Benzin istasyonunda burnu benli serseri bir adam ve arkadaşlarının anneannesinin yaşadığı kente gideceklerini anlayan Ozan, içi kivi dolu kamyonetin arkasına gizlenerek yolculuğa çıkar. Karnı acıkan Ozan, kivilerden almaya çalışırken kasaların arkasına gizlenen küçük beyaz toz torbalarını fark eder. Babasının “Gizlenecek bir şeyleri olanlara dikkat et” sözü aklına gelir ve tedirgin olmaya başlar. O sırada adamlar bir ıssız bir bahçede durup kasaların arkasında olan poşetleri kuyuya indirmeye başlar. Ozan ise avlunun içinde süs amaçlı bulunan dev bir kayanın arkasına gizlenir. Haydutların arkalarını döndükleri bir an Ozan, kayalıktan çıkıp ana yola çıkarak otostop çekerek karakola gider.

Bu arada Ozan'ın kaçırıldığını zanneden ebeveynleri de karakola giderler. Makbule Hanım'ın durumdan haberdar olmasıyla üzüntüsü artar. Makbule Hanım'ın komşusu olan

İffet Hanım, arkadaşını ziyaret ederek teselli etmeye çalışır. İffet Hanım’a yabancı dil dersi veren ve Ozan’ın benzinlikte tanıştığı genç kız Kerry de ordadır. Ozan’ın fotoğrafına baksa da tam olarak onu çıkaramaz.

Yeni Zelanda polisi Makbule Hanım’ la iletişime geçip kendisine teslim edilmesi gereken bir şey olduğunu söyler. Polisler, Makbule Hanım’dan torununu tarif etmesini isteyince Ozan’ın kumral saçlı, uzun boylu on yaşlarında olduğunu söyler. Karakola gidip torunun alan anneanne ailesinin sürpriz amaçlı böyle bir iş yaptığını sanır. Damadı ve kızıyla konuşup Ozan’ın yanında olduğunu söyleyince ebeveynler zavallı kadının üzüntüden sanrı gördüğüne karar verir.

Ozan uyanır uyanmaz anneannesine polise gidip azılı suçluları yakalatmak ister. Yeni Zelanda polisine her şeyi anlatan Ozan, akşam yerel televizyonlarda “Uyuşturucu çetesini yakalatan kahraman” olarak çıkar.

Ozan’ın bulunduğu bir türlü inanamayan anne ve babası telefonda görüşükten sonra onun Yeni Zelanda’ya nasıl gittiğini sorunca masasının üzerinde yer alan kürenin fantastik hareketleri sayesinde olduğu cevabını alsalar da bu duruma akıl sır erdiremezler. Aynı şekilde tatil için Yeni Zelanda’ya giden ve “Dünyanın Öteki Ucundaki Türkler” adlı bir program sunan Ali Sırça’ ya konuk olan Ozan’ın yolculuk macerası sunucuya da hayal ürünü olarak görünür. Ozan’ın ailesini arayan Ali Sırça, Ozan’ın uçakla gönderildiği yalanına ikna olur.

Anneanesiyle birlikte Türkiye’ye dönen Ozan’ın ilk işi küreyi aramak oldu. Kürenin ancak palamutla sihirli bir hal aldığını o an anlar. Bu sırada Makbule Hanım, İffet Hanım’dan haydutlardan birinin Kerry’i kaçırdığını öğrenir. Asıl amaçları ise Ozan’ı bulmaktı. O an anneannesinin konuşmasına şahit olan Ozan, tekrar Yeni Zelanda’ya gidip onu kurtarmak ister. Küre ve palamutla istediği yere giden Ozan, uyandığında kendini Yeni Zelanda’nın bir yol kenarında bulur. Tekrar otostop çekerek bir tv kanalına gider. Burası Türkçe Yayınlar Bölümü’dür. Ozan ile Erhan Bey görüşür ve akşam röportaj yapmaya karar verirler. Ozan’ın planı şudur; burnu benli adam, onu tv’de görüp Kerry’i bırakacaktı. Erhan ile iş birliğinde polisi de haberdar ederler.

Bir ahırda hapsedilen Kerry ise bir yolunu bulup adamların elinden kaçır. O sırada programdan çıkıp anneannesine giden Ozan’ın kapısını çalan burnu benli adam pizzacı kılığında kapısını çalar. Kapıyı ozan değil polis açar ve adam yakalanır. Olup bitenleri

tv’de izleyen Kerry hemen Ozan’ın yanına giderek sarılır. Kerry, Ozan’a buraya nasıl geldiğini sorunca *küreyle* cevabını alsa da gülümsemekle yetindi.

Tüm bu yaşananlardan sonra cebindeki palamutla birlikte kürenin üzerinde İstanbul’u bulanarak oradan ayrılan Ozan, eve pencereden girer. Odasına gelen babasına yeni uyanmış gibi davranır ve cebindeki palamutu görünce babasına onun önemli bir şey işlevinin artık olmadığını söyler. Çünkü küre Yeni Zelanda sınırları içinde kalmıştır.

3.4. SİHİRLİ KÜRE’DEKİ ALIMLAMA UNSURLARI

Fatih Erdoğan’ın diğer eserlerinde olduğu gibi meşe ağacı ve palamut ile başlayan fantastik metin, ülkemizde başlayıp Yeni Zelanda’ya kadar uzanan olayların Ozan adlı çocuğun perspektifinden aktarılmıştır. Alımlama estetiği bağlamında incelendiğinde eser içerisinde; bir çocuğun cesaret dolu yaşamı farklı coğrafyaların etkisiyle nasıl ortaya çıktığı şu başlıklar altında ele almak mümkündür:

3.4.1. Beklenti Ufku

Bireyin kendini gerçekleştirme sürecinde aile faktörünün önemi göz ardı edilemez. Özellikle küçük yaşlarda kişiliğin oluşumunda ebeveynler ve diğer aile fertleri çocuğun hayatında merkezde yer alırlar. Bu bağlamda incelenen eserde Ozan’ın anneannesini (Makbule Hanım) havaalanına bıraktıktan sonra söylediği sözler, aralarındaki sevgi bağını göstermektedir:

Ozan havaalanından dönerken arabanın arka koltuğuna yumruğuyla vurdu:

“Öf, yaa! Neden gitmek zorunda ki? Anlamıyorum!”

Babası havaalanından çevre yoluna bağlanan kavşağı dönerken gülümsedi:

“Daha şimdiden özledin galiba...”

“Evet, özledim işte, dedi Ozan yine. (Erdoğan, 2004: 5).

Kılıçarslan’a göre (2011: 61) yazar bu ileti aracılığıyla aslında çocukların sağlıklı bir yaşam sürdürmeleri için diğer aile bireylerinin de önemli olduğunu aktarmak istemektedir. Bilhassa Ozan’ın koltuğu yumruklaması algısal olarak kişinin üzüntüden doğan sinir ve öfkesini başka bir şekilde yansıttmasının ifadesidir. Ayrıca Ozan’ın eve varınca Makbule Hanım’ın yokluğunu hissedip hemen içeriye girmemesi veya sabahları aile bireylerini erken uyandırmasına çoğu kişi tepki gösterirken Makbule Hanım’ın bu

durumu bile olgunlukla, sevgiyle karşılaması metin içerisinde okurun beklenti ufkunda oluşan torun ve anneanne sevgi bağının kopma eylemine yönelik anlaşılır bir hareket olarak görülmektedir.

Okurun beklenti ufkunda oluşan ebeveyn ve çocuk ilişkisinde terazi kimi zaman eşit olmayıp bazen babanın bazen de anneden yana ağırlık gösterdiğini belirtebiliriz. Ozan'ın sabah okuduğu bir fıkrayı uyanır uyanmaz babasına anlatmayı düşünmesi aile içi ilişkilerde çocuğun babaya olan ilgisinin ağır olduğunu göstermektedir.

Alımlama kuramında okurun beklenti ufkunu oluşturan metin içerisinde yer alan olaylar arasında benzerliklerin veya farklılıkların ortaya çıkması görülebilir. Tesadüfen İffet Hanım'a İngilizce dersi veren Kerry'nin, Ozan'ın fotoğrafını görüp üstünde durmaması okurda beklenti ufkunun hayal kırıklığını göstermektedir. Çünkü Kerry kafede Ozan'a adını sormuştu ve Erdoğan'ın ifade ettiği gibi "Bu çocuğun adı ne? Diye sorsaydı her şey ne kadar farklı gelişebilirdi" (Erdoğan, 2004: 89).

Ozan eser boyunca gösterdiği cesaretli hareketleriyle okurun beklenti ufkunda uyuşturucu çetesini yakalatması yönünde eylemde bulunmasını beklemektedir. Bu doğrultuda uyanır uyanmaz anneannesine "Polise gitmeliyiz! Polise gitmeliyiz! Polise gitmeliyiz!.." (Erdoğan, 2004: 108) söylemleriyle göstermektedir.

Alımlama kuramında metnin karşısında okurun beklenti ufkunu belirleyen belli eğilimler vardır. Bireyin yaşı, eğitim durumu, geçmişi veya ekonomik durumu gibi yaşamsal fonksiyonların bütününe bakıp karar vermektedir. Bu bağlamda Ozan'ın Kerry'i kaçırdıklarını ebeveynleri konuşurken rast gele duyması ve endişelenmek, korkmak yerine sakin bir şekilde içeri girerek "Ne yemek var" (Erdoğan, 2004: 152) diyerek belki de bir çocuktan beklenmeyecek olgunluğunu göstermektedir.

3.4.2. Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar

Edebi eserlerin oluşumunu sağlayan metinsel ölçütler kimi zaman beraberinde belirsizliği ve örtülü manaları barındırır. Bu noktada okuyucuların alımlamaları onların kültürel birikimleriyle yeni bir kimlik kazanmalarını sağlar. Oluşturulan kimlikler iyi-kötü, güzel-çirkin, doğru-yanlış gibi kavramsal etiketleri de beraberinde getirir.

Sihirli Küre birçok eğitsel değeri içerisinde barındırmasıyla birlikte özellikle iyi-kötü ikilemini Ozan'a yardımcı olan marketçi kız Kerry ve onu kaçırmaya çalışan iki

kızgın adam üzerinden dolaylı şekilde aktarmaktadır. Ozan, kendisine yardımcı olan Kerry’i ve diğer şahısları birlikte görünce kız için sempatik duygular beslemeye başlarken iki kızgın adamı ise görmezden gelir. Bu bağlamda çocuk için (Ozan) asıl olanın problem durumunda güven duygusunu kişiler aracılığıyla kazanmış olmasıdır.

Alımlama kuramında okurun metindeki boşlukları tamamlayabilmesi için eserdeki olayların analizi dikkatli yapması gerekmektedir. Burada önemli olan bireyin olay akışında bağlantıyı koparmamasıdır. *Sihirli Küre*’de olay akışında cesareti ile ön plana çıkan Ozan’ın çökerttiği uyuşturucu mafyasına medya aracılığıyla “Beni arıyorsan ben buradayım! Haydi, gel” (Erdoğan, 2004: 175) sözleri polis ile iş birliği içerisinde yapılan planlı bir durum olmasına rağmen aynı zamanda bir çocuğun birey olma aşamasında sorunların çözümüne olan katkısını göstermektedir.

Yazar, çocukların kendilerine yönelik olumsuz algılarına da değinmektedir. Özellikle fiziksel kusurlarının seilmeyen diğer bireylerde olmasıyla onlarla bağ kurup özgüven düşüklüğü yaşadıklarını vurgulamaktadır. Ozan ile uyuşturucu çetesi liderinin yüzlerinde ben olması duygudaşlık kurmasına neden olur. Kerry’nin haydutlar için “Ne tipsiz adamlar! Hele o burnun üstünde kocaman bir ben olanı” (Erdoğan, 24: 112) sözleriyle Ingarden’in alımlama estetiği üzerine belirttiği ifadelere bağlı olarak Ozan’ın ben figürü üzerinden kendi bedenine yönelik “tipsizlik” algısını yarattığını belirtebiliriz.

Çocuk, kendi dünyasında olup bitenlerinin diğer bireyler tarafından kabul görmesini ve aynı zamanda sözlerine inanılmasını bekler. Bu doğrultuda çocuğun söylemleri fantastik değerler olarak görülse de oluşan boşlukların, tutarsızlıkların yerini inanca bırakmasını ister. Tıpkı Ozan’ın Yeni Zelanda’ya olan yolcuğunu babasına anlatırken söylediklerine inanılmasını beklediği gibidir.

Kılıçarslan’a göre (2011: 62) yazarın burada vurgulamak istediği baba-oğul ilişkisinde güven bağının kopmaması aksine güçlenmesi ayrıca aile içi ilişkilerde oluşması gereken davranış şekillerinin yansımasıdır.

“Baba... Bana inanmanı istiyorum.”

“Neyle geldin, neyle?”

“Küreyle...”

“Ne küresi?”

“Küre. Hani yerküre var ya. Derslerde kullanılan...”

“Eeee?”

“İşte o küre... Baba, bana inanıyor musun? Bak, ben hiç sana yalan söyler miyim?”
(Erdoğan, 24: 123).

Uyuşturucu çetesini yakalatan çocuk olarak televizyonlarda röportaj vermeye başlayan Ozan, mutluluk içinde yaşamına devam ederken onu bekleyen tehlikelerden habersizdir. Çünkü çetenin tamamı yakalanmamış bir kısmı dışardadır. Bu bağlamda kentin bir kenarında gizlenen adamın, Ozan’ın fotoğrafının yer aldığı gazeteyi alıp kalemle onun gözünü oyması okur tarafından daha tehlikeli günlerin başlayacağını ifadesi olarak alınırlar. Okura bunu hisseder ve bu şekilde bir netice olarak alımlar.

Sihirli Küre’de yer alan boşluklardan biri de ebeveynlerin nasihatleri üzerine bulunmaktadır. “Gizleyecek bir şeyleri olanlardan her zaman kork,” (Erdoğan, 2004: 90) öğüdünü sıklıkla kullanan Ozan’ın babası çocuğunun kasaların arkasına gizlenen küçük beyaz poşetlerini fark ederek bir şeylerin ters gittiğini anlamasını sağlar ve uyuşturucu çetesini çökertmesinde yardımcı olur. Kılıçarslan’a göre (2011: 64) yazarın buradaki boşluğu uyuşturucu çetelerin kötülüğünü doğrudan vermeyip dolaylı yoldan Ozan’ın büyük sözü dinleyerek tehlikeli bir durumu bertaraf etmesini sağlamıştır.

Yazar, eserinde çocukların sadece kendi sorunlarına çözüm bulmakla yetinmeyip diğer bireyler için de endişe etme duygusunu aktarmaktadır. Ozan yatağına uzanmış düşüncelere dalarken kaçırılan Kerry’i için “Şimdi de Kerry kim bilir ne haldeydi? Yalnız? Çaresiz? Ya da daha kötüsü?” (Erdoğan, 2004: 159) söylemleriyle özgeciliğin (diğergamlık) önemini estetik boşluklarla iletmek istemektedir.

Modern çağın vazgeçilme unsurları içerisinde yer alan teknoloji ve medya şüphesiz çocuk dünyasında da kendine yer edinmiştir. Çocuklar, medya aracılığıyla gördüklerine özenerek varoluşlarını bir de sanal âlemde ispat etmenin peşine düşmektedir. Bu bağlamda Ozan da uyuşturucu çetesini yakalamada rol aldığından televizyona çıkıp kahraman olarak gösterilmiştir.

Medyanın büyülü dünyasına kapılmaya başlayan torunu için Makbule Hanım’ın “Televizyoncular için yalnızca yaptıkları program önemlidir. Ancak sana her zaman önemli olan senmişsin gibi yaklaşırlar. Unutma ki bu olayın üzerinden biraz zaman

geçtiğinde seni anımsamayacaklar bile” (Erdoğan, 2004: 139) söylemleri bir bakıma çocuklara medyanın asıl amacını lanse ettirilmek istenmesinden kaynaklanır.

3.4.3. Somutlaşma ve Yeniden Kurma

Fatih Erdoğan, çocukların eğitim hayatıyla ilgili dikkat etmeleri gereken konulara da değinmektedir. Ozan’ın Yeni Zelanda macerasında İngilizce konuşan insanlarla denk gelmesi aslında okulda öğrendiklerinin ne kadar değerini hatırlatır. Kılıçarslan’a göre (2011: 63) aktarılacak istenen okulda öğrenilen bilgilerin gündelik yaşamdaki işlevsel değeri ve bireyin hayatını kolaylaştırmasıdır.

“Can’ın kulağına silgi parçaları atıp durduğu dersti bu. Çok eğlenceli gelmişti ona. Dersin nasıl geçtiğini bile anlamamıştı. Ama tabii, dersten de bir şey anlamamıştı. İşte şimdi tam da o derste anlatılanlar gerekiyordu ona” (Erdoğan, 2004: 47).

Ozan tüm yaşadıklarını ardında bırakıp okula döndüğünde okuldaki arkadaşları ve öğretmenleri onu sevgiyle karşılarlar. Bu durum Ozan’ın arkadaşlık ilişkilerinde iyi olduğunu ayrıca okulda çevresi tarafından sevildiğini göstermektedir. Özellikle Ali Sırça’nın televizyon programına katılıp tüm macerasını anlattığını yayını heyecanla izlemişlerdir.

Ozan’ın bu başarısını okulun saygınlığını arttırmak için araç olarak kullanan müdürün “Okulumuz için iyi bir reklam oldu. Gelecek yıl okul ücretlerine daha yüklü bir zam yapabiliriz” (Erdoğan, 2004: 143) sözleriyle aslında Ozan’ın başarısını okul ile somutlaştırarak bir bakıma çıkar peşine düşmüştür.

3.4.4. Eylem Olarak Anlam

Çocuk edebiyatında, okuyucuya aşılacak istenen iletiler doğrudan aktarılmayıp sezdirme yöntemi tercih edilmektedir. Böylece okurun alımlaması düşünce süzgecinden geçerek bir bakıma eser içerisinde verilmek istenen mesaj zihinde çözüme kavuşmuş olur. Fatih Erdoğan’ın eserlerinde sıklıkla başvurduğu bu tekniği *Sihirli Küre*’de sorumluluk alma ve iş yapma bilincinin algısını görebilmek mümkündür:

“Küreyi çalışma masasının üstüne koydu ve pijamalarını yerden kaldırdı. Henüz katlayıp dolaba kaldırmayı akıl edemiyordu ama bir süredir giysilerini ve pijamalarını yerden alıp yatağının üstüne kaldırma alışkanlığı edinmişti. Bir iki dergi ve kitabı da kaldırıp masasının üstüne koydu. Son olarak da iyice kirlenmiş olan şortunu uzandı ve çamaşır sepetine atmak için banyoya girdi” (Erdoğan, 2004: 19-20).

Alımlama estetiğinin önemli temsilcilerinden olan Fish tarafından oluşturulan eylemsel alımlamalar, okuyucunun eser karşısındaki konumunu değerli kılmaktadır. Bu noktada metin içerisinde oluşturulan karakterlerin, rolüne ve mevkisine göre uygun tepkileri gösterip göstermediği de merak konusu olmaktadır. İncelenen eserde Ozan'ın ortadan kaybolmasıyla karakola giden ailenin karşılarında oturan komiserin o sırada Ozan'ın babasına fıkra anlatması, vurdumduymaz halleri ve bireyle duygudaşlık kuramaması kişinin statüsüyle ilgili çarpıklığı gözler önüne sermektedir.

“Efendim çocuk uyanıp gezmeye çıkmış olabilir. Bunun için hemen seferber olmaya ne gerek var? Düşünün yani her başını alıp gezmeye çıkan çocuk için bir ekip göndersek olur mu? (Erdoğan, 2004: 40).

Bireylerin yaşamlarını, tercihleri etkili olurken aynı zamanda çevresinde oluşan diğer bireylerden de etkilenmektedirler. Bilhassa *Sihirli Küre*'de Makbule Hanım ile komşusu İffet Hanım'ın dostluğu bu duruma örnek oluşturmaktadır. Ozan'ın kaybolduğunu öğrenen anneanne en büyük desteği İffet Hanım vermiştir. Bu durum aslında farklı bir ülkede bir araya gelen iki soydaşın dayanışma algısını yansıtmaktadır.

Bireyler, düşünceleri ve eylemleri toplamında karakterlerini meydana getirirler. Çevrenin, kişiye olan bakış açısı ise onların bu tutum ve davranışlarının sonucunu oluşturur. Birey, olayların özünü farklı alımlayıp konu dışına çıkarak menfaatleri doğrultusunda hareket etmesi ise eylemsel zıtlıkların izlerini bizlere göstermektedir.

Fatih Erdoğan bu bağlamda *Sihirli Küre*'de Yeni Zelanda'da yerel televizyonun Türkçe Yayınlar Bölümü müdürü olan Erhan'ın izleyenlere Ozan'ı tanıtırken “Büyük fedakârlıklarla bu olayın kahramanını bulduk ve...” (Erdoğan, 2004: 174) diye söze başlaması bu durumu desteklemektedir. Ozan, bunun yalan olduğunu sadece Kerry'i bulmak için kendi tercihiyle kanala gittiğini bilse de bu duruma şaşkınlıkla yetinir.

3.4.5. Haz Alma İlkesi

Alımlama estetiğinde okurun metin karşısında haz almasını sağlayan birçok etken bulunmaktadır. Bunun en önemli nedeni ise edebi eserlerin açık yapıt olarak meydana gelmesi ve okurun alımlamalarının farklı olmasındandır. Sayısız değerlerin işlendiği çocuk kitaplarında, okurlar için hayatın gerçeklerinden sıyrılmış pembe bir dünya değil yaşamın içinde cereyan eden somut (dolandırıcılık, kaçırılmak, hırsızlık vs.) unsurların

da yer alması gerekmektedir. Çünkü çocuklara sevgi, dostluk, barış vb. değerleri aşılacak için hazır ve soyut kalıplar yerine yaşamın gerçeklerinden başlanmalıdır (Çer, 2019: 7).

Bu bağlamda *Sihirli Küre*'de geçen “Ozan, sen misin? Anne. Ozan, sen misin oğlum? Benim anne. Oğlum... Orda ne? Sözüünün devamını getiremedi. Hıçkırıklara boğuldu” (Erdoğan, 2004: 121) örnekleme Ozan'ın kaybolduktan sonra bulunması üzerine annesiyle telefon konuşması anne-oğul arasındaki sevginin hazzını ifade etmektedir.

Tablo 3.2. Sihirli Küre Eserinin Alımlama Kuramı Çerçevesinde Frekans Değerleri

Sihirli Küre			
Sayı	Alımla Ölçütleri	Alımlama Unsurları	Frekans (f)
1	Beklenti Ufku	Aile sevgisi	2
		Dikkatsizlik	1
		Cesaret	2
2	Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar	Empati	1
		Nasihat	1
		Medya	2
		Fiziksel Kusur	1
		Cesaret	1
		Güven	1
3	Somitlaştıırma ve Yeniden Kurma	Okul ve Birey Algısı	2
4	Eylem Olarak Anlam	Vurdumduymazlık	1
		Sorumluluk	1
		Dayanışma	1
		Medya	1
5	Haz Alma İlkesi	Evlat sevgisi	1
	Toplam		19

3.5. SİHİRLİ KALEM

Araştırmanın son çalışmasını oluşturan *Sihirli Kalem* eseri, iki yüz yedi (207) sayfadan oluşmaktadır. Toplamda otuz beş bölümden meydana gelmiştir. Ancak bu bölümler incelenen diğer iki eserin aksine adlandırılmamıştır. Onun yerine romanın ana olaylarından birini teşkil eden Aztek Uygarlığına ait sayı sisteminin görselleri tercih edilmiştir. Bu rakamların tabanını oluşturan ilk yirmi sayı ilk sayfada açık bir ifadeyle aktarılmıştır. Geriye kalan sayılar ise görsellerle eklenip bulunmaktadır. İnceleme

alanında yer alan *Sihirli Kalem* eserinde; farklı uygarlıkların yaşamlarına değinilmekte öte yandan arkadaşlık, aile sevgisi ve cesaret gibi iletiler yer almaktadır.

3.5.1. Sihirli Kalem'in Özeti

Romanın çocuk kahramanı olan Caner ve Cansu kardeşlerdir. Caner'in kız kardeşine takılmaları ve anneleriyle olan iletişimleri mutlu bir ailenin resmini çizmektedir. Metnin olay örgüsü, Caner ve arkadaşlarının (Oktay, Ozan, Bülent, Burak) öğretmenin verdiği ödevi internet üzerinden indirip birebir kopyalayıp yazdıkları için ceza almalarıyla başlar. Öğretmen onlara tarihi bir kitabın bölümlerini vererek ödevi elle yazmalarını ister.

Edebi metnin ikinci bölümünde Aztek uygarlığında yaşayan Mayahuel (Maya) ve dedesinin hikâyesi anlatılır. Anne ve babasını hastalıktan kaybeden Maya dedesi Temilotzin ile yaşamaktadır. Aztek uygarlığına ait Tenochtitlan Kent Kütüphanesi'nde yazıcı olan dedesi ile Maya'nın amacı kenti ve uygarlıklarını yok etmeye çalışan kral Zumarrağa'nın elinden kaçırıp kopyalayabildikleri kadar kitap yazmaktır. Kopyaladıkları tarihi ve edebi tüm eserleri evlerinin bahçesine gömerler.

Caner ödevini yetiştirmekte zorlandığı bir gün parkta yürüyüşe çıkar ve başına pıt diye bir palamut düşer. Onu alıp cebine bırakır. Ertesi sabah masada kendisine ait olmayan bir yumuşak bir kalem bulur. Kalemi alıp yazmaya başlayınca okuduğu her sözcüğün kendiliğinden kâğıda döküldüğünü fark eder. Önce bunun bir rüya olduğunu düşünür ancak birkaç denemeden sonra palamutla birlikte sihirli bir kaleme sahip olmasına sevinir. Çünkü böylelikle tüm ödevini yorulmadan yapabilecekti.

Oktay ile buluşup hamburger yemeye karar veren Caner, başına gelen her şeyden ve sihirli kalemden arkadaşına bahseder. Oktay ona inanmaz ve Caner'in evine giderek sihirli kalemi kendi gözleriyle görmek ister. Arkadaşının evine giden Oktay gözlerine inanamaz ve aynı şekilde palamut sayesinde kendisinde bulunan tarihi bir kitaptan bahseder (*Sihirli Kitap*).

Temilotzin'in davranışlarından şüphelenen Zumarrağa'nın askerleri yaşlı adamı takibe alırlar. İhtiyar adamı tehdit eden askerlere karşı kendisinin yeni kral Zumarrağa'nın son yazıcılarından biri olduğunu, gizli bir görev için özel olarak görevlendirildiğini ve bu zorbalığın devam etmesi durumunda askerleri krala şikâyet edeceğini söyleyen Temilotzin, adamların elinden kurtulmayı başarır.

Azteklerle ait bu olayın anlatıldığı tarihi kitabı yazmakla cezalı olan Oktay ve Caner yaşananlar çok üzüldüler. “Keşke bizimki gibi bir kalemleri olsaydı da daha çok eser kurtarabilselerdi” şeklinde aralarında konuşurlar.

Oktay, eve gidip tarih kitabını alarak Caner’in yanına döner. Arkadaşına bu kitap sayesinde Azteklerin yaşadığı zamana gidip kitaplarını çoğaltmak için onlara yardım etmeyi önerir. Caner, yaşananlara şaşırsa da sihirli kalemini alıp palamut ve sihirli kitap sayesinde arkadaşıyla Meksika bölgesine, Azteklerin zamanına (1500’lü yıllar) yolculuk ederler. Her yerin toz toprak içinde olduğu ahşap evlerle kaplı sokakta ve bir gece yarısı davul ve besmele sesleriyle uyanan arkadaşlar, aslında İstanbul’da olduklarını ve yanlış bir zamana geldiklerini anlarlar. Sahur için uyanan bir ailenin sofrasına dâhil olan Caner ve Oktay, aile içi şiddetin fazla olduğunu görerek buradan kaçarlar. Sihirli kitap sayesinde Oktayların bahçesine giderler.

Caner’in ödevi yapıp yapmadığını öğrenmek için gelen arkadaşına uğrayan Ozan’ın elinde küre vardır. Ozan (sihirli küre), Oktay (sihirli kitap) ve Caner (sihirli kalem) bir araya gelerek aslında ellerinde olan güçleri birleştirerek hem doğru zamana hem de doğru mekâna giderek Azteklerle yardımcı olabileceklerine karar verirler. Üç arkadaş birinin omuzuna tutunarak palamut sayesinde Azteklerin kentine giderler.

Maya ve dedesini orijinal kitapları kopyalamak için vakitleri daralıyordu. Maya henüz küçük olduğundan okuma yazmayı bilmiyor sadece görselleri taklit edebiliyordu. Bu durum da onların yavaş ilerlemelerine sebep oluyordu. Zumarraga ise meydana bulduğu tüm kitapları yakmakla kalmayıp Temilotzin’in evinde eski kitapların olabileceği düşüncesiyle onu da yakmaya çalışırlar. Bu düşünceden son anda vazgeçerek kitapları teslim etmesi için yarına kadar süre tanır.

Gözü yaşlı bir şekilde eve dönen dede ve torunu takip eden üç arkadaş jestlerle mimiklere iletişim kurarak onlara yardım eder. Kitapların kopyalanıp gizli yere taşınmasını sağlayan Caner, Ozan ve Oktay sabaha kadar çalışıp tüm metinleri bitirirler. Yaşlı adam için üç melek olan bu çocukların gitme vakitleri gelmişti. Dede ve torunun şaşkın bakışları içerisinde ortadan kaybolan üç arkadaş kendilerini Oktay’ın odasında yorgun bir şekilde bulurlar.

Askerler, Temilotzin’in evine gelip kitapları almak isteyince komutanın eli boya içinde kalır. Kitapların orijinal değil kopya olduğunu anlar. Ayrıca gece boyunca evinde

farklı kişilerin olduğunu ve bu kişilerin kitap taşıdığını söyler. Komutan, karanlık olduğu için tam olarak nereye taşıdıklarını bilmedikleri asıl kitapların yerini Temilotzin’den zorla öğrenir. Orijinal kitapların yerini söylediği takdirde kendisine ve torununa bir zarar gelmeyeceğinin sözünü veren komutanın sözünde durup durmadığı bilinmemektedir. Ancak yıllar sonra 1548 yılında bir çobanın kulplu bir kapak bulmasıyla günümüzde Azteklerin en önemli tarihi kitabı olan ve 1325-1521 yılları arasında Tenochtitlan kentinin anlatıldığı *Codex Mendoza* eseri bulunur.

3.6. SİHİRLİ KALEM’DEKİ ALIMLAMA UNSURLARI

Eserde olaylar fantastik bir şekilde ortaya çıkan kalem ile başlar. Caner’in başından geçenleri anlatan metinde özellikle asimilasyon ve bir kültürün yok oluşuyla ilgili ayrıntılar okuyucunun ilgisini çekmektedir. Bu baskıların merkezinde bulunan Azteklilerin, bir kalem ile yanında olmak isteyen Caner ve arkadaşlarının özellikle yardımlaşma algısına yönelik çözüm yolları alımlama kuramındaki tespitlerin odak noktasını oluşturmaktadır.

3.6.1. Beklenti Ufku

Fatih Erdoğan’ın diğer eserlerinden farklı olarak eserin giriş kısmında on dördüncü ve on altıncı dönemlerde Orta Meksika’da yaşam sürdüren Aztek kültürüne ait şekilsel rakamlar bulunmaktadır. Bu rakamlar metnin içindekiler bölümünü oluştururken aynı zamanda okurun dikkatini çekmektedir. Okurun beklenti ufkunda meydana gelen şekillerin anlamsal sorunlarıyla birlikte aslında eserin bir kültür üzerinden inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Yazar, çocukların ödevi; bir zorunluluk hali, başa çıkılması gereken bir problem veya istenmeyen unsur olarak görmelerine değinmektedir. O çocuklardan biri olan Caner için “Saatlerdir bitmek tükenmek bilmeyen ödevlerinden hiç değilse yemek süresince kurtulmuştu” (Erdoğan, 2021: 5) söylemiyle aslında Caner gibi diğer birçok birey için ödevler atlatılması gereken bir durumdur.

Azteklerin kültürünü devam ettirmek için birçok tarihi kitabı kopyalayan Tenochtitlan Kent Kütüphanesi’nin yazıcılarından olan Temilotzin ve torunu Maya daha fazla eser yazabilmek için beraber hareket ederler. Ancak Maya’nın küçük bir kız olması ve okumasının olmaması sebebiyle dedesine istediği kadar yardımcı olamamaktadır. Özellikle Aztek kültüründe “Yazıcılar ise geleneksel olarak erkekler arasından

yetiştirilirdi” (Erdoğan, 2021: 27) söylemiyle zamanın algısına paralel olarak kadın erkek eşitsizliğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda çağımızda geleneksel yaşamdan farklı olarak cinsiyet ayrımının olmadığı ortamlar okurun beklenti ufkunu oluşturmaktadır.

Okurun beklenti ufkunun aksine *Sihirli Kalem*’in ana kahramanı olan Caner’in kız kardeşinin telefonunu karıştırması ve Cansu’dan uyarı almasına rağmen “Ben başkayım canım! Ben erkeğim, tamam mı?” (Erdoğan, 2021: 30) diyerek aslında bireyin, zamansal ilerlemenin verdiği olumlu etkilerle okurun beklenti ufkunu karşılamamaktadır. Çünkü ataerkil ve cinsiyetçi rollerin ön planda olduğu söylemler kadın okurlar tarafından kendini yetersiz görme, özgüven düşüklüğü, ana kahramanla duygudaşlık kuramama veya toplumsal algıların dayatması şeklinde görülebilir. Çelik’e göre (2017: 209) buradaki alımlama Caner’in, erkeklerin kadınlara oranla üstün vasıflarının olduğuna inanmasından kaynaklanmaktadır. Sarıkaya’ya göre (2019: 201) bu tarz iletiler çocukların kendi cinsiyetleri içerisinde sağlıklı karakter geliştirmeleri önünde birer set olmakta ve benlikleriyle barışık, başarılı bireyler olmalarını zorlaştırmaktadır.

Alımlama estetiğinin beklenti ufkunu oluşturan olaylar arasında iki karakterin farklı zamanlarda aynı mucizeyi istemeleri ve beklemeleri nadir görülen bir durumdur. Caner’in ödevini yetiştirmek için Temilotzin’in ise Aztek kültürünü korumak için sihirli bir kaleme ihtiyaç duymaları; okurun edebi eserdeki farklı zamansal yolculuklarla birlikte bireylerin kendilerini zor durumdan kurtaracak bir ilahi veya fantastik bir güce olan ihtiyaçlarını göstermektedir.

Alımlama kuramına bağlı postmodernizm akımının bir özelliği olan metinler arası göndermeler *Sihirli Kalem* eserinde sıklıkla kullanılmaktadır. “Yazınsal metinlerde daha önceden yazılmış metinlerin bildirgelerini arayan ve diğer metinlerin arka plânından önce metinlerin olası okuma türlerini, yöntemlerini sorgulayan alımlama estetiğine dayalı bir teori” (Uyanık, 2021: 109) olarak tanımlanan metinler arası göndermeler ancak alımlama estetiğinin okurda oluşturduğu beklenti ufkuyla birleştiği zaman araştırmamız için önem taşımaktadır.

Bu bağlamda *Sihirli Kitap*’ın ana kahramanı olan Oktay, *Sihirli Kalem* eserinde ödevini internet üzerinden hazır bir şekilde yapan beş kişiden biridir. Yazar bu durumu dipnot şeklinde açıklamıştır. İki arkadaşın hamburger yediği bir gün Caner’in başından geçenleri arkadaşına anlatması üzerine Oktay’ın böyle bir durum için “Olamaz!”

(Erdoğan, 2021: 85) diyerek tepki vermesi okurun beklenti ufkunda paradoks yaşamasına neden olmaktadır. Çünkü kendi macerasında fantastik olaylar yaşayan (yaşayabilen) Oktay, arkadaşı Caner'in söylediklerine inanmamaktadır.

Okurun beklenti ufkunu meydana getiren eser içerisindeki söylemler zamanın ileriye sarmasıyla kendini göstermektedir. Bireyin beklenti ufku kimi zaman gerçekleşirken kimi zaman da sadece bir hayal kırıklığı olarak kalmaktadır. Bu savın ilkinin oluşturan olay Temilotzin'in sabah köyünden çıkıp kente doğru yol aldığı bir güne denk gelmektedir. Maya'nın dedesi pazara gitmek için yola çıkarken torunun gökyüzüne ve ileriye bakarak her zaman görülen bembeyaz binaların ve mavi gökyüzünün olmadığına kara dumanların yayılmasıyla işlerin iyiye gitmediğinin işaret olarak ifade edilmektedir. Okur bu noktada kentin hızla işgal edildiği ayrıca Aztek topraklarında şiddetin arttığı gerçeğini fark etmektedir. Oluşan beklenti ufkuna bağlı olarak yaşanan vakanın hem toprak işgalinin hem de kitapların yakılma anına denk gelmesi bu durumu kanıtlamaktadır.

Alımlama kuramında okurun beklenti ufkunun gerçekleşmediği durumların da olabileceğini ifade etmiştik. Bu doğrultuda Caner ve Oktay'ın zaman yolculuğuna çıktıkları vakit uyandıklarında kendilerini bir kümes içerisinde bulurlar. Azteklerin yaşamını sürdürdüğü yere geldiklerini düşünseler de işittikleri şu mani konumlarını sorgulamalarını neden olur. Çünkü duydukları seslerden yıl olarak doğru zamanda olsalar bile mekânsal olarak yanlış yere gittiklerini göstermektedir.

“Bu aya *sultan ayı* derler

Kaymak ile baldan yerler

Ezelden adet kılınmış

Davulcuya bahşiş verirler” (Erdoğan, 2021: 146).

3.6.2. Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar

Alımlama kuramında okurun edebi metinlerdeki boşlukları analiz ederek doldurması beklenir. “Metin içindeki boşluklar, okuyucular için metnin farklı bölümlerine, metnin kendi yorumuna uygun bir anlam üretecek şekilde katılma fırsatı sunar” (Onarıcıoğlu, 2020: 3). Bu bağlamda her okurun metnin farklı boyutların ve anlam katmanlarına odaklanması söz konusu olabilir.

Moran'a göre (2008) yazarlar belli zamanlarda toplumun genelinde baskın olan görüşleri ele alırken eksik kalan veya görmezden gelinen olay veya olguları su yüzüne çıkarmaya çalışırlar. Çünkü her fikrin inkâr ederek dışladığı sistem ağırları mevcuttur. Bu sebeple yazar, oluşturulan bu boşluklara parmak basarak sistemi dengelemek ister.

Bir toplumun veya kişinin duygusuna, düşüncesine, tarihine, değer yargılarına veya diline yönelik çoğunluğun yaptığı insan haklarının göz ardı edilerek gerçekleştirdiği her türlü eylemsel ve fikişsel zorbalığın karşılığı olan asimilasyon politikası; çocuk edebiyatında da yer alan önemli bir farkındalık alanıdır.

Çocukların bakış açılarını sağlıklı bir şekilde oluşturabilmek adına bu tür söylemlerin edebi eserlerde yer alması Sarıkaya'nın belirttiği üzere (2019: 201) farklı dilden, kültürden, renkten veya milletten olan kişilerin bulunmasıyla çocuğun kendinden olmayan kültürleri tanımasını sağlamakta aynı zamanda sosyal adalet anlayışına bağlı olarak saygı değerini benimsemelerini sağlamaktadır.

Bu bağlamda yaşlı Temolitzin ve torunu Maya'nın, Zumarraga'nın bir topluma ait tüm eserleri yakarak Azteklere yönelik asimilasyon politikalarını tartışırken görmekteyiz. Kılıçarslan'a göre (2021: 73) yazarın burada iletmek istediği mesaj okurla birlikte ortak bir evren oluşturmak ve bireyi bilinçlendirmektir.

“Ah kızım, bunu anlayan çok zor. Öyle küçüksün ki... Ama şu kadarını söyleyeyim sana... Zumarraga, bizim onların ülkelerinden yani İspanya'dan getirdikleri kitapları okumamızı istiyor... Kendi kitaplarımızı okumamızı istemiyor” Torununun soran bakışlarını görünce sürdürdü: *“Bizim de onların dinini, kültürünü ve edebiyatını benimsememizi istiyor. Bizimkileri ilkel ve gelişmemiş buluyor. Hatta tanrılarımızı bile küçümsüyor”* (Erdoğan 2021: 55-56). *“Var olduğumuzdan bu yana gelen bir kültürümüz var bizim. Dilimiz var. Tanrılarımızın sözleri var. Bilgelerimizin yazdıkları, çizdikleri var... Hepsini yok etmek istiyorlar... Bizleri yok etmek istiyorlar... Takvimimizi, sayılarımızı, bilgilerimizi, inançlarımızı, alışkanlıklarımızı, anılarımızı, geçmişimizi. Hepsini yok etmek istiyorlar... İstiyorlar ki çocuklarımız torunlarımız hiçbir şey hatırlamasın geçmişimizle ilgili... İstiyorlar ki sen hiçbir şey hatırlama... Şarkılarımızı hatırlama... İstiyorlar ki sen beni unut. Anneni unut... Babanı unut. Onların yaşadıkları yerleri. Mezarlarını unut. İstiyorlar ki biz Aztekleri hiç tanımasın gelecek nesiller”* (Erdoğan, 2021: 65-66).

Özellikle incelenen eser temel alındığında gerçekleştirilmek istenen özümseme politikasında dede-torun direnişinin nasıl olacağı üzerine düşünülmektedir. İlk olarak kitapların kütüphaneden eve taşınarak kopyalama işine girişen Maya ve Temolitzin bu savaşta ölümü bile göze alırlar. Yine Aztek kültürüne ait kitapların yakıldığı bir gün bazı kesimdeki insanların Temilotzin'in aksine bu durum karşısında gülüp eğlendikleri kendi

geçmişlerini yakmakta olduklarını düşünmeden kendi elleriyle eserleri ateşe atarlar. Burada vurgulanmak istenen ancak boşluk olarak bırakılan duygusal alımlama; duyarsızlıktır. Temilotzin'in gidip o ateşte atlayarak kitapları kurtarmak istemesinin önündeki tek engel torunu Maya'dır. Dedesinin askerler tarafından darp edildiği bir gün bu duruma çok üzülen Maya okuma yazması olmamasına rağmen tepkisini şu şekilde gösterir: "Maya eline kömür parçasını aldı ve karşısında duran kitaba baka baka aynısını çizmeye başladı" (Erdoğan, 2021:115).

Asimilasyon politikasına engellemek isteyen Temilotzin bazen Zumarraga'nın askerlerine yakalanır. O an komutanlara bu görevin kralın kendisinin ona verdiğini ve İspanyol kültürüne ait kitaplara yer açmak için ilkel kitapları imha edip yeniden kâğıt hamuru elde etmek için yaptığını söyler. Komutan ve askerler ise kralın sözünü işitince hemen oradan çıkıp giderler. Eserin sonunda Temolitzin' in torunundan bile gizleyerek farklı bir yere sakladığı ve günümüze ulaşan Azteklere ait en önemli belge olarak kabul edilen "*Codex Mendoza*" adlı el yazması eserden söz edilmesi dedenin her ihtimali göze alarak kültürünün yok olmaması için tüm yolları denediğini ispatlamaktadır. Aktarılan bu durum aslında bireyin geçmişine ait tüm maddi ve manevi değerlere sahip çıkmak için gösterdiği eylemlerin izlerini taşımaktadır. Böylece eseri okuyan-alımlayan çocuklar, zorlu koşullarda problem çözmenin ve çaba sarf etmenin önemini kavramaktadırlar.

Maya ve dedesinin onardıkları kitapları tekrar kütüphaneye götürmek isterlerken önlerine çıkan Zumarraga'nın askerleri kitapların zaten yakılacağını onun için sayım yapmanın anlamsız olduğunu söylese de komutanın "Yakılacak olan kitaplar değil" (Erdoğan, 2021: 185) sözü Fish'in eylemsel alımlama anlayışından bu defa zararı bizzat dede-torunun göreceği yönündedir. Özellikle okurun beklenti ufkunda oluşan bu algı ilerleyen bölümlerde Caner ve arkadaşlarının içi kitap dolu bir araba, üzerinde küçük bir kız, ihtiyar adam görmeleri bunu doğrulamaktadır.

W. Iser'in metinler içerisinde oluşan boşlukların okur tarafından tamamlandığını belirtmektedir. Bu bağlamda Azteklere yardımcı olmak için Temilotzin ve Maya'nın yanına giderek jestlerle mimiklerle anlaşp sihirli bir kalemle yardımcı olan üç arkadaş tasvir edilirken "Belki de yaşlı adam için üç melekti bu çocuklar, Maya içinse masal perisi..." (Erdoğan, 2021: 199) söylemiyle estetik boyut açısından kutsallık atfedildiğini belirtebiliriz.

Alımlama kuramındaki boşluklar Umberto Eco'ya ait olan “*açık yapıt*” kavramı ile benzer anlamlar taşımaktadır. Oluşturulan edebi eserlerde kimi zaman sonuç bölümü tamamlanmayıp okurun zihninde parçaların birleştirilmesi ön görülmektedir. Bu bağlamda Temilotzin ve Maya'nın akıbeti sonuçlandırılmamıştır. Zumarraga'nın verdiği sözü tutup sağ mı bırakmıştır yoksa şiddet olaylarına devam edip onlara zarar mı vermiştir? Sorunsalı çözüme kavuşmamıştır. Aynı anlayışa bağlı kalınarak beş arkadaşın ödevlerini teslim edip etmedikleri veya öğretmenleri tarafından nasıl algılandıkları belirtilmemiştir.

3.6.3. Somutlaştırma ve Yeniden Kurma

Alımlama kuramının önde gelen temsilcilerinden olan Roman'ın belirttiği üzere okur, edebi metinler karşısında eseri yeniden kurmaktadır. Okurun zihninde gerçekleşen algılamalara bağlı olarak gerçeklik ve hayal gücü kimi zaman iç içe girebilmektedir. Bu durumu eser içerisinde karakterler üzerinden görebilmek de mümkündür. Oktay'ın arkadaşı Nilüfer ile yaşadığı maceradan Caner'e söz ederken “Hem... Biliyor musun? Biz de yaşadığımızın gerçek mi rüya mı olduğundan hiç emin olamadık...” (Erdoğan, 2021: 127) söylemiyle asıl olanın somut olayların var olup olmaması değil yaşanan fantastik maceranın verdiği haz ve deneyim olduğunu ifade etmektedir.

Sihirli Kalem'de; çocuk psikolojisinde bireyin sadece kendi problemleriyle uğraşmadığı, diğer insanların sorunlarına yardımcı olma algısının oluştuğunu görmekteyiz. Elleri bulunan sihirli kalem ve kitap sayesinde 1500'lü yıllara Azteklerin coğrafi bölgesine giden Caner ile Oktay kitapların yakıldığı bir ortama denk gelirler. Oktay bu manzara karşında “Azteklerin şu yakılan kitaplarının bir bölümünü kurtarmak için çaba harcayan yazıcılara yardım etmek istedim...” (Erdoğan, 2021: 137) diyerek yaşanan olaya duyarsız kalmadığını ifade etmektedir. Modern dünyanın maddi değerler temelinde ilerlediğini ancak yardımlaşma olgusu dâhil olmak üzere birçok manevi değerden yoksun kalınan zamanımızda bu tür iletiler çocuk dünyasında yer edinmek amacıyla yapılmaktadır. Yılmaz ve Arslan'a göre (2014: 37) bu durum çağdaş yaşamda bireylerin zihinsel becerilerde en üst konumda olmalarına rağmen duyuşsal alanlarda yetersiz kalmalarından kaynaklanmaktadır.

İncelenen eser içerisinde bireylerin yardımlaşma algısında somut imgelerin kullanıldığı yerler bulunmaktadır. Özellikle Caner ve Oktay'ın ramazan ayına denk gelen

geçmişe dönük zamansal yolculuğunda karşılarına çıkan adamın onları misafir ettiği bir gecede görülmektedir. Kapının önünde bir sürü ayakkabının olduğunun ifade edilmesi ve yer sofrasında tabak bulunmayıp herkesin “*aynı tencereden*” yemeklerini yemesi paylaşım duygusunun algısını oluşturmaktadır.

Roman Ingarden’ın alımlama estetiğinde somutlama olarak açıkladığı kuramda edebi eser içerisinde aktarılacak istenen iletilerin dolaylı bir şekilde anlatıldığı görülmektedir. Maya ve dedesinin kitaplarla birlikte yanan ateşe doğru sürüklenmeleri sırasında Maya’nın, dedesine sınıksız sarılıp ağlaması yaşının verdiği heyecanla beraber korkuyu temsil ederken Temilotzin’in ise “*mermer bir heykel gibi*” lanse edilmesi o korkunç anlarda bile kendi kökleri ve torunu için baskılara karşı gösterdiği sağlam duruşu mermere benzetilerek dirayetin işareti olmuştur. Zumarraga gelip dede ve torunun yaptıklarından haberdar olduğunu ancak yarına kadar tüm kitapları teslim etmeleri şartıyla serbest bırakır.

Caner, Ozan, Oktay; yaşananlara şahit olmuşlardır. Çocuklar için dehşet anları olarak görülse de Maya ve dedesini takip edip onlara yardımcı olurlar. Aztek kültürünün yok olmasını engelledikleri için mutlu olan üç arkadaşın Oktay’ın “Tarihi değiştiriyoruz” (Erdoğan, 2021: 198) söylemindeki heyecan, geleceğe dair yeşerttikleri bir umuttur. Bireyin veya toplumların müşkül bir durumdan tek başına çıkamayacağı ancak diğer bireylerin yardımıyla ayağa kalkabileceğinin algısal iletilisini oluşturmaktadır.

3.6.4. Eylem Olarak Anlam

Çocuklar, somut işlem dönemlerinde ben merkezli düşüncelere sahip olurlar. Bu durum özellikle diğer bireylerle duygudaşlık kurma yollarında en büyük engellerden birini teşkil eder. Kendi algıları dışına çıkamayıp yaşamın odaklarında bireysel alımlamaları olduğu için aile ilişkilerinde kıskançlık duygusuna bağlı kalarak ilgi çekmek istemektedirler. Fish’in eylem olarak ifade ettiği okurun alımlama bağlamında karakterin hareketleri önem taşımaktadır. Bununla birlikte Caner’in, kız kardeşi olan Cansu’nun annesine mutfakta yardım etmesi ve ondan yardım istemesine rağmen “*Üff! Ben çok yorgunum!*” (Erdoğan, 2021: 8) bahanesiyle işten kaçması diğer bireylerle duygudaşlık kuramadığını göstermektedir. Caner’in kardeşine göstermediği empatinin eylemsel izlenimini babasında da görebilmekteyiz. Oğlu ile yakından ilgilenmek isteyen adam: “Demek ödevin bu ha! Dedi. Ben de benim oğlum ne kadar da çalışkan olmuş böyle deyip

duruyordum kendi kendime. Kaç sayfa yazdın bakalım şu ana kadar?” “Yarım sayfa” dedi. “Yarım sayfa mı? “O kadarcık mı?” (Erdoğan 2021: 11-12) sözleriyle aslında oğlunun göstermiş olduğu çabayı küçümsemektedir. Bu bağlamda iki farklı eylemin okur tarafından anlayış yoksunluğu olarak alımlanmaktadır.

Caner ve diğer dört arkadaşı ödevlerini internetten yapmalarını haklı gerekçelere dayandırarak gerçekleştirdikleri eylemin yanlışlığını görmezden gelirler. Bu noktada öğretmenlerini “Öğretmen niye böyle bir işkenceyi uygun bulmuştu ki onlara?” (Erdoğan 2021: 32) sözleriyle eleştirecek düzeye gelen çocuklar, asıl amacın emek harcayarak araştırma-inceleme yapan, sorgulama kabiliyetlerini geliştirmek isteyen öğretmenlerini anlamamaktadırlar. Onun gayesi Caner ve arkadaşlarının diğer öğrencilerle duygudaşlık kurup bir daha böyle bir yanlışlığa düşmemelerini sağlamaktır.

Aztek kültürünün yok edilme isteğini anlatan tarihi kitap Caner ve arkadaşlarının ilgisini çekmeyi başarmıştır. Bir yandan eseri okuyan bir yandan da yazan çocuklar, zamanla bu kültürün yok olup gitmemesi için kendilerini Aztekliler gibi düşünerek çözüm yolları arama başlarlar. Oktay’ın Azteklerin kitapları kopyalama konusunda zaman problemi olduğunu ve bu doğrultuda: “Evet, sihirli bir kalem... O zaman kitapları hızlı hızlı kopyalayıp kurtarabilirlermiş. Düşünsene, kim bilir nasıl yazıyorlardı o zaman. Ne kadar yavaş...” (Erdoğan 2021: 97) sözleriyle ilerleyen bölümlerde bununla ilgili bir çalışma yapacaklarının ilk sinyallerini verir. Bu doğrultuda okurun beklenti ufkunu meydana getiren eser içerisinde Oktay’ın sihirli kitabından yararlanarak Azteklerin dönemine gitmeye karar verirler.

Alımlama estetiğinde eylemler fikirlerin yansıma şekli olarak ele alınabilmektedir. Bu bağlamda Caner ve Oktay’ın yanlış zamana giderek misafir oldukları adamın kızlarıyla olan ilişkisi çocukların, aile içi iletişimlere bakış açılarını yansıtmaktadır. Gözleri dışında tüm yüzleri kapalı olan iki kızına sofrada tuz olmadığı için “ Heyt! Tuz bre!” (Erdoğan, 2021: 150) diye seslenen adam, bir müddet sonra hırsını alamayıp içeri giderek kızlarını döver. Caner bu olay karşısında şaşkın bir şekilde “Tuz için kızlarını dövdü” (Erdoğan, 2021: 151) der. Yaşanılan üzücü duruma dayanamayan iki arkadaş o evden hemen kaçarlar. Yaşanılan bu durum cinsiyet rollerinin toplumsal algısıyla yakından ilgilidir. Çünkü adamın, erkek çocuğu olmasına rağmen ona hiçbir şekilde

dokunmamıştır. Sofrada tuzun olmamasını bahane eden adamın hırsı ve öfkesi sadece eşine/kız çocuklarına yönelik olmuştur.

Akdağ'a göre (2016: 77) toplum, çocuğun sosyal ilişkilerinin şekillenmesi noktasında belirleyici konumdadır. Bu bağlamda kızların abisi de babasını rol model olarak aynı şiddeti sergilemektedir. Yaşananlara tanık olan Caner'in "Ağabeyler öyle midir, hiç de bile! Ne biçim ağabeylikmiş o! Ağabey dediğin kız kardeşini korur gözetir, onu dövmez!" (Erdoğan, 2021: 162) söyleminin alt metni bir bakıma kendi kız kardeşiyle olan ilişkisini de sorgulatmaktadır. Cansu ile küçük atışmaları olsa da onu ne kadar sevdiğini hatırlatır. Maceraları bitip de eve döndüğünde Caner'in, kız kardeşine yönelik tavırlarında gösterdiği değişimlerde bunu görmek mümkündür.

"Caner banyoya girip yüzünü yıkadı. Her sabah yaptığı gibi ellerini kurulamayıp hâlâ uyumakta olan Cansu'nun yüzüne su atmaya planlıyordu ama birden durdu. Dönüp ellerini iyice kuruladı. Cansu'nun yatağına doğru yürüdü. Onun üzerinden kaymış olan yorganını üstüne doğru çekip örttü" (Erdoğan, 2021: 171).

Çocuk romanlarında devingen karakterler, süreç içerisinde değişim geçirirler. Caner karakteri örneklem tespitinde devinim yaşayan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özbaşı'ya göre (2020: 19) devingen karakterler her daim pozitif yanlarıyla ortaya çıkmazlar. Çocuk gerçekliğine bağlı kalınarak acı, öfke, korku, kıskançlık gibi olumsuz yönleriyle görülmektedirler. Asıl mühim olan nokta ise bu duyguların yaşanmış olması değil çocuğun bu gibi durumlarla mantığını kullanarak baş edebilmesidir.

Alımlama noktasında incelenen örneklemelerden yola çıkılarak eser bazında cinsiyetçi bakış açılarının aile içerisindeki yanlışlığına vurgu yapıldığını belirtebiliriz. Aynı zamanda karakterlerin tanık oldukları olumsuz olaylardan ve durumlardan ders çıkararak yaşamlarını olumlu yönde değiştirdiklerini ifade edebiliriz. Yazar bu söylemler aracılığıyla birçok toplum nazarında görülen kadın-erkek eşitsizliğini sezdirerek bireylerin (çocukların) zihinlerinde yer edinen bu kötü tabloyu silmektir.

3.6.5. Haz Alma İlkesi

Alımlama kuramının merkezinde bulunan okur için metinlerde yer alan duygu değişimleri yorumlayıcının, eser karşısında odaklanması noktasında fayda sağlamaktadır. Bu bağlamda duygu geçişleri karakterlerin yaşına ve hazırbulunuşluğuna uygun olarak verilen *Sihirli Kalem*'de geçen "Yaşlı Temilotzin gözlerini açtı. Başucunda torunu

Mayahuel oturmuş içini çekerek ağlıyordu. Dedesinin gözlerini açtığını görünce bir çığlık atarak sevinçle güldü” (Erdoğan, 2009: 111) söylemi dede-torun ilişkisi üzerinden aktarılan korku ve heyecandan sonra gelen mutlulukla haz duygusu işlenmiştir.

Diğer taraftan Maya’nın kitapların yakılmasından ortaya çıkan kara dumanlardan rahatsız olması ve dedesi için endişelenmesi korkmasına neden olur. Ancak dedesinin sağ salim olarak ortaya çıkması ve “Dedeciğim! Maya yokuş yukarı ağır ağır ilerleyen dedesini görünce sevinçle yerinde sıçradı. Koşarak yanına gitti, omuzundaki torbayı aldı” (Erdoğan, 2009: 166) pasajında bir çocuğun duygu yoğunluğunu görmekteyiz. Yazar burada dedesinin hayatta olmasının Maya’ya verdiği hazzı işlemektedir.

Tablo 3.3. Sihirli Kalem Eserinin Alımlama Kuramı Çerçevesinde Frekans Değeri

Sihirli Kalem			
Sayı	Alımla Ölçütleri	Alımlama Unsurları	Frekans (f)
1	Beklenti Ufku	Cinsiyet algısı	2
		Ödev algısı	1
		Zamansal algı	2
2	Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar	Asimilasyon politikası	4
		Kutsallık algısı	1
		Düşsel öge	1
3	Somutlaştırma ve Yeniden Kurma	Mutluluk	1
		Yardımlaşma ve Dayanışma	3
		Hayal gücü	1
4	Eylem Olarak Anlam	Küçümseme	1
		Şiddet	2
		Pişmanlık	1
		Empati	3
5	Haz Alma İlkesi	Sevinç	2
Toplam			25

3.7. SİHİRLİ GÖZLÜK 1

Araştırmanın dördüncü çalışmasını oluşturan edebi ürün *Sihirli Gözlük Birinci Kitap* eseridir. Eser yüz altmış (160) sayfadan oluşmaktadır. Toplamda on dokuz

bölümden meydana gelmiştir. Bu bölümler ayrıca özel olarak adlandırılmamıştır. İncelenen eserin ana kahramanı Emre'dir. Emre, sıradan bir gün geçirirken annesine ait olan yüzüğün taşını banyoda konsolun üzerinden alıp oynarken kaybeder ve onu bulmakta zorlanır. Bu sorunu çözmek için çareler düşünerek arkadaşı Bülent'ten yardım olarak onarmaya çalışır fakat başarılı olamaz.

Ana kahramanın görme duyusuyla ilgili problemi bulunmaktadır. Doktora giderek gözlük kullanmaya başlar. Bu durum küçük yaştaki birçok çocuk gibi onun da rahatsız olduğu bir durumdur. Çünkü gözlük takacağı için arkadaşları tarafından *dört göz* olarak lanse edilip alay konusu olabileceğini düşünür. Melis adlı arkadaşının da başına bunlar gelmişti. Bu durum Emre'yi çok üzmektedir.

Fatih Erdoğan' a ait diğer eserlerinde olduğu gibi bu yapıtında da kahramanımız aktarılan bu durumun verdiği can sıkıntısıyla parka doğru ilerlerken süper bir gücü olmasını diler. Dilediği bu süper güç ise her nesnenin içini görebilen bir gözlüğünün olmasıdır. Bu dileğinde annesine ait yüzüğü kaybetmesini verdiği üzüntü etkili olmuştur. Tam da o esnada parkta yürürken başına meşe ağacından bir palamut düşer.

3.7.1. Sihirli Gözlük 1'in Özeti

Emre, başına düşen palamudu alıp cebine koyar ve evine doğru yol alır. Bir gece yanı başında duran komodinin üzerinde bir gözlük bulur. Esrarengiz bir şekilde ortaya çıkan bu gözlüğü taktığında cebindeki palamut sayesinde etrafındaki her nesnenin içini görebildiğini fark eder.

Bu durumdan oldukça memnun olan kahramanımız alışveriş merkezine gittiği bir gün sihirli gözlük sayesinde bomba taşıyan adamları fark eder ve yetkililere haber vererek tıpkı düşlerinde hayal ettiği kahramanlardan biri olarak anılmaya başlanır.

Sihirli gözlüğünün yardımıyla büyük bir felaketin önüne geçmeyi başaran Emre'yi televizyona çıkarmayı isteyen medya mensupları istemeden de olsa ona zarar vermişlerdir. Çünkü mühim bir buluşun sırlarını öğrenmeye çalışan ve antropolog olduklarını söyleyen bu kişiler, müdürün odasına gidip ceplerinden bir taş çıkarırlar. Taşın içinde yıllardır Asya ve Amerika kıtalarında yaşayan yerliler üzerine araştırma yapan ancak bir yıl önce aniden ortadan kaybolan Pof. Peter Barret'in gizli bir mesajı olduğunu söylerler.

İnaniş'a göre yerlilerin adetlerinden biri de buymuş ve kırılması, başka teknikler ise mümkün değildir; Emre'den bu konuda yardım almak için geldiklerini ifade ederler. Ancak müdür izin vermezince evlerine giderler. Bu bağlamda Emre taşı alıp inceler ama içinde bir şey olmadığını belirtir. Adamlar geri dönerler. Aslında onları okulda fark ettiğini ve gayet güzel Türkçe konuştuklarını belirten Emre, taşın içinde “Devıl Rocks, Angel Fallas ‘Şeytan sallan melek düşer’” (Erdoğan, 2007:157) yazdığını bir daha bu adamları görmek istemediğini söyler.

3.8. SİHİRLİ GÖZLÜK 1 'DEKİ ALIMLAMA UNSURLARI

Araştırmanın inceleme alanını oluşturan eserde fantastik bir şekilde ortaya çıkan gözlük ile olaylar başlar. Emre'nin başından geçenleri anlatan metinde özellikle farklı diller, tarihler ve antropoloji ile ilgili ayrıntılar okuyucunun ilgisini çekmektedir.

Dil, bireylerin iletişimlerini oluşturan temel dayanaştır. Birey, dil sayesinde gerek duygularını gerekse de fikirlerini beyan eder. Dili meydana getiren sözcükler ise çoğu çocuk okur için zorlayıcı bir durum olabilmektedir. Onların düzeyine uygun olarak aktarılan söylemler aracılığıyla bu sorun azaltılabilir. Özellikle ilköğrencilerinin ana dil öğrenimine vurgu yapan Dedeoğlu ve Kardaş (2013: 7) söz konusu eserde Emre'nin maceralarının aktarımında tercih edilen sade anlatımının okurlar tarafından kabul edilmesinde etkisi olduğunu ifade etmektedirler.

Diğer taraftan olayların meydana gelmesinde Emre'ye yardımcı olan ve her şeyin içini gösteren sihirli gözlük sayesinde özellikle cesaret ve problem çözme becerisine yönelik çözüm yolları alımlama kuramındaki tespitlerin odak noktasını oluşturmaktadır.

3.8.1. Beklenti Ufku

Toplumların oluşumunda en küçük parçaları bir araya getiren aile, zaman içerisinde bireylerin kendilerini ve çevrelerini alımlama noktasında odak noktasında olurlar. Gündoğdu (2019: 16) Hans Robert Jauss'un beklenti ufkunda edebi yapıtların tek başına yeterli olmadığını ancak onu okuyan-irdeleyen kişilerin ses vermesiyle var olabilen bir nota olduğunu belirtmektedir. Öyle ki birey kimi zaman kendi kimliğinden sıyrılıp ailesiyle anılmaya başlanır. Hans Robert Jauss'un okurun tecrübelerinden beklentiler ufkunun oluştuğunu ifade etmektedir. Bilhassa alımlamaların gerçekleştiği dönemin etkisinden söz etmektedir.

Bu bağlamda ele alınan eserde Emre ve ailesi arasındaki algılamalar dikkat çekmektedir. Özellikle Emre'nin zor anlarında babasıyla özdeşim kurması aralarındaki bağın güçlü olduğunu göstermektedir. Annesine ait yüzüğün taşını ararken de babası aklına gelir: “Anahtarı eline alıp lavabonun altına eğildi. Nasıl kullanacaktı ki? Babasının birkaç kez izlemişti. Anahtarın ağzındaki küçük tekerliği eliyle çevirdi. Çevirdikçe iki dişli açılmaya başladı. Biraz çevirip yeterince açıldığına karar verdi ve lavabonun altına eğildi. Ağızları açmak istediği parçaların geniş halkası üzerine geçirdi. Tekerliği çevirerek biraz sıkı. Tamamdı” (Erdoğan, 2007: 49-50).

Çocuk edebiyatında ortaya çıkan çoğu eserde, kahraman ve ebeveyn ilişkilerinde rol model olma (alma) durumunun olduğunu belirtebiliriz. Çevresinden bağımsız olmayan/olamayan birey için toplumdaki konumu aile içerisinde şekillenmektedir.

Çocuğun takdir görmesi, alkışlanması veya değerli olduğunu hissettiğinde cemiyetin ya da kendi gözündeki alımlamaları olumlu olurken tam tersi durumda ise negatif algılamalar oluşabilmektedir. Emre ile annesi arasında geçen şu diyalog örnek niteliğindedir: “Şeyyy... Dedi Emre. Evet... (lavabo) tıkanmıştı” “Evet tıkanmıştı... Dedi annesi. Ama sen temizlemişsin anlaşılan aferin oğluma...” Emre gururlanarak hazneyi lavabonun altına uzattı yerine takıp eliyle çevirdi. Daha sonra da anahtarı kullanarak sıkı” (Erdoğan, 2007: 54).

Aile içerisinde meydana gelen her türlü sözel ve bedensel eylemler diğer bireyleri olumlu veya olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Özellikle gelişim dönemindeki küçük bireyler bu durumun etkisiyle şekillenmektedir. Çocuk edebiyatında önemli bir yeri bulunan ve de birden fazla esere kaynaklık teşkil eden aile-çocuk ilişkisi Erdoğan tarafından şu şekilde aktarılmıştır: “Salondan annesiyle babasının giderek yükselen seslerini duymak istemiyordu çünkü... Emre yastığı başının üstüne aldı. Boğazında düğümlenen bir yumru ve taşmaya hazır gözyaşlarıyla uyudu” (Erdoğan, 2007: 65/66). Bu durumun akabinde Emre'nin gece kâbuslar görmesi ebeveynler arasında yaşanan gerilimin çocuklar üzerindeki etkisini göstermektedir.

Emre'nin ebeveynlerinden etkilenme durumunu yansıtan bir diğer pasaj ise “Akşam kanepede yatan babası, günaydın dedi annesi de günaydın diyerek yanıtladı onu. Sonra da kanepedeki battaniyeyle yastığı kucaklayıp kaldırdı ve salondan çıktı. Bugün aydınlaşma Emre'yi sevindirmişti annesi ve babası barış imzalamışlardı” (Erdoğan, 2007:

76-77). Bu gibi alımlamalar aslında çocukların hassas ve kırılgan olup aynı zamanda da ebeveynleri arasında gerçekleşen eylemlerden haberdar bireyler olduklarını göstermektedir. Yılmaz'a göre (2013: 52) bu durum aile bireyleri arasında kin gütmemenin gösterim şeklidir. Burada dikkat çeken unsur derin küsmelerin söz konusu olmamasıyla birlikte ebeveynler arasında bir bakıma barış imzalamasının yansımalarıdır.

Çocuklar, kendilerini gerçekleştirme yolunda ilerlerken aile bireylerinin güvenine ihtiyaç duyarlar. Bu bağlamda herhangi bir olay karşısında yorum yapma gereği duyan çocukları önemseyip ne dediklerine kulak vermek gerekmektedir. Emre'nin yolda yürürken bulduğu palamut sayesinde gözlüğünü taktığı anda babasıyla banyoda annesinin yüzük taşıma aramaktadır. Bir anda çamaşır makinesinin veya duvarın içinde olup biten tüm unsurları hatta babasının yüzüne baktığında, insan kaslarını ve dolaşım sistemini görmektedir.

Annesiyle alışverişe gittiği bir gün elinde cansız mankenle içeri giren adam için “mankenin içi boş değildi. Hani filmlerde olur ya bomba gibi...” (Erdoğan, 2007: 101) diyerek aslında o kişinin bomba hazırlığı yaptığını söyleyen Emre'ye inanan annesi soluğu güvenlik görevlisinin yanında alması bu durumun işareti olarak görülebilir. Aynı zamanda bu duruma duyarsız kalmayan güvenlik görevlilerin olaya hemen müdahale etmesi ise Baran'a göre (2022: 102) toplumun huzurunu korumak adına verilen mücadeleyi göstermektedir.

3.8.2. Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar

Modern ve post modern eserlerin yorumlanmasında okurun, anlam üzerinde büyük etkisi olmaktadır. Çeşitli bakış açılarıyla birlikte eser derin anlamlar kazanmaktadır. Alımlama kuramında yazar tarafından bilerek veya bilmeden bıraktığı belirsizler ve boşluklar vardır. Burada asıl amaç ise alt metinlere ulaşmaktır.

Bu noktada *Sihirli Gözlük Birinci Kitabı*'nda çocuk kahramanın, aile fertleriyle sahil yolunda gördükleri anda martı üzerinden gerçekleştirdikleri konuşmalar dikkat çekmektedir. Martıların renginin beyaz olmadıklarını savunan Emre'ye karşı babasının “Gri mi? Hah hah haaaa... Kirlenmişlerdir... Hava kirliliğinden...” (Erdoğan, 2007: 19) söylemi ile insanların doğaya verdikleri tahribatın alt mesajı olarak gösterilmektedir. Bu bağlamda Yılmaz'a göre (2013: 59) bu durum bireylerin devlete karşı vatandaş olmanın

gerekliliği kadar gelecek nesiller için oluşturulması istenen çevre bilincini vurgulamaktadır.

Geçmişten günümüze kadar şiddetini arttırarak gelen akran zorbalığı okullarda öğrencilerin yaşam alanlarıyla sınırlı kalmayıp bireylerin diğer ekolojik çevrelerine de sirayet etmektedir. Bu sorun ele alınan eserde Emre'nin gözlük takmak istememesinde sınıf arkadaşlarının zorbalığı rol oynamaktadır. “Ben dört göz olmak istemiyorum!” diye bağırdı Emre. “Şimdi anlaşıldı,” dedi babası. Okulda gözlük takanlara öyle mi diyorlar?” “Tam üstüne bastın!” dedi annesi gülerek” (Erdoğan, 2007: 22).

Alımlama kuramındaki boşluğun bir diğer alt metin durumu ise özellikle okullarda zorbalığı yapan kişinin kimi zaman da mağdur olabileceğinin vurgusunun yapılmasıdır. “Gözlüğü var diye zavallı Melis’in neler çektiğini çok iyi biliyordu Emre. Kendisi bile onunla kaç kere “dört göz” diye dalga geçmişti. Şimdi aynı duruma düşmeyi nasıl kabul edebilirdi?” (Erdoğan, 2007: 23). Aktarılan bu kısım sadece sözel zorbalığın ifadesi olarak kalmayıp aynı zamanda çocuklar arasında oluşturulmak istenen duygudaşlık yoksunluğuna da vurgu yapmaktadır. Çünkü bu söylemlerde Emre'nin hâlâ ben merkezli bir düşünce yapısında olup arkadaşını kendinden hakir görmektedir.

Okullardaki akran zorbalığı probleminin önünü kesmenin bir yöntemini eser içerisine yerleştiren Fatih Erdoğan bu yolla çocuk okurların olaylara farklı bakış açıları kazandırarak farkındalık sağlamayı da amaç edinmiştir. Emre'nin durumunu öğrenen doktoru kendini açarak okul yıllarında kendisine yamuk kafa lakabının takıldığını ve bu nedenle okula gitmek istemediğinden bahseder. En sonunda dayanamayıp ona bu şekilde seslenen zorbalara dönüp “Efendim? Beni mi çağırdınız? Dedim. Şaşkınlıkla güldüler. Yine Az önce siz beni çağırdınız. Yamuk kafa benim, ne var söyleyin dedim bir kez daha gülmeyi kestiler. Her biri kendi yoluna gitti” (Erdoğan, 2007: 30) söylemleriyle bir bakıma Emre ile empati kurarak korkularından kaçmayı değil ters tepki gösterip o durumun üstüne giderek sorunu halletmesini önerir.

Alımlama İser'in söz konusu ettiği boşlukların doldurulmasında okurun edebi zevki ve donanımı büyük önem taşımaktadır. Bilhassa edebi eserlerin oluşumda söz sanatlarına sıkça başvurulur. İncelenen eserde teşbihin kullanımı anlamsal metaforiğin gönderimiyle olmaktadır. “Rüyasında kocaman yuvarlak bir kafesin içinde gördü kendini. Çıkmak istiyor ama kafesin kapısını bir türlü bulamıyordu. Uyandığında... Gözlüğün çerçevesi

rüyasındaki ağı oluşturan halkalar gibi çevreledi gözlerini...” (Erdoğan, 2007: 67/68). Emre’nin gözlük ile kafesi bir görmesi onun dünyasının alt metin okumaları olduğunu belirtebiliriz.

Alımlama kuramında ön planda bulunan okur için metinlerin yüzeysel anlamından ziyade derin yapıdaki mesajı daha fazla önem taşımaktadır. Okurlar, eserleri adeta yeniden oluşturmaktadır. Bu bağlamda Fatih Erdoğan’ın eserinde nesnelerin alt mesajları, yaşanan olaylarla ilişkilendirilmektedir. Emre’nin annesi için manevi değerinin yüksek olduğu yüzüğünü eşiyle tartıştıktan sonra aramaması çocuk kahramanın gözünden kaçmaz. “Ama şimdi yüzük dünden beri Emre’deydi ama annesinden henüz nerede benim yüzüğüm gibi bir soru gelmemişti. Annesi kaybolan yüzük için pek de önemi yok demesi.” (Erdoğan, 2007: 79-80). Aşk ve yüzükle başlayan manevi sevgi, ebeveynlerin kavgasıyla aslında değersiz bir hal almıştı. Alıntılanan pasajın alt metni; değersizleşen şeyin nesne olmadığı aksine iki insanın birbirine duyduğu sevginin yok oluşudur.

Teknoloji çağında olduğumuz bu günlerde medyanın insan yaşamında olumlu yanlarının olduğu kadar olumsuz birçok özelliği de bulunmaktadır. Erdoğan bu eserinde daha çok olumsuz yönlerine vurgu yapmaktadır. Özellikle emre ile alışveriş merkezindeki olayı konuşmak için gelen gazetecilerin canlı yayında çocuğun okul ve ev adresini açıkça söylemeleri kahraman için sorunlara yol açmaktadır. Biri zayıf ötekinin şişman olduğu iki adamın ilgisini çeken şey ise Emre’nin canlı yayında ona inanmayan medya mensuplarına “acıktıysanız neden şu cebinizdeki gofreti yemiyorsunuz? ... Sol iç cebinizdeki. Ama yanlışlıkla sağ cebinizdekini yemeyin, çünkü o bir tükenmez kalem!” (Erdoğan, 2007: 119) sözleridir.

İncelenen eserin ilerleyen kısımlarında geçen “Özellikle birkaç gündür caddenin karşısındaki kahvehaneden okul bahçesini gözleyen iki kişi artık emindiler. Yerlerinden kalktılar ağır fakat emin adımlarla okulun bahçe kapısından içeri girdiler” (Erdoğan, 2007: 126) pasajı ise bu durumu teyit etmektedir.

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en temel iletişim aracıdır. Bireyler arası iletişimde etkili olan dilin unsurları ise farklı yetişme tarzına, kültürel, ekonomik veya siyasal nedenlerle farklılaşabilmektedir. Bu bağlamda Emre’nin peşine düşüp okulun önüne kadar gelen ve kendilerini antropolog olarak tanıtan iki kişi ile okul görevlisi arasında geçen diyalog dikkat çekmektedir.

“Müdürüm... İki şey geldi... Antoro... Neydi?”

“Antropolog”

“Antoropolok... İki antoropolok geldi. Sizinle görüşmek... Göndereyim? Tamam müdürüm...” (Erdoğan, 2007: 128).

Baran’a göre (2022: 101) bu durum aslında dile gösterilen bir hassasiyet olarak yansıtılmaktadır. Çünkü dilsel özellikler bir toplumun vazgeçilmez ana damarlarından birini teşkil etmektedir.

3.8.3. Somutlaştırma ve Yeniden Kurma

Alımlama kuramının önemli isimlerinden olan Roman Ingarden, okurların edebi eserler karşısında yapıtlardan yola çıkarak yeniden inşalarını oluşturduklarını ifade etmektedir. Bilhassa duyguların, düşüncelerin veya durumların nesnel varlıklarla yansıtılması söz konusu olmaktadır. Güncel Türk Dil Kurumu’nda “Belli bir ağırlığı ve hacmi, rengi olan her türlü cansız varlık, şey; parça, obje (1) Öznenin dışında kalan her konu, obje (2)”. (TDK, 2024) olarak tanımlanan nesne, okurların inceledikleri eserleri alımlamalarına göre değer kazanmaktadır.

İncelenen eserde ebeveynler arasındaki iletişim düzeyini yüzük imgesiyle gösterilmiştir. Çalışan iki ebeveyn olan Emre’nin anne ve babası birbirlerine olan sevgilerini kişiler arasında bağlılık nişanesi olan aile yadigârı mücevher ile yansıtmaktadırlar. Emre’nin annesinin “Benim için manevi değeri daha önemli, bizim aşkımız gibi sonsuz dek var olacak” (Erdoğan, 2007: 7) sözleri aile bağlarının nesnel ifadesi olarak kabul edilebilir.

Okur, eserleri incelerken aynı zamanda kitaplar içerisinde düşsel yolculuklara çıkmak isterler. Bu durum özellikle çocuk okurların hayal güçlerini perçinleyen bir oluşumdur. Eserlerinde sıklıkla fantastik öğelere yer veren Fatih Erdoğan *Sihirli Gözlük Birinci Kitabı*’nda ilk olarak gözlük nesnesinden yola çıkarak okuru şaşırtmaya başlamıştır. Eserin ana kahramanı olan Emre’nin kanepeye uzandığında yanı başında olan yuvarlak çerçeveli gözlüğü babasının almış olduğunu düşünüp daha sonra eve gelen babasının “Şey... Gözlükçüyü bekledim, atölyeden gelecek dediler... Yarına kaldı” (Erdoğan, 2007: 63) söylemiyle çocuk dünyasındaki fantastik işaretlerin ipuçları başlar.

3.8.4. Eylem Olarak Anlam

Bireyler, duygu ve düşüncelerini kimi zaman doğrudan söylemler yerine göstermiş oldukları jest veya mimiklerle onları algılamamızı isterler. Bu durum özellikle alımlama kuramında Stanley Fish'in ifade ettiği üzere eylemsel farkındalıkla mümkün olabilmektedir. *Sihirli Gözlük Birinci Kitabı*'nın kahramanı olan Emre'nin doktora gidip gözlük takmamak için çaba göstermesine karşın bedensel eylemleriyle bunun tam tersi bir durumda olduğunu alımlamaktayız.

“Harfler giderek küçülüyordu. Emre gözlerini kısıp başını uzattı. E harfi mi, başka bir harf mi, belli değil büyüklerin hepsi E olduğuna göre herhalde bu da E olmalı, ama kolları ne tarafa bakıyor acaba?” (Erdoğan, 2007: 25). Emre'nin okumaya çalıştığı alfabeyi gözlerini kısarak kendini zorladığı ancak bunu gerçekleştiremediğini belirtebiliriz. Emre, her ne kadar inkâr savunma mekanizmasını kullanmaya çalışsa da mimikleri onu yalanlıyordu.

Aynı zamanda bedensel ifadenin sinirlenme ve kabul etmeme duygusuyla bu defa bakışlarıyla şu şekilde göstermektedir: “Gözlük takacak” dedi. Biraz astigmat da var zaten. Emre dik dik baktı doktora” (Erdoğan, 2007: 26). Fatih Erdoğan, rahatsız ve hoş olmayan bir anlam taşıyan dik dik bakmak söylemiyle okurun, bedensel olarak kahraman hakkında fikir yürütmesini sağlamaktadır.

İnsanoğlunun yaşamında önemli bir yeri olan ve günümüzde gerek ortaya çıkarılan eserler olsun gerekse de okullarda ders olarak okutulan kök değerler önemini korumaktadır. Alımlama kuramında Fish'in eylemsel algısına yönelik olarak incelenen romanda geçen “Doktor bunları söyledikten sonra Emre'nin başını okşadı, babasıyla annesinin elini sıktı ve çıktılar” (Erdoğan, 2007: 30) pasajı kahramana fiziksel temas gösterilerek sevgi\merhamet değerinin izlerini göstermektedir. Bu sayede çocuk okurlarda bazı değerlerin aşılacak istendiği söylenebilir.

3.8.5. Haz Alma İlkesi

Çocuk edebiyatı içerisinde yer alan eserlerde birçok eğitsel değer yer almaktadır. Söz konusu değerlerin başında gelen aile olmak, o aile içerisinde yaşayan bireylerin birbirlerine karşı tutumları ve gösterdikleri sevgi, saygı, dayanışma, yardımlaşma gibi duygular toplumun temel taşı oluşturarak yapıyı güçlendiren unsurlardır. Bu bağlamda

Sihirli Gözlük 1'de yer alan “Bu günaydınlaşma Emre’yi sevindirmişti. Annesi ve babası barış imzalamışlardı” (Erdoğan, 2007:77)

“Sizi seviyorum, dedi annesi. Gülüşerek birbirlerine sarıldılar” (Erdoğan, 2007: 113).

“Sarılmak yok mu bugün? Emre, annesinin yanına gidip sarıldı” (Erdoğan, 2007: 153) söylemleri aile olmanın çocuklar üzerindeki haz etkisini göstermektedir”

Tablo 3.4. Sihirli Gözlük 1 Eserinin Alımlama Kuramı Çerçevesinde Frekans Değeri

Sihirli Gözlük 1			
Sayı	Alımla Ölçütleri	Alımlama Unsurları	Frekans (f)
1	Beklenti Ufku	İnanç ve övgü	2
		Özdeşim kurma	1
		Aile algısı	2
2	Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar	Alt metin	2
		Medya algısı	2
		Akran zorbalığı	2
		Empati	1
		Dil ve iletişim	1
		Doğa	1
3	Somutlaştırma ve Yeniden Kurma	Nesne algısı	2
4	Eylem Olarak Anlam	Beden algısı	3
5	Haz Alma İlkesi	Aile sevgisi	3
	Toplam		22

3.9. SİHİRLİ GÖZLÜK 2

Araştırmanın son çalışmasını oluşturan edebi ürün *Sihirli Gözlük İkinci Kitap* eseridir. Eser yüz elli dokuz (159) sayfadan oluşmaktadır. Toplamda on yedi bölümden meydana gelmiştir. Bu bölümler ayrıca özel olarak adlandırılmamıştır.

3.9.1. Sihirli Gözlük 2’nin Özeti

İncelenen eser bir önceki kitabın devamı olarak Emre’nin peşine düşen iki hayduttun taksiye binmesiyle başlar. Emre onlara kobalt kristalinin içinde yer alan yazıyı gördüğü halde söylememiştir. İki haydut takside konuşurlarken uzun boylu adamın eve

dinleme cihazı bırakır. Otel odalarına vardıklarında ise banyoda sakladıkları kişinin profesör olduğunu anlaşılr.

Profesör Türkiye'ye konferans vermek için gelmiş ve söyleyiş sırasında tarihi dönemlerde tıpkı Kuzey Amerika yerlilerinin güneye yaptıkları yolculuğa benzer bir yolculuğa çıkıp önemli keşifler peşinde olduğunu belirtir. Barret'in amacı tıpkı geçmişteki insanlar gibi araştırmasının başladığı ve bittiği yeri özel simgelerle teknolojik yöntemle bir taşın içine yerleştirmiş olmasıdır. Konferans sırasında bilim alanında rakibi olan Rogers ile tartışma yaşar.

Emre'nin taşın içinde gördüğü sözcüklerin doğru olup olmadığını anlamak isteyen iki haydut Prof. Barret ile onu bir araya getirmeye karar verir. Bu doğrultuda Barret ile Emre'nin evine giderler. Sihirli gözlüğü sayesinde profesörün silah zoruyla geldiğini anlayan Emre, babasına olup biteni anlatır. İhbar için polisi arayan baba, kendisine inanılmadığı için telefonu kapatır.

Sabah kalkıp sehpanın üzerinde duran “The Legend of Temiskaming Angel” yazılı kitabı bulan Emre, babasıyla birlikte kitabı inceler. Kitabın Kızılderili bir kabileye ait efsane olduğunu fark ederler. Eser aslında Barret'e ait el yazması olan bir metindir. Kendisi de bu konuda çalışmaktadır. İki hayduttun amacı ise bilim adamının çalışmasındaki gizemi çözmektir. Bu nedenle önce profesörü daha sonra da her şeyin içini görebildiği için Emre'yi kaçırlar.

3.10. SİHİRLİ GÖZLÜK 2'DEKİ ALIMLAMA UNSURLARI

Çalışmanın son inceleme alanı olan ve fantastik bir şekilde ortaya çıkan gözlük ile başlayan olaylar silsilesi Emre'nin başından geçenleri anlatan metinde özellikle göçler ve bir kültürün araştırılmasına dayanan ayrıntılar okuyucunun odak noktasını oluşturmaktadır. Özellikle kötülük ve iyiliğin çatışmasında doğruluğun-dürüstlüğün her daim galip geleceğinin mesajları bulunmaktadır. Bu bağlamda göçlerle ilgili inceleme yapan Prof. Barret ve Emre'nin yaşadıkları maceralar için çözüm yolları aramaları alımlama kuramındaki tespitlerin odak noktasını oluşturmaktadır.

3.10.1. Beklenti Ufku

Bir toplumun diğer milletler karşısında sosyal, siyasal, kültürel veya ekonomik olarak kalkınması noktasında bilimsel araştırmalara verdikleri hassasiyet büyük önem

taşımaktadır. Toplumların zaman içerisinde gelişim gösterip ilerleyebilmeleri ancak bilim ve teknolojiyle olan ilişkileriyle sağlanmaktadır. Bu bağlamda teknoloji çağında olduğumuz zaman diliminde yaşanan her unsur, olay veya olgular edebi eserlere yansımaktadır. Fatih Erdoğan, incelenen eserde bilhassa Prof. Barret ve Rogers arasında geçen diyaloglar aracılığıyla çocuk okurların bilime olan meraklarını perçinlemek adına farklı alımlama yoluna gitmiştir.

İstanbul'da katıldığı konferansta araştırmalarından bahseden Barret'a meslektaşı Rogers tarafından "Bir hazine avını bilimsel proje gibi sunduğunuzu söyleyenler var da... Sizin de kulağınıza gelmiş olmalı, değil mi Bay Barrett?" (Erdoğan, 2008: 23) söylemi karşısında duran ve araştırmalarından bahsederken sadece hazine benzetmesi yapan bilim adamına karşı gösterdiği saygısızlığı ve de aynı zamanda ahlaki olmayan boyutunu ifade etmektedir. Özellikle *tiksindirici sırtışı* (s. 27) bu durumun bedensel yansıması iken kürsüden inen Barret'in kutlamaları kabul ederken Rogers'ı bulamaması (s. 29) bireyin meslektaşına karşı sergilediği kindar tutumunu belirtmektedir.

Aynı şekilde "Lanet olsun! Bilim adamlarının aynı alanda çalışması ve dayanışması evet, ama bu tembel asalak yıllardır yaptığı gibi yine hazıra konmanın peşinde..." (Erdoğan, 2008: 22) söylemiyle Barret'in nefret dolu ufkunu göstermektedir.

Toplumu meydana getiren bireylerin, bilime karşı yaklaşımları ve bir araştırmadan beklentileri onların olayları alımlamaları noktasında kendini göstermektedir. Söz konusu iki bilim adamının tartışması sırasında Prof. Barret'in "Ben hazine avcısı değilim. Daha doğrusu evet ben bir hazine avcısıyım ancak benim için hazinenin altın, gümüş, elmas değil... Benim için hazine bilimsel tezimin kanıtlanması olacaktır..." (Erdoğan, 2008: 25) sözüyle başlayan konuşmasından sonra salonda bulunanlardan büyük bir alkış alması insanların bilime verdikleri değer nişanesidir.

İki bilim adamının arasındaki gerilim, özellikle Rogers'ın hazine algısı Profesör Barret'in başına iş açar. Öyle ki hazineden kastı değişmeci olsa dahi bunu algılamayan iki haydut tarafından kaçırılır. Haydutlardan birinin "Lanet herif. Hazine hikâyesi doğru olmasa bu kadar direnmezdi. Bellik ki sakladığı şey çok değerli ve yemin ederim onu gebertmem gerekse bile o hazine benim olacak" (Erdoğan, 2008: 70) sözleriyle olayın ciddiyetini göstermektedir.

Bu bağlamda söz konusu pasajda Hans Robert Jauss'un beklenti ufku olarak adlandırdığı durumun yanı sıra Wolfgang Iser'in estetik boşluğu da bulunmaktadır. Çünkü *benim olacak* sözüne karşı çıkan diğer hayduttun “Yani bizim...” (Erdoğan, 2008: 70) sözüyle arkadaşını uyarması metnin alt boyutunda güvensiz ilişkinin işareti olarak algılanabilir.

Alımlama kuramının özelliklerinden biri olarak karşımıza çıkan beklenti ufuklarında bireyin, okunan metinlerle gerçek yaşam arasında bağ kurmasını da ön görür. Bilhassa toplumların zaman içerisinde geçirmiş oldukları maddi ve manevi olgular edebi eserlere de sirayet etmiştir. Bu bağlamda edebi eserlerde söz konusu olan efsane, masal, mit, destan, halk hikâyeleri ve benzeri birçok metinsel ürünler bireylerin yaşamlarından alınan kesitlerden oluştuğu söylenebilir.

Araştırmamız çerçevesinde Emre ile babasının söz konusu efsanede kızın ölümü üzerine gerçekleştirdikleri konuşma dikkat çekmektedir. “Tamam işte. Bu dağın sallanışının bir efsane ya da masal olarak ortaya çıkışının gerçekten de o bölgenin tarihinde yaşanmış bir deprem rol oynamış olabilir” (Erdoğan, 2008: 110). Aynı bağlamda babasının arkadaşı olan bir jeologun sözlerinde görülmektedir. “Biz yerbilimciler masallara girmiş bazı olayların da bize ipuçları sağlayabileceğini biliyoruz. Örneğin, masalda ‘yer yarıldı ve yedi başlı ejderha ağzından ateşler püskürterek ortaya çıktı’ şeklinde geçen bir bölüm bize aslında orada bir volkan patlamasının gerçekleşmiş olabileceğini düşündürebiliyor” (Erdoğan, 2008: 111-112). Yılmaz’a göre (2013: 68) bu durumun aslı sebebi ise toplumların bellek izlerini korumaya yönelik olarak nesiller aracılığıyla aktarılmasındandır.

3.10.2. Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar

Çocuk eğitiminde ebeveynlerin duygu ve davranış eylemleri onların karakterlerini şekillendirmelerinde büyük rol oynamaktadır. Özellikle erkek çocuklar, babalarını model alarak ona benzemeye çalışırlar. Araştırmaya konu olan *Sihirli Gözlük İkinci Kitabı*’nda Emre’nin babasıyla bağdaşım kurup örnek aldığını görmekteyiz. Bu bağlamda babanın olaylar karşısında olgulara karşı körü körüne inanmayıp sorgulama yoluna gittiğini ifade edebiliriz. Emre’nin peşine düşen haydutların profesörle ikinci kez evlerine gelmelerine şaşırان baba: “Sahi neredeymiş Bay Barrett? Kayıp demiştiniz? Hatta... Öldüğünü...” (Erdoğan, 2008: 36) sözüyle tepkini ortaya koymaktadır. Aynı tavır başka bir pasajda bu

defa oğlunu sorularla sıkboğaz eden haydutlara karşı evladını koruma içgüdüsüyle şu şekilde gösterilmektedir. “Bir dakika... Emre bu taşın içinde bir şey yazmadığını söyledi ya işte?” (Erdoğan, 2008: 38).

Bu bağlamda haydutların söylemlerinde bir çelişki olduğunu Emre’nin babası sezmekteydi “Öyle mi? Nasıl bu kadar emin olabiliyor ki? O halde sorun yok. Ne yazmış olduğunu kendisi size söyleyebilir, değil mi?” (Erdoğan, 2008: 39) sözleriyle bu iki adamı iyice köşeye sıkıştırmaya başlar. Gerçekleşen olaylar karşısında olasılıklar üzerine yoğunlaşan anne ve babalar bazen yaşanan durumlardan bahsetmek, sorgulamak yerine farklı algılar yaratırlar. Çünkü sağlıklı ebeveynler, çocukların akıl ve ruh sağlığı yönünden onları olumsuz etkileyebilecek olay ve olguları onlarında yanında konuşmaktan çekinirler. Bu hassasiyet evlatlarının acı çekmesini önlemek adına alınan bir tedbir olarak görülmektedir. *Sihirli Gözlük İkinci Kitabı*’nda bu durum şu şekilde aktarılmaktadır: “Babası ve annesi önceki günden ve ziyaretçilerden söz etmediler. Onun yerine yaklaşan ilkbahardan bahsettiler. Belki bir iki günlüğüne yakın bir yere gidebilirlerdi. Değişiklik olurdu işte” (Erdoğan, 2008: 58).

Bir diğer sorgulama yeteneğinin algısal yansımaları bu defa Temiskaming kabilesinin anlatıldığı ve aslında profesör tarafından düşürülen kitap aracılığıyla ifade edilmektedir. Aktarılan kime ait olduğu veya nasıl kendilerinin evine geldiğini bilmeyen Emre’nin babası “Tuhaf olan bu kitap basılı bir kitaba benzemiyor. Yani sanki el yazması gibi ...” (Erdoğan, 2008: 67) sözleriyle söz konusu eserden şüphelenmeye başlaması olaya esrarengiz bir hava katmıştır.

Medya ve iletişim çağımızda hemen hemen her bireyin kullanım alanını oluşturan bir unsur haline gelmiştir. Özellikle teknolojinin yarar ve zarar boyutları tartışılırken kimi zaman da ahlaki boyutu sorgulanır hale gelmiştir. Medya ve unsurlarını sıklıkla eserlerinde işleyen Erdoğan, söz konusu eserinde de ele almıştır. Emre’nin kaçırılışını adeta bir oyun haline getiren medyanın durumunu iğnelerken şu sözcükleri sarf etmektedir: “Bazı televizyon kanalları ise konuyu bir oylamaya dönüştürmüştü. Emre’nin hayatta olduğunu ve kurtulacağını düşünenler bir numaraya, onun ölmüş olduğunu ve asla kurtarılamayacağını düşünenlerse başka bir numaraya cep telefonlarından mesaj atacaklardı. Emre fasulye de severmiş!” (Erdoğan, 2008: 147-148).

3.10.3. Somutlaştırma ve Yeniden Kurma

Geçmişten günümüze kadar tanımlaması yapılan ve çeşitli perspektiflerden geçerek yorumlanan metinler, tarihi çok eskilere dayanan edebi bir türdür. Alımlama kuramı temelinde incelendiğinde bu türün oluşumları gibi yorumlanması da öznelлик içermektedir. Bu bağlamda açıklaması için kesin hatlar belirlenmemiştir.

Çalışmamızı meydana getiren eserlerden birini teşkil eden *Sihirli Gözlük İkinci Kitabı*'nda metin çözümlemelerinde ele alınan pasajların değerlendirilmesinde sözcükler önemli bir detay olarak karşımıza çıkmaktadır. Roman Ingarden'ın bir bakıma eserlerin yeniden oluştuğunu söylemesi bu nedenledir. Somutlaştırmalarda karşımıza çıkan metaforların önemi ise olayların nesnel boyutlarının yansımaları olabilmektedir. Metafor (Fr. métaphore, İng. metaphor) kelimesi, Eski Yunancada bir kavramı, bir olguyu, kendinden daha öteye taşımak, olduğundan daha fazlasını yüklenmek anlamındaki Yunanca “phérō” sözcüğünden gelmektedir (Dur, 2016: 123). Edebi metinlerde sıklıkla başvurulan bir yöntem olan metaforların yorumlanmasında bireylerin algısal analizleri etkili olmaktadır.

Bu çerçevede incelenen son eserde geçen kızıl derilere ait efsanede geçen ve *Angel (Melek)* adlı genç kızın ölümü ile anılan şeytan kayalarının anlatıldığı son sahne ile karanlık ile bağ kurularak değişmeceli somutlama dikkat çekmektedir. “Gecenin ağır ağır çöken karanlığı yalnızca sokağın تنها yalnızlığını değil, yüreğini de karartıyordu artık. Kaç gündür tüm iyimserliğiyle bastırmaya çalıştığı endişelerini yüksek sesle dile getirmemek için kendini zor tutuyordu” (Erdoğan, 2008: 86). Burada bireyin ruhsal durumu ile mekânın görüntüsü arasında ilişki kurulmaktadır.

Araştırmanın ilerleyen kısımlarında Roman Ingarden'ın tam da üzerinde durduğu bölümler bulunmaktadır. Bilhassa efsanede geçen kızın ölümü için “Belki de ölmemiştir. Belki de depremden sonra sevdiği adamla evlenmiştir belki de dokuz tane çocuğu olmuştur. Hah hah haaaa...” (Erdoğan, 2008: 112) diyerek beklenti ufku bu yönde geliştiren Emre, Yılmaz' a göre (2013: 96) reel yaşamda mutluluğu bulamayan bireyin hayal dünyasına sığınması olarak ifade edilmektedir. Çünkü birey kendisine acı veren durumlardan uzaklaşmak ister ve bu sebepten ötürü mutlu olabileceği bir beklenti ufku oluşturur.

Aynı metaforik durum bu defa Barret'in, Emrelerin evine bıraktığı kitap üzerinden bulunmaktadır. Profesörün evlerine haydutlardan gizli bir şekilde kanepenin köşesine iliştiirdiği metin aslında onun kurtuluş için aradığı çareyi sembolize etmektedir. “Başka ne yapabilirdim ki? Diye acı gülümsedi. O gece Emrelerin evinde bıraktığı kitabın bir imdat çağrısı olduğunu, Temiskaming Efsanesi'nin aslında Barret'in yapmayı planladığı bilimsel yolculuğun gizli şifresi olduğunu Emre, annesi veya babası nasıl anlayabilecekti ki...” (Erdoğan, 2008: 106) söyleminin alımlaması ile ifade edilmektedir.

3.10.4. Eylem Olarak Anlam

Toplumlar, bireylere cinsiyetleri doğrultusunda bazı roller yüklemektedir. Batı veya Doğu topluluklarında söz konusu vazifeler farklılaşabilmektedir. Batı'da bilhassa ev içerisinde oluşan işlerde kadın-erkek eşitliği varken aynı durum Doğu'da kadınların görevi olarak görülmektedir.

İncelenen esere genel olarak bakıldığında zaman kahramanın ebeveynleri arasında geçen söylemler ile bu duruma vurgu yapan Erdoğan, yaşanan olaylar üzerinden kırmak istediği bir olay olarak yansıtmaktadır. “Haydi, şimdi mutfağa gel bakalım bana söyle rafadan mı lop mu yoksa sahanda mı olacak yumurtamız? Kahvaltayı erkekler hazırlıyor bu sabah. Haydi, iş başına!” (Erdoğan, 2008: 55) diyerek oğluna seslenen baba, aslında her günden farklı olarak mutfağa bu defalık kendilerinin girdiğini belirtmektedir.

İlerleyen bölümde “Annesi gülerek doğruldu. Raftan tabak, çekmecedan de çatal ve bıçak çıkardı. Fokurdamakta olan çaydanlığın demliğini sağa sola salladı. Hımmm mis gibi dedi” (Erdoğan, 2008: 58) söylemiyle annenin hazırlanan sofrayı görüp onlara yardım etmesi sadece ebeveynler arasındaki iş bölümünü yansıtmakla kalmayıp eşler arasında yaşanan mutluluğu da göstermektedir.

3.10.5. Haz Alma İlkesi

Alımlama estetiğinde okurun rolü, her okumada ön plana çıkmaktadır. Yorumlayıcı, eserde geçmekte olan kavramların değişmeceli veya gerçek manasını tespit edebilmek için eser karşısında bilgi birikiminin fazla olması gerekmektedir. Erdoğan'ın incelenen eserlerinde fantastik-macera türünün baskınlığı söz konusudur. Dolayısıyla çocuk bakış açısıyla ele alındığında metinlerde birçok eylemin-boşluğun bulunduğu söylenebilir. Ancak *Sihirli Gözlük 2* eserinde söz konusu durumun zıttı olarak gerçekçi bakış açısı yer almaktadır. Özellikle “Emre küçük masasının üstündeki pideye benzeyen

ekmeği gördü. Saatlerdir uçakta yediği sandviçle duruyordu ve çok açtı. Ekmek görüldüğünden daha yumuşaktı. Yemeye başladı. Yedikçe kendini daha iyi hissetti” (Erdoğan, 2008:153) söylemi metindeki çocuk karakterin haz ilkesini bu defa duygular aracılığıyla değil fiziksel bir durumun verdiği hisle yaşamaktadır.

Tablo 3.5. Sihirli Gözlük 2 Eserinin Alımlama Kuramı Çerçevesinde Frekans Değeri

Sihirli Gözlük 2			
Sayı	Alımla Ölçütleri	Alımlama Unsurları	Frekans (f)
1	Beklenti Ufku	Bilim Adamları	3
		Ahlak	3
		Halk Edebiyatı	2
		Güven	1
2	Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar	Sorgulama algısı	3
		Medya algısı	1
		Evladını koruma	2
3	Somutlaştırma ve Yeniden Kurma	Metaforik söylemler	3
4	Eylem Olarak Anlam	Cinsiyet algısı	2
5	Haz Alma İlkesi	Fiziksel (yemek yeme)	1
	Toplam		21

3.11. ÇOCUK ROMANLARININ ALIMLAMA KURAMI ÇERÇEVESİNDEKİ FREKANS DEĞERLERİ

İncelenen çocuk romanlarında alımlama kuramı çerçevesinde tespit edilen unsurların frekans değerleri genel olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.6. Çocuk Romanlarının Alımlama Kuramı Çerçevesinde Frekans Değerleri

	Alımlama Estetiği Ölçütleri					
Eserler	Beklenti Ufku	Boşluklar ve Belirlenmemiş Alanlar	Somutlaştırma ve Yeniden Kurma	Eylem Olarak Anlam	Haz İlkesi	Toplam
Sihirli Kitap	4	5	2	4	5	20
Sihirli Küre	5	7	2	4	1	19
Sihirli Kalem	5	6	5	7	2	25
Sihirli Gözlük 1	5	9	2	3	3	22
Sihirli Gözlük 2	9	6	3	2	1	21
Toplam	28	33	14	20	12	

Araştırma doğrultusunda oluşturulan tabloya bakıldığı zaman; incelenen beş eser vardır. Bu eserler alımlama kuramının önemli temsilcilerinin oluşturdukları başlıklar doğrultusunda bir araya getirilmiştir. Araştırmada toplam yedi veri elde edilmiştir.

Sihirli Kitap'ta beklenti ufku ve eylem olarak anlam başlıkları dört bulguyla eşit bir şekilde yer alırken boşluklar, belirlenmemiş alanlar ise beş veriyle sayıca fazladır. Somutlama ölçütü iki bulguyla haz ilkesi ise üç örnekleme toplamda on sekiz tespit edilmiştir. *Sihirli Küre*'de boşluklar, belirlenmemiş alanlar başlığında yedi veriyle en yüksek bulguyla yer alırken beklenti ufku beş, eylemler dört, somutlama iki, haz ilkesi ise en az ölçütle yer alarak bir önceki eserden fazla olarak on dokuz veriyle bulunmuştur.

Sihirli Kalem ise bulgu sayısının en fazla olduğu eser olarak yer almaktadır. İncelenen eserde eylemlerin sayıca fazla (yedi) olmasıyla birlikte onu eser içerisinde

bırakılan boşluklar ve belirlenmemiş alanlar takip etmektedir. Somutlama ve beklenti ufkunun beş bulguyla eşit sayıda yer aldığı eserde haz ilkesi bir ölçütle en az tespit edilen başlıkla toplamda yirmi beş veriyle elde edilmiştir.

Sihirli Gözlük 1'de toplamda yirmi iki bulgu tespit edilmiştir. Bu bulguları çoğunluğunu dokuz veriyle boşluklar ve belirlenmemiş alanlar meydana getirmektedir. Eylem ve haz ilkesinin ikişer veriyle katkı sağladığı tabloda beklenti ufkü beş bulguyla haz ilkesi iki veriyle yer almaktadır. Yirmi iki bulguyla *Sihirli Gözlük 2*'de ise beklenti ufkunun dokuz bulguyla fazlaca yer edinmektedir. Boşluklar ve belirlenmemiş alanların altı, somutlaştırmanın üç, eylemlerin iki ve haz ilkesi bir veriyle yer almaktadır.

Oluşturulan verilerin genel şablonuna bakıldığında; boşluklar ve belirlenmemiş alanlar otuz üç bulguyla ön planda iken haz alma ilkesi on veriyle daha az sayıda yer almaktadır. Bu durumun ön önemli sebebi haz ilkesinin diğer ölçütlere oranla okura daha geniş bir alan bırakmış olmasıdır. *Sihirli Gözlük 2*'de beklenti ufkunun en fazla veriyle bulunduğu yirmi sekiz bulguyla yer alırken *Sihirli Kalem*'de davranışların ve somutlaştırmanın sıklıkla bulunduğu eserde eylem olarak anlamlar yirmi frekansla somutlaştırma ve yeniden kurma ilkesinde ise on dört ölçüt tespit edilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Alımlama estetiği, çağdaş yaşamın birey merkezli yaşam anlayışı doğrultusunda şekillenen bir kuram olarak ortaya çıkmıştır. Klasik edebiyat teorilerinden farklı olarak metinlerin değil bireyin (okur) ön planda olduğu bu kuramda her okur farklı alımlamalar gerçekleştirmektedir. Bu bağlamda Jauss'un alımlama estetiğinde belirttiği yazınsal tarihler, tarihi yok sayan Rus biçimcileri ile eserleri yok sayan toplumsal kuramlar içerisinde bir uzlaşa sağlayarak birey merkezli okumalara dönemsel boyut kazandırmıştır (Karaca, 2007: 51). Öyle ki aynı okur aynı metinlerden farklı zamanlarda farklı alımlamalar oluşturmaktadır. Bu durumun oluşmasında zamanla birlikte mekânların, duyguların ve düşüncelerin değişim geçirmesi neden olmaktadır. Çünkü değişim geçiren sadece koşullar ve zaman değil bireyin kendisidir.

Yorumlayıcıyı ön plana çıkaran söz konusu kuramda incelenen metinlerin gönderim şekilleri önem taşımaktadır. Bu bağlamda Ehlers'e göre gönderim açısından iki türlü metin bulunmaktadır. Bu metinler yazınsal ve kullanımlık eserler olarak farklılaşmaktadır. Kullanımlık metinler nesnel gerçeklerden bahsederken yazınsal türler ise kurmaca olduklarından kendi kurallarını belirlemektedirler. Waldmann ise yazınsal metinlerde üreticinin anlatımıyla birlikte yorumlayıcının alımlamasıyla mümkün olduğunu ifade etmektedir (akt: Tepebaşılı, 2016: 5). Bu bağlamda okur merkezli bir yaklaşım olan alımlama estetiğinde edebi ürünler ön plana çıkmaktadır.

Araştırmada elde edilen veriler doğrultusunda Fatih Erdoğan'ın incelenen çocuk romanlarının alımlama estetiği açısından çeşitli karşılıklar barındırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Alımlama estetiğinin ölçütleri olarak belirlenen kavramların ilgili eserdeki karşılıkları; araştırmaya konu olan yazınsal eserlerde ortak motiflerin fantastik bir şekilde ortaya çıkmasıyla başlamaktadır. Baki'ye göre (2021) çocukların alımlama güçlerine göre değişen metinler içerisinde yer alan fantastik unsurlar özellikle sezdirme yoluyla tercih edilerek bireylerin 21. yüzyılın temel becerilerinden olan yaratıcı düşünme yeteneklerinin gelişimini sağlamaktadır.

Alımlama estetiğinin metin temelli araştırılmasında fantastik öğeleri sıklıkla eserlerinde kullanan Fatih Erdoğan tercih edilmiştir. Zamansal yolcuğun yer aldığı *Sihirli Kalem* (1500'lü yıllarda Aztek kültürüne doğru) ve *Sihirli Kitap* (dinozorlar dönemi) ise fantastik kurgunun dönemler arası geçişin objeleri olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda

Sihirli Kalem'de başkişilerin zaman yolculuğunda ramazan ayına özgü motifler kullanılmıştır. Bu izlenimlerin tercih edilmesinde metnin doğduğu ve okunduğu toplumun değer yargıları etkin rol oynamıştır. Dolayısıyla Fish, insanın kendine özgü öznel bir varlık olduğunu ancak her insanın bir geleneğe, bir topluma ve yaşamış olduğu deneyimlere istinaden yorumlama yaptığını ifade etmektedir (Kazan, 2021:24-25).

Mekânsal kurgulamalarda ise daha çok Orta Amerika, uzay, dinazor çağındaki ormanlar, Yeni Zelanda (*Sihirli Küre*) tercih edilmiştir. Bu bağlamda farklı dönemlerin ve kültürlerin anlatıldığı eserler sayesinde çocuğun bakış perspektifi gelişmektedir. Söz konusu gelişim Yüce'ye göre (2016: 11) özellikle son zamanlarda oluşan siyasi, sosyal ve kültürel değişimlerin beraberinde yenilikleri doğurmasındandır.

Bu bağlamda hazır kalıplardan sıyrılabilen birey, Onarıcıoğlu'un (2020: 3) belirttiği üzere alımlama kuramı modern çağın ihtiyaçlarını karşılamak için istediği insan tipini oluşturmaktadır. Alımlama estetiği bireyin düşünme, alımlama kabiliyetini ölçen bir kuram olduğundan incelenen eserlerde sıklıkla bulunan boşluklar ve belirlenmemiş alanların varlığı bu durumu göstermektedir. Bilhassa *Sihirli Gözlük 2*'de mekanlar, *Sihirli Gözlük 1*'de objeler, *Sihirli Küre*'de bireyin fiziksel özelliklerinden, *Sihirli Kitap*'ta kullanılan savunma mekanizmalarından, *Sihirli Kalem*'de ise asimilasyon politikası üzerinden insan ilişkilerine dair söylemler metaforik ve katmanlı bir aktarımla sağlanmıştır. Wolfgang Iser'e göre her metin yoruma açık bir alt metin bulundurmaktadır. (Aktaran: Hüseyinzade, 2019: 32). Bu bağlamda metin içerisinde tutarlığın olması okurun boşlukları doldurması açıdan önem taşımaktadır. Onarıcıoğlu (2020: 17) bu tutarlığın amacının aslında okurun (çocuğun) kendisinden kaynaklanan bir durum olduğunu belirtmektedir. Çünkü birey alımlamalarda özgür bırakılsa bile metin içerisindeki parçaları birleştirme arzusu gütmektedir.

Sihirli Gözlük serisinde aile ilişkileri noktasında çocuğun, birey olma aşamasında bilimsel araştırmaların önemine vurgu yapılarak bu konuda farkındalık oluşturulmak istenmiştir. Böylece özellikle okurlarının eğlenme, hoşça vakit geçirme veya onların hayal dünyasını geliştirmeyi amaç edinen çocuk edebiyatı içerisinde salt gerçekliğin de eserlerin temel taşlarından birini teşkil ettiğini göstermektedir. Bu bağlamda Baran'a göre (2022: 124) *Sihirli Gözlük* eserlerinde aile, çocuk, kültür, bilimsel çalışma veya insani ilişkilere dayalı birden fazla duyarlılığın olması etkili olduğu söylenebilir.

Uğurlu'nun ifade ettiği üzere (2010: 12) çocuklar dinledikleri veya okudukları hikâyelerde karakterlerin özelliklerini, olayların gelişimlerini-sonuçlarını keşfederek yakalamak isterler. Bu bağlamda çocuk edebiyatının da okurda estetik haz ve birikim sağlamak amacıyla oluşturulduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla incelenen eserlerde estetik hazzın ve birikimin daha çok insan duygularına yönelik olarak yer alırken *Sihirli Gözlük 2* metninde ise bu durumun yerini fiziksel ölçütler almıştır. Asıl amaç metinler veya yaşam karşısında çocukların pasif birer birey olmalarına engel olarak onların her koşulda düşünerek-duyumsayarak insana, hayvana, doğaya dair tüm güzellikleri algılayabilen, haz duyabilen kişiler olarak yetiştirilmelerini sağlamaktır.

Özbaşı'nın (2020: 94) belirttiği üzere meşe ağacı metinlerde yer alan kahramanların yüksek sesle söylenen dileklerini kabul eden efsanevi bir unsur olarak karşımıza çıkarken o ağaçtan düşen palamut ise mucizevi olayların anahtarı olarak değerlendirilmiştir. Gerçek dünyadan fantastik yolcuğun başlaması; meşe ağacından düşen palamutun kahramanların başına isabet etmesiyle olmaktadır.

Kavas'a göre (2023: 155) incelenen sihirli eserlerde çeşitli maceralar yaşayan kahramanların başlangıçta tüm bunların sihirli yani fantastik olayla gerçekleştiğine inanmaktadır. Ancak olayların sona ermesiyle kişiler palamut veya sihirli nesneye ihtiyaç duymama neticesinde asıl gücün kendilerinde olduğunu anlayarak dönüşüm yaşamaktadırlar.

Birçok eğitsel değeri bünyesinde barındıran sihirli kitaplar serisinin noksan tarafı Baran'a göre (2022: 130) engelli bireylere, barış ve özgürlüğe dair duyarlılıkların yer almamasıdır. Bu bağlamda ifade edilen duyarlılıkların kazandırılması noktasında sözü edilen eserler uygun değildir.

Öneriler

Araştırmaya konu olan alımlama kuramından yola çıkılarak incelenen eserler hakkında şu öneriler sıralanabilir:

1. Çocuk edebiyatı eserleri üzerine alımlama kuramıyla ilgili yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Farklı eserlerin esas alındığı ilgili araştırma ve inceleme çalışmaların sayısı arttırılmalıdır.

2. Araştırılan eserler, metin yorumlamalarında daha güvenilir sonuçlar elde etmek adına farklı okurlar tarafından incelenip değerlendirilebilir.
3. Fatih Erdoğan'ın incelemeye konu olan eserleri öğrencilerin okuma yazmalarını ilerletmeleri, hayal dünyalarını ve bakış açılarını genişletmek adına öğretmenler tarafından önerilebilir.
4. Bu araştırmada çocuk romanları temel alınmıştır. Eser-kuram ilişkisinin metinlere yansımaları farklı edebi türlerle zenginleştirilebilir.
5. Okullarda öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmek adına alımlama estetiği gibi okur merkezli kuramların ilkeleri doğrultusunda hazırlanacak içerikler ders kitaplarında yer alabilir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, E. (2016). Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlılık Çerçevesinde Fatih Erdoğan'ın Hamburgere Dönüşen Anne ve Annem Bıyık Bıraktı Adlı Çocuk Kitapları Üzerine Bir İnceleme. Afyon Kocatepe Üniversitesi. *VII. Ulusal Yaşayan Yazarlar Çocuk Edebiyatında Fatih Erdoğan Sempozyum Bildirisi*. 76-84.
- Akıllıbaş, E. (2019). Beş Duyunun Pazarlama Algısındaki Gücü. *Bitlis Eren Üniversitesi Akademik İzdüşüm Dergisi*. Cilt 4, Sayı 1, 97-124.
- Alabulut, S. (2017). *Alımlama Estetiği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi, SBE.
- Arslan, A. D. (2018). Okurun Anlam Üretimindeki Rolünü Sorgulamak: Alımlama Estetiği Bağlamında Yeşil Gece. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*. 22, 2, 14-26
- Arslan, F. (2010). Metni Bireyselleştirme Ölçütünde “Alımlama Estetiği” Algısı. *e-Journal of New World Sciences Academy Dergisi*, Sayı 5, 4.
- Asutay, H. (yıl yok) . Çocuk ve Gençlik Yazınında Fantastik Kavramı. *Türk Dili Dergisi*. https://www.academia.edu/30081853/%C3%87ocuk_ve_Gen%C3%A7lik_Yaz%C4%B1n%C4%B1nda_Fantastik_Kavram%C4%B1. (Erişim Tarihi: 07.01. 2025).
- Aytaç, G. (2016). *Genel Edebiyat Bilimi*. İstanbul: Doğu Batı Yayınları.
- Baki, Y. (2021). Alev Saçlı Çocuk Adlı Yapıtın Fantastik Unsurlar Açısından İncelenmesi. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*. Cilt 4 Sayı 2.
- Baltacı, A. (2020). Araştırmaların Raporlaştırılması: Bir Tez veya Bilimsel Makale Nasıl Yazılır? *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2.
- Baran, A. (2022). Fatih Erdoğan'ın “Sihirli Kitaplar” Serisinin Duyarlılık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, SBE.
- Baş, M. (2016). Türkçede Göz Sözcüğünün Deyimler Aracılığıyla Kavramsallaştırılması. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, Sayı 2, 17-37.

- Başkaya, B. (2022). *Alımlama Estetiği Açısından Keşif, Haz ve Sağaltım İlişkisi. Işık Üniversitesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sanat Kuramı ve Eleştiri.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Işık Üniversitesi, LEE.
- Bingöl, U. (2017). Akademik Eleştiri Hakkında Bazı Dikkatler. *Edebi Eleştiri Dergisi*. Cilt 1, Sayı 1.
- Büyükkantarcıoğlu, N. (2006). *Toplumsal Gerçeklik ve Dil*. Ankara: Multilingual Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., E. Kılıç Çakmak vd. (2022). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çağlar, B. (2022). *Çocuk Edebiyatına Sorun Odaklı Yaklaşım*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, SBE.
- Çelik, H. (2017). *Çocuk Hikâye ve Romanlarında Çocuk Gerçekliği, Sorunları ve Toplumsal Eleştiri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, SBE.
- Çelik, H. Ekşi, H. (2013). Söylem Analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 27, Sayı 27, 99-117.
- Çer, E. (2019). Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuğa Göre Olmasını Sağlayan Başat Bir Değişken: *Eğitsel Özellikler*. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*. Cilt 3, Sayı 1, 1-11.
- Çeşitli, İ. (2006). Edebiyat Eğitimi'nde Edebî Metin'in Yeri ve Anlamı. *Milli Eğitim Dergisi*, Cilt 34, Sayı 169.
- Çiftçi, F. (2013). Çocuk Edebiyatında Yaş Gruplarına Göre Kitaplar ve Özellikleri. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 1, Sayı 1, 125-138.
- ÇOĞEM. (2016). *Çocuk Edebiyatının Mavi Yüzü: Fatih Erdoğan*. İnceleme dizisi 3-2. 510.
- Dedeoğlu, H. ve H. Kardaş (2013). The White Ravens/Beyaz Kuzgunlar “Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Seçkisi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Sayı 13, 1-10.

- Dilidüzgün, S. (2003). *İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Dur, B. İ. U. (2016). Metafor ve Ekslibris. *Uluslararası Ekslibris Dergisi*, Cilt 3, Sayı 5, 122-128.
- Eagleton, T. (2014). *Edebiyat Kuramı – Giriş*. Tuncay Birkan (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ekiz, T. (2007). Alımlama Estetiği mi Metinler Arasılık mı? *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*. Cilt 47, Sayı 2, 119-127.
- Erdoğan, F. (2002). *Sihirli Kitap*. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2004). *Sihirli Küre*. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2007). *Sihirli Gözlük Birinci Kitap*. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2008). *Sihirli Gözlük İkinci Kitap*. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2009). *Sihirli Kalem*. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erkurt, Ş. (2021). Hermeneutik ve Alımlama Estetiği Kuramlarının Yazınsal Metinlerin Karşılaştırmalı Çözümlemelerine Etkisi. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*. Cilt 4, Sayı 5, 418-436.
- Ertan, G. (2017). *Görsel Sanatlarda Anlam ve Algı*. İstanbul: Alternatif Yayıncılık.
- Gariper, C. ve Y. Bayraktar (2020). Şinasi'nin "Eşek ile Tilki Hikâyesi"ni Alımlama Estetiği Bağlamında Okuma Denemesi. *3rd ECLSS International Online Conference on Economics and Social Sciences*. 28-29.
- Genç, İ. (2007). Klâsik Türk Edebiyatı Metinlerini Anlamada Modern Yaklaşımlar. *Turkish Studies*. Cilt 2, Sayı 4, 393-404.
- Gülbahar, Y. ve A. Alper (2009). Öğretim Teknolojileri Alanında Yapılan Araştırmalar Konusunda Bir İçerik Analizi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Cilt 42, Sayı 2, 93-111.
- Gülden. B. (2014). *Yavuz Bahadıroğlu'nun Çocuk Romanları ve Hikâyelerinde Yer Alan Değerler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, SBE.

- Güteryüz, H. (2006). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Gündoğdu, A. G. (2019). Okumanın Tarihselliği ve Alımlama Estetiği ile Yeni Tarihselcilikte Anlamanın Tarihselliğinin İmkân ve Sınırlılıkları. *Milel ve Nihal Dergisi*. Sayı 16, 2.
- Gür, T. (2013). Post-Modern Bir Araştırma Yöntemi Olarak Söylem Çözümlemesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*. Cilt 5, Sayı 1.
- Gürbüz, S. D. ve K. Kınar (2024). Alımlama Estetiği Bağlamında İbn Tabâtabâ el-Alevî’de Metnin Hazzı. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. Sayı 38, 1283-1299.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Roland_Barthes. (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- <https://www.fatih Erdogan.com/ayrintili-ozgecmis-yillara-gore/> (Erişim Tarihi: 01.05.2024).
- Hüseyinzade, A. (2019). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülere Okur Merkezli Kuramla Bir Bakış (Fatih Erdoğan Hikâyesi Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, SBE.
- İnce, B. (2014). Jung’un Arketip Teorisi ve Toplumsal Histerinin Çocuk Edebiyatında Dışa Vurumu: “Prensi Olmayan Masal Kitabı”. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 7, Sayı 4, 95- 116.
- İnce, Ö. (2002). *Tabula Rasa*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kadim, M. (2021). *Çocuk Edebiyatı Ders Notları (Derleme)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Samsun On dokuz Mayıs Üniversitesi, SBE.
- Kanatlı, F. ve Y. E. Çekici (2020). Alımlama Estetiği Bağlamında Edebiyat Eğitime Farklı Bir Bakış Denemesi. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*. Cilt 5, Sayı 1.
- Karaca, Z. (2007). ‘Alımlama Estetiği’ İlkelerinin Ernesto Sábato’nun *El Túnel* Adlı Yapıtında Kavramsal Uygulaması. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, SBE.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Karataş, E. (2014). Çocuk Edebiyatında “Karakter” Kavramı. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 33, 60-79 60.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal Bilim Araştırmalarında Paradigma Değişimi: Nitel Yaklaşımın Yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, Sayı 1, Sayı 1, 71.
- Karatay, H. (2011). *Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler. Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. Tacettin Şimşek (ed). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kavalcı, T. (2017). Üç Önemli Kuramcı Üzerinden Alımlama Estetiğinin İncelenmesi ve Bir Uygulama. *Söylem Filoloji Dergisi*. Cilt 2, Sayı 3.
- Kavas, M. (2023). *Çocuk Edebiyatında Fantastik Tür: Valerie Thomas ve Fatih Erdoğan Üzerine Bir Karşılaştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, SBE.
- Kazan, H. (2021). *Ayla Kutlu'nun Hikâyelerinin Alımlama Estetiği'ne Göre İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi SBE.
- Kılıçarslan, R. (2011). *Fatih Erdoğan'ın Eserlerinde Çocuk ve Eğitim Teması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, SBE
- Kolcu, A. İ. (2008). *Edebiyat Kuramları*. Erzurum: Salkım Söğüt Yayınları.
- Köse, B. (2019). Yabancı Dil Öğretimi Açısından Alımlama Estetiği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 6, Sayı 35.
- Kurudayıoğlu, M. ve S. Tüzel (2013). Alımlama Estetiği Kuramı Doğrultusunda Okurun Beklenti Ufkunun Tespit Edilmesi Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt 10. Sayı 21, 101-123.
- Kuyumcu, N. (2016). Çocuk Tiyatrosunda Alımlama. *Istanbul Journal of Innovation in Education*. Cilt 2, Sayı 1, 1-11.
- MEB. (2011). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Savunma Mekanizmaları*. Ankara: 310TDB007.
- Metin, O. ve Ş. Ünal (2022). İçerik Analizi Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide Doktora Tezlerinde Kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 22, Özel Sayı 2, 273-294.
- Moran, B. (2008). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Moran, B. (2007): *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 3*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Oğuzkan, F. (2010). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Onarıcıoğlu, A. S. (2020). *Ortaokul Öğrencilerinin Öyküleyici Metinlere İlişkin Tepkilerinin Alımlama Estetiği Kuramı Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, SBE.
- Özbaşı, S. (2020). Fatih Erdoğan'ın Kitaplarında Fantastik Ögeler. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*. Cilt 3, Sayı 1, 89-104.
- Özbaşı, S. (2020). Karakter Eğitimi Açısından Vladimir Tumanov'un Romanlarındaki Çocuk Karakterlerin Değerlendirilmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar*. Cilt 4, Sayı 12, 11-20.
- Özbek, Y. (2013) . *Postmodernizm ve Alımlama Estetiği*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Özbek, Y. (2022). Edebiyatta Minimalizm ve Alımlama Estetiği. *Atatürk Üniversitesi Korpus Germanistik Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 1-9.
- Özkirişçi, İ. H. (2020). Algı ve Zaman Bağlamında Grafik İmge. *Sanat Tarihi Dergisi*. Sayı 25, 251-273.
- Özön, M.N. (1954). *Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Öztok, Ö. (2010). *Behçet Necatigil'in Şiirlerini Alımlama Estetiğine Göre İnceleme Denemesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, SBE.
- Pehlivan, D. (2023). *Postmodern Alımlama Estetiği: Jose Saramago'nun Kabil Adlı Romanı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, SBE.
- Rifat, M. (2008). *Yaklaşımlarıyla Eleştiri Kuramcıları*. İstanbul: Sel Yayınları.
- Sarıkaya, B. (2019). "Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Bulunması Gereken Özellikler", *Çocuklar İçin Edebiyat Eğitimi*. Erhan Akın (ed). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sayın, Ş. (1999). *Metinlerle Söyleşi*. İstanbul: Multilingual. Yayınları.
- Sever, S. (2010). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Şimşek, T. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. Konya: Suna Yayınları
- Şimşek, T. (2010). *Çocuk Edebiyatı Tarihine Ön Söz*. Türk Dili Dergisi. Sayı 756, 0-0.

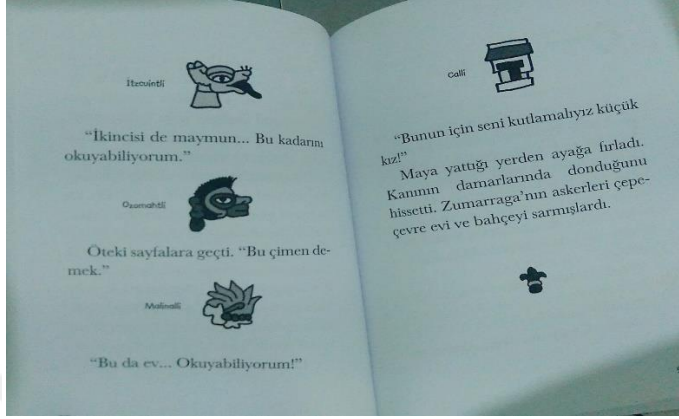
- Şirin, M. R. (1994). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M.R. (2020). *Çocuk Edebiyatı Ders Notları*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Tanç, N. (2013). Alımlama Estetiği Işığında Hüsn ü Aşk'ın Poetik Değeri: Suhan. *Turkish Studies*. Cilt 8, Sayı 9, 2351-2360.
- TDK <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 12.04.2024).
- Temizyürek, F. (2003). Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Önemi. *TÜBAR XIII-2003-BAHAR*.
- Tepebaşı, F. (2006). Edebiyat Öğretiminde Waldmann Modeli. *VI.Dil, Yazın, Deyişbilim Sempozyumu*. 606- 617.
- Tunalı, İ. (2005). *Estetik*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tunçok, G. Z. (2019). Tahsin Yücel'in Bıyık Söylencesi Adlı Romanının Alımlama ve Feminist Eleştiri Bağlamında İncelenmesi. *TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*. Sayı 7, 17.
- Tüfekçi Can, D. (2014). *Çocuk Edebiyatı Kuramsal Yaklaşım*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Türk, M. S. (2012). İletişimde Algı Yönetiminin Önemi. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, 9.
- Türkyılmaz, M., R. Can ve A. Karadeniz (2010). Alımlama Estetiği ve Okur Merkezli Yaklaşımın Eski Edebiyat Eğitimine Uygulanması. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 29, 153-172.
- Uçan, H. (2006). Edebiyat Eğitimi, Estetik Bir Hazzın Edinimi, Okumanın Alışkanlığa Dönüştürülmesi ve Yazınsal Kuramlar. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı 169, 25-39.
- Uğurlu, S. B. (2010). Çocuk Edebiyatı Eleştirisi. *Turkish Studies*. Sayı 5, 3.
- Uyanık, G. (2021). *Peter Stamm'ın Agnes Adlı Romanında Üst kurmaca ve Metinlerarası İlişkiler*. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.
- Yakar, Y. M., O. Yılmaz vd. (2016). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çocuk Edebiyatı Kavramlarına İlişkin Algılar. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, Sayı 17, 95-105.
- Yalçın, A. ve G. Aytaş (2017) *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Yavuzer, H. (2001). *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2016) *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, O. (2013). *Fatih Erdoğan'ın Eserlerinin Eğitsel Değerler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, EBE.
- Yılmaz, O. Arslan, M. A. (2014) . Fatih Erdoğan'ın Eserlerinde Yardımseverlik Değeri. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDER)* Cilt 7, Sayı 2, 37-44.
- Yılmaz, R. (2014). *Anlatı Yoluyla Dünyanın Zihinsel Yeniden Kurulumu: "Palto", "Dönüşüm" Ve "Hayvan Çiftliği" Romanlarının Alımlama Pratikleri Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kocaeli Üniversitesi, SBE.
- Yüce, S. (2016). Edebiyatta Gerçekçilik ve Alımlama Estetiği. *Söylem Filoloji Dergisi*. Cilt 1, Sayı 2, 105-117.
- Yücel, F. (2006). Alımlama Estetiği Açısından Çeviri. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 15, Sayı 1, 489-504.

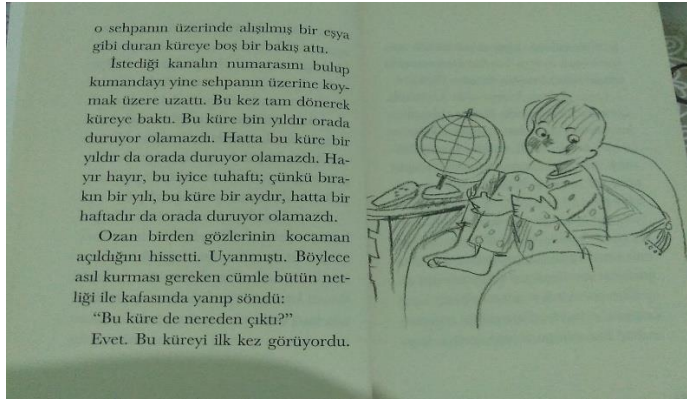
EKLER

Ek-1. İncelenen Eserlerden Örnek Görseller

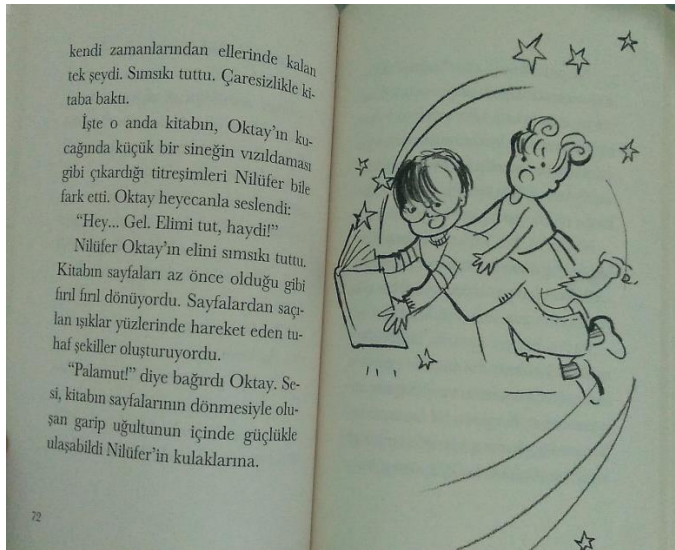
Sihirli Kalem

Sihirli Küre

Sihirli Kitap

Sihirli Gözlük Birinci Kitap

Sihirli Gözlük İkinci Kitap

